

Úradný vestník

Európskej únie

C 68

Slovenské vydanie

Informácie a oznámenia

Zväzok 55

6. marca 2012

Číslo oznamu	Obsah	Strana
	I Uznesenia, odporúčania a stanoviská	
	STANOVISKÁ	
	Európsky hospodársky a sociálny výbor	
	477. plenárne zasadnutie v dňoch 18. a 19. januára 2012	
2012/C 68/01	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Postsekundárne odborné vzdelávanie a príprava ako príťažlivá alternatíva k vysokoškolskému vzdelávaniu“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	1
2012/C 68/02	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zamestnanosť mladých ľudí, odborné kvalifikácie a mobilita“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	11
2012/C 68/03	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zapojiť občiansku spoločnosť do vytvorenia budúceho európskeho energetického spoločenstva“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	15
2012/C 68/04	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Úloha Európskej únie pri upevňovaní mieru vo vonkajších vzťahoch: osvedčené postupy a perspektívy“	21

SK

Cena:
4 EUR

(Pokračovanie na nasledujúcej strane)

III Prípravné akty

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

477. plenárne zasadnutie v dňoch 18. a 19. januára 2012

2012/C 68/05	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Jednotný trh pre práva duševného vlastníctva – Podpora kreativity a inovácií na zabezpečenie hospodárskeho rastu, pracovných miest vysokej kvality a prvotriednych výrobkov a služieb v Európe“ COM(2011) 287 final	28
2012/C 68/06	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru – Strategická vízia pre európske normy: smerom k posilneniu a urýchleniu udržateľného rastu európskeho hospodárstva do roku 2020“ COM(2011) 311 final	35
2012/C 68/07	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o požiadavkách na obozretnosť pre úverové inštitúcie a investičné spoločnosti“ COM(2011) 452 final – 2011/0202 (COD)	39
2012/C 68/08	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Rady o administratívnej spolupráci v oblasti spotrebných daní“ COM(2011) 730 final – 2011/0330 (CNS)	45
2012/C 68/09	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa ustanovuje viacročný plán pre populáciu lososa obyčajného v Baltskom mori a pre rybolov zameraný na túto populáciu rýb“ COM(2011) 470 final – 2011/0206 (COD)	47
2012/C 68/10	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Šiesty akčný program Spoločenstva pre životné prostredie – Záverečné posúdenie“ COM(2011) 531 final	52
2012/C 68/11	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „GMO v EÚ“ (doplňujúce stanovisko)	56
2012/C 68/12	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovuje mechanizmus výmeny informácií, pokiaľ ide o medzivládne dohody v oblasti energetiky medzi členskými a tretími krajinami“ COM(2011) 540 final – 2011/0238 (COD)	65

I

(Uznesenia, odporúčania a stanoviská)

STANOVISKÁ

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

477. PLENÁRNE ZASADNUTIE V DŇOCH 18. A 19. JANUÁRA 2012

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Postsekundárne odborné vzdelávanie a príprava ako príťažlivá alternatíva k vysokoškolskému vzdelávaniu“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2012/C 68/01)

Spravodajkyňa: **Vladimíra DRBALOVÁ**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 20. januára 2011 rozhodol vypracovať podľa článku 29 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Postsekundárne odborné vzdelávanie a príprava ako príťažlivá alternatíva k vysokoškolskému vzdelávaniu“.

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 16. decembra 2011.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 477. plenárnom zasadnutí 18. a 19. januára 2012 (schôdza z 19. januára 2012) prijal 208 hlasmi za, pričom 7 členovia hlasovali proti a 10 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

Odporúčania pre Európsku komisiu

1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor žiada Komisiu, aby nabádala členské štáty na dosiahnutie dlhodobých a krátkodobých cieľov stanovených v bruggskom komuniké a na **zlepšenie kvality a účinnosti odborného vzdelávania a prípravy (VET), a tým aj zvýšenie ich príťažlivosti a významu**. Sociálni partneri na všetkých úrovniach musia naďalej aktívne spolupôsobiť v kodanskom procese a prispieť k dosiahnutiu krátkodobých cieľov.

1.2 Výbor vyzýva Komisiu, aby spojila oba procesy – bolonský i kodanský – do jedného integrovaného prístupu. Táto synergia umožní poskytnúť ľuďom zručnosti, ktoré potrebujú na naplnenie svojho potenciálu, pokiaľ ide o ich rozvoj a zamestnateľnosť.

1.3 Výbor sa nazdáva, že Európska komisia musí byť platformou na monitorovanie situácie v rôznych členských štátoch na základe štatistických údajov a že by mala vytvoriť fórum, ktoré umožní výmenu osvedčených postupov.

1.4 Výbor víta snahu Komisie zavádzať nové nástroje a spúšťať nové iniciatívy. Predovšetkým je však naliehavo potrebné vyhodnotiť to, čo sa už vytvorilo, aby sa zabránilo duplicitě nástrojov a zabezpečilo, že existujúce programy a opatrenia sa riadne a v plnom rozsahu uskutočňujú.

Odporúčania pre členské štáty

1.5 Stanovovať počty mladých ľudí, ktorí budú študovať na univerzite, ako jediný ukazovateľ je pri tvorbe politiky vzdelávania zavádzajúce a pre potreby trhu práce z hľadiska zručností len čiastočne relevantné. Systémy vzdelávania a odbornej prípravy musia byť vyvážené.

1.6 Účinne implementovať brugscké komuniké a kodanský proces a prispieť k naplneniu hlavného cieľa EÚ, ktorým je dosiahnuť, aby 40 % ľudí získalo vysokoškolské alebo ekvivalentné vzdelanie, **čo zahŕňa aj vyššiu úroveň odborného vzdelávania a prípravy.**

1.7 Vytvoriť finančné a nefinančné stimuly tak pre podniky, najmä malé a stredné podniky, pre mikropodniky a remeselné podniky s cieľom zvýšiť príťažlivosť počiatočného odborného vzdelávania a prípravy (IVET) a ďalšieho odborného vzdelávania a prípravy (CVET) a mobilizovať podniky, ako aj pre vzdelávacie inštitúcie, aby s podnikmi spolupracovali.

1.8 Uskutočňovať komplexné propagačné činnosti s cieľom systematicky zvyšovať spoločenské uznanie postsekundárneho odborného vzdelávania.

1.9 Poskytovať poradenské služby, ktoré budú účinnejšie a prispôbené potrebám trhu práce a mladých ľudí, ako napr. individuálne poradenstvo pre osoby so zdravotným postihnutím. Je naliehavo potrebné rozšíriť obzor mladých ľudí, ich rodín a poradcov, ktorí majú tendenciu sa nazdávať, že navštevovanie univerzity je kľúčom k zamestnaniu.

Odporúčania pre podnikateľské organizácie

1.10 Podnikateľské organizácie by sa mali v spolupráci so sociálnymi partnermi aktívne podieľať na systémoch poradenstva a usmerňovania, pretože sú vhodnými štruktúrami na poskytovanie informácií o možnostiach odborného vzdelávania a prípravy a na trhu práce. Mali by poskytovateľom vzdelávania pomáhať pri príprave prakticky zameranej výučby a nových metód.

1.11 Priemyselné odvetvia a podniky by mali poskytovať viac miest pre učňov a možností výučby na pracovisku a podnecovať pracovníkov, aby odovzdávali svoje znalosti a skúsenosti učňom a praktikantom alebo sa stali dočasnými učiteľmi v rámci odborného vzdelávania a prípravy.

Odporúčania pre vzdelávacie inštitúcie

1.12 Vybudovať dôveru v súvislosti s vytváraním väzieb na podniky a uznať potrebu konštruktívnej spolupráce a hodnotu skúseností získaných v externom prostredí.

1.13 Užšie spolupracovať s priemyselnými odvetviami a vypracúvať väčší rozsah metód praktickej výučby. K odbornému vzdelávaniu a príprave je potrebný pružnejší prístup.

1.14 Je potrebné zaručiť kvalitu učiteľov a školiteľov. Mali by dobre poznať meniace sa potreby na pracovisku. Mali by sa podporovať sťaže v podnikoch pre učiteľov a školiteľov.

Odporúčania pre sociálnych partnerov

1.15 Výbor vyzýva organizácie sociálnych partnerov, aby prevzali zodpovednosť a v tomto procese aktívne využívali všetky metódy a nástroje na zvýšenie príťažlivosti postsekundárneho odborného vzdelávania a prípravy (sektorové rady pre zamestnanosť a zručnosti atď.)

1.16 Sociálni partneri na všetkých úrovniach by mali náležite plniť záväzky vychádzajúce z ich spoločných pracovných programov a prispieť k procesu vytvárania a uplatňovania všetkých nástrojov EÚ v oblasti odborného vzdelávania a prípravy na vnútroštátnej úrovni.

Odporúčania pre jednotlivcov a organizácie občianskej spoločnosti

1.17 Občanom by sa malo vysvetliť, že vysokoškolské vzdelanie nie je bezpodmienečne zárukou zamestnania a že by sa mali zväziť účinné alternatívy. Musia uznať, že sú sami zodpovední za to, aby sa na základe informácií rozhodovali pre štúdium a odbornú prípravu. Napokon by mali mať dostatočnú sebadôveru na to, aby sa rozhodli pre postsekundárne odborné vzdelávanie.

1.18 Preferencie študentov a očakávania ich rodín by mali vychádzať z potrieb zamestnávateľov. V budúcnosti budú môcť využívať nedávno vypracovanú koncepciu „Panoráma zručností EÚ“ a jej prognózy týkajúce sa ponuky zručností a potrieb trhu práce.

2. Európsky politický rámec

2.1 Na jarnom samite EÚ v júni 2010 bola prijatá nová stratégia pre rast a zamestnanosť nazvaná Európa 2020, ktorá je založená na siedmich hlavných iniciatívach a strategických dokumentoch zameraných na posilnenie vnútorného trhu EÚ (Akt o jednotnom trhu).

2.2 Kľúčová hlavná iniciatíva „Program pre nové zručnosti a nové pracovné miesta“, ktorá sa zameriava na vybavenie ľudí správnymi zručnosťami pre uplatnenie sa na pracovnom trhu a zosúladenie potrieb trhu práce a zručností, tvorí silnú synergiu s statnými iniciatívami (Priemyselná politika, Digitálna agenda, Inovácia v Únii, Mládež v pohybe, Európska platforma proti chudobe atď.).

2.3 Ciele stratégie Európa 2020 bude podporovať navrhovaný **viacročný finančný rámec** (VFR) ⁽¹⁾. Z rozpočtu stratégie Európa 2020 sa bude investovať do európskych mozgov prostredníctvom zvyšovania pridelených prostriedkov do oblasti vzdelávania, odbornej prípravy, výskumu a inovácie.

⁽¹⁾ Rozpočet stratégie Európa 2020, KOM(2011) 500 v konečnom znení, časť I a II z 29.6.2011.

3. Odborné vzdelávanie a príprava – súčasný vývoj a úlohy

3.1 Vývoj na európskych trhoch práce v súčasnosti určuje finančná a hospodárska kríza, globalizácia, demografické tlaky, nové technológie a mnoho iných faktorov.

3.2 Medzi päť horizontálnych cieľov stanovených v stratégii Európa 2020 patrí:

— dosiahnutie miery zamestnanosti 75 % u osôb vo veku 20 - 64 rokov,

— cieľ v oblasti vzdelania, ktorého zámerom je znížiť mieru predčasného ukončenia školskej dochádzky zo súčasných 15 % na 10 %,

— snaha zvýšiť podiel obyvateľov vo veku 30 - 34 rokov, ktorí majú ukončené vysokoškolské alebo ekvivalentné vzdelanie, z 31 % na minimálne 40 % v roku 2020.

3.3 Kodanské vyhlásenie prijaté 29. a 30. novembra 2002 odštartovalo európsku stratégiu pre intenzívnejšiu spoluprácu pri odbornom vzdelávaní a príprave, zvyčajne označovanú ako „**kodanský proces**“.

3.4 Rada prijala 12. mája 2009 strategický rámec pre európsku spoluprácu v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy (VET 2020).

3.5 V oznámení Európskej komisie „Nový impulz pre európsku spoluprácu pri odbornom vzdelávaní a príprave na podporu stratégie Európa 2020“⁽²⁾ sú načrtnuté kľúčové prvky, ktoré treba zaviesť s cieľom opätovne spustiť kodanský proces a zdôrazňuje sa kľúčová úloha VET pri celoživotnom vzdelávaní a mobilite.

3.6 V bruggskom komuniké prijatom v decembri 2010 vyjadrili ministri EÚ zodpovední za odborné vzdelávanie a prípravu a európski sociálni partneri pevný záväzok. V komuniké sa skúmajú a stanovujú nasledujúce priority spolupráce v EÚ v oblasti odborného vzdelávania a prípravy do roku 2020:

— rozvoj postsekundárneho odborného vzdelávania a prípravy a odborného vzdelávania a prípravy na vyšších úrovniach európskeho kvalifikačného rámca (EQF),

— priepustnosť a otvorené vzťahy medzi odborným vzdelávaním a prípravou a vysokoškolským vzdelávaním,

— politický dokument o spôsobe, akým excelentnosť v odbornom vzdelávaní prispieva k inteligentnému a udržateľnému rastu.

3.7 V nadväznosti na bruggské komuniké pripravuje Európska komisia program pre excelentnosť v odbornom vzdelávaní a príprave, ktorý sa zameriava tak na počiatočné, ako aj na ďalšie odborné vzdelávanie a prípravu. Tento proces by mal byť ukončený závermi Rady (koniec roka 2012).

4. Faktografická základňa k procesu intenzívnejšej spolupráce v oblasti odborného vzdelávania a prípravy

4.1 Na základe predpovedí Európskeho strediska pre rozvoj odborného vzdelávania (Cedefop) týkajúcich sa budúcich potrieb, pokiaľ ide o zručnosti, sa do roka 2020 ukazujú väčší dopyt po stredoškolských a vysokoškolských kvalifikáciách a klesajúci dopyt po nízko kvalifikovaných pracovníkoch. Európska populácia v produktívnom veku však v súčasnosti stále zahŕňa 78 miliónov nízko kvalifikovaných pracovníkov.

4.2 Štvrtá správa strediska Cedefop o výskume odborného vzdelávania a prípravy s názvom Modernizácia odborného vzdelávania a prípravy poskytuje faktografickú základňu k procesu intenzívnejšej spolupráce v oblasti VET. Stanovuje tiež priority pre reformu VET s cieľom prispieť k stratégii EÚ pre rast a zamestnanosť.

4.3 Modernizácia odborného vzdelávania a prípravy je naliehavá vzhľadom na zvýšenú celosvetovú hospodársku súťaž, starajúce obyvateľstvo, tlaky na trhu práce a na cieľ zlepšiť sociálnu súdržnosť v Európe.

4.4 Cedefop sa tiež zaoberá otázkou ako zlepšiť imidž a atraktivnosť odborného vzdelávania a prípravy. Z analýzy ukazovateľov súvisiacich s atraktivnosťou odborného vzdelávania a prípravy v EÚ vyvstáva všeobecne negatívny dojem. Výskum umožnil určiť hlavné skupiny faktorov ovplyvňujúcich atraktivnosť metód vzdelávania:

a) obsah a kontext vzdelávania: voliteľnosť sústav vzdelávania, povest' inštitúcií, študijné odbory alebo programy,

b) vyhliadky študentov na vzdelávanie a na uplatnenie sa pracovnom trhu: prístup k ďalšiemu štúdiu (najmä vysokoškolskému), perspektívy zamestnania,

c) ekonomické faktory: finančná pomoc alebo daňové stimuly alebo školné.

⁽²⁾ Oznámenie Komisie, KOM(2010) 296 v konečnom znení.

4.5 Stredisko CEDEFOP sa vo svojej publikácii „Most do budúcnosti“ zameriava aj na pokrok dosiahnutý pri rozvíjaní a uplatňovaní spoločných európskych zásad (usmerňovanie a poradenstvo, identifikácia a uznávanie neformálneho a informálneho vzdelávania) a nástrojov⁽³⁾ (EQF, ECVET, EQAVET, Europass). Pomocou týchto zásad a nástrojov sa má zvýšiť mobilita zamestnancov, študentov a vyučujúcich medzi rôznymi systémami vzdelávania a odbornej prípravy a medzi krajinami. Ich rozvíjanie a uplatňovanie podnieti vývoj vo vzdelávacích výsledkoch vo všetkých druhoch a na všetkých úrovniach vzdelávania a odbornej prípravy na podporu celoživotného vzdelávania.

4.6 Z nového dokumentu o výskume strediska Cedefop⁽⁴⁾ týkajúceho sa vzdelávania a odbornej prípravy na vyššej úrovni kvalifikácie uskutočneného v 13 krajinách a 6 priemyselných odvetviach vyplýva, že názory a koncepcie vzdelávania a odbornej prípravy a európskeho kvalifikačného rámca na úrovni 6 až 8 sú ovplyvnené vnútroštátnymi danosťami.

4.7 Európska nadácia pre odborné vzdelávanie (ETF) zdôrazňuje, že je veľmi potrebné poskytovať informácie o rôznych profesijných odvetviach a prijímať opatrenia založené na faktoch s cieľom prepojiť sektor vzdelávania s profesijnými odvetvami. Na zvýšenie príťažlivosti postsekundárneho odborného vzdelávania a prípravy ETF odporúča:

- uznávať diplomy prostredníctvom úzkej spolupráce s podnikmi,
- integrovať postsekundárne odborné vzdelávanie a prípravu (alebo vyššie odborné vzdelávanie) do systému vysokoškolského vzdelávania,
- vytvoriť možnosti štúdia a odrazové mostíky k celoživotnému vzdelávaniu,
- vytvoriť medzinárodné partnerstvá pre vyššie odborné vzdelávanie,
- aby vzdelávacie programy pozostávali z 20 % prednášok, 40 % seminárov a 40 % praktických cvičení,
- aby učiteľský personál tvorili tak akademickí pracovníci, ako aj odborníci z podnikov.

4.8 Štúdia vypracovaná na žiadosť Európskej komisie zameraná na identifikovanie a analýzu budúcich potrieb mikropodnikov a podnikov pôsobiacich v oblasti remeselnej činnosti⁽⁵⁾, pokiaľ ide o zručnosti, odporúča, aby sa do študijných

⁽³⁾ EQF (Európsky kvalifikačný rámec), ECVET (Európsky systém kreditov pre VET), EQAVET (Európsky referenčný rámec zabezpečenia kvality odborného vzdelávania a prípravy), EUROPASS (portfólio dokumentov na podporu profesijnej a geografickej mobility).

⁽⁴⁾ Štúdia Cedefop č. 15: „Odborné vzdelávanie a príprava na vyšších úrovniach kvalifikácie“.

⁽⁵⁾ Záverečná správa týkajúca sa identifikácie budúcich potrieb mikro-

programov preberali budúce trendy a vývoj v oblasti potreby zručností vo väčšej miere, než doteraz. Je potrebné vytvoriť viac programov praktickej výučby a spôsobov uznávania neformálne získaných praktických vedomostí, a to aj na európskej úrovni.

4.9 Na neformálnom stretnutí ministrov OECD na tému odborného vzdelávania a prípravy, ktoré sa konalo v januári 2007 v Kodani, sa skonštatoval výrazný nárast významu odborného vzdelávania a prípravy a začalo sa s analytickou prácou, ktorá v roku 2010 vyústila do záverečnej správy „Učenie smerujúce k výkonu práce“⁽⁶⁾. Koncom roka 2010 sa začal prieskum nadväzných opatrení zameraný na postsekundárne odborné vzdelávanie a prípravu pod názvom „Zručnosti nad rámec školy“.

5. Odborné vzdelávanie a príprava z hľadiska trhu práce

5.1 Demografické zmeny a predpovedaná zvyšujúca sa potreba kvalifikovaných pracovníkov znamenajú, že napriek hospodárskej kríze čelí Európa ubúdaniu pracovných síl a ich nedostatku v niektorých odvetviach.

5.2 Štrukturálny nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily v EÚ je skutočnosťou. Bezprostredné dôsledky tohto nedostatku pre európske podniky sú zmeškané príležitosti na rast a vyššiu produktivitu. Nedostatok kvalifikovaných pracovných síl bude jednou z hlavných prekážok hospodárskeho rastu v najbližších rokoch.

5.3 Ekologizácia pracovných miest a rozvoj „striebornej ekonomiky“ vrátane sociálnych služieb a služieb zdravotnej starostlivosti vytvárajú možnosti na vytváranie nových dôstojných pracovných miest pre všetky skupiny obyvateľstva v produktívnom veku a tiež na zlepšenie konkurencieschopnosti a potenciálu rastu celého európskeho hospodárstva. Vedú tiež k väčšiemu dopytu po nových profesiách, zdokonaľovaniu a zvyšovaniu kvalifikácie.

5.4 Odborné vzdelávanie a príprava môže prispieť k dosiahnutiu uvedeného hlavného cieľa stratégie Európa 2020: 1) poskytnutím možností postúpiť od odborného vzdelávania a prípravy k špecializovanej odbornej príprave a vysokoškolskému štúdiu, 2) rozvinutím odborného vzdelávania a prípravy (VET) na vyšších úrovniach Európskeho kvalifikačného rámca (EQF) na základe solídnych systémov VET na sekundárnej úrovni a 3) príspeňím k poskytnutiu primeraných opatrení na uznávanie a akreditáciu výsledkov neformálneho vzdelávania na všetkých úrovniach a 4) rozvojom odbornej prípravy spojenej s praxou, v rámci ktorej dospelí prispievajú k úspechu mladých ľudí.

⁽⁶⁾ Prieskumy OECD k projektu Učenie smerujúce k výkonu práce (s dôrazom na odborné vzdelávanie a prípravu), <http://www.oecd.org/dataoecd/41/63/43897561.pdf>.

5.5 Na zvýšenie konkurencieschopnosti európskych podnikov a spoločností je dôležité, aby Európa mala mobilnú pracovnú silu vybavenú celým radom zručností a schopností, ktoré zodpovedajú aktuálnym požiadavkám trhu práce. Podniky potrebujú transparentné a porovnateľné kvalifikácie bez ohľadu na spôsob, akým boli tieto schopnosti získané.

5.6 Kreditné a kvalifikačné systémy založené na skutočných učebných výsledkoch uľahčia posúdenie schopností jednotlivca. To prispeje k lepšiemu zosúladieniu dopytu na európskych trhoch práce s ponukou. Zamestnávateľa neoceňujú kvalifikácie, ale výkon. Podobne by sa aj v systémoch vzdelávania mali oceňovať skôr skutočné výsledky štúdia než napr. počet týždňov, ktorý kurz trvá.

5.7 Možnosti postúpiť od odborného vzdelávania a prípravy k vysokoškolskému štúdiu sú dôležité a bolo by možné ich uľahčiť zlepšením transparentnosti výsledkov. EQF by mohol byť užitočným nástrojom na zvýšenie priepustnosti medzi kreditnými systémami odborného vzdelávania a prípravy a vysokoškolského vzdelávania, keďže transformuje výsledky štúdia do jednotiek na zodpovedajúcej úrovni kvalifikácie.

5.8 Postsekundárne odborné vzdelávanie a prípravu nie je možné zaradiť do „sivej zóny“ medzi vyššie stredoškolské vzdelávanie a vysokoškolské vzdelávanie. Postsekundárne odborné vzdelávanie a príprava sú v rámci stratégie Európa 2020 strategicky dôležité na zatriktívnenie VET pre mladých ľudí pri voľbe povolania a na podporu zvýšenia kvalifikácií a vyššieho stupňa vedomostí. Z hľadiska malých a stredných podnikov v Európe sa dosiahol určitý pokrok, pokiaľ ide o zvýšenie významu a atraktívnosti VET a vyššieho VET. Je však potrebné urobiť toho ešte viac na všetkých úrovniach – európskej, vnútroštátnej, regionálnej, miestnej a na úrovni odvetví – s cieľom diverzifikovať poskytovanie odborného vzdelávania a prípravy na vyšších úrovniach, zlepšiť priepustnosť, zreformovať systémy odborného vzdelávania a prípravy a vytvoriť finančné stimuly na podnetenie podnikov aj jednotlivcov k poskytovaniu vyššieho odborného vzdelávania a prípravy resp. jeho absolvovaniu.

5.9 Pre zatriktívnenie odborného vzdelávania a prípravy je rozhodujúca ich kvalita a excelentnosť. Vysoká kvalita odborného vzdelávania a prípravy nie je lacná záležitosť a tu MSP čelia špecifickým problémom: 1) sú najväčším poskytovateľom počiatočnej odbornej prípravy a vzdelávania (IVET), 2) musia zvyšovať úroveň zručností všetkých svojich pracovníkov, nielen tých s najvyššou kvalifikáciou. Pre naposledy menovaných je „školenie na pracovisku“ pre zvyšovanie úrovne zručností v MSP rozhodujúce.

5.10 Cezhraničná mobilita v rámci vzdelávania je kľúčovou oblasťou, ktorú podniky dlhodobo podporujú, najmä u mladých ľudí absolvujúcich odborné vzdelávanie a učňovskú prípravu. V Európe je v súčasnosti miera mobility pracovníkov, študentov a učiteľov v rámci odborného vzdelávania a prípravy nedostatočná. Ich mobilita sa môže zlepšiť len dobrými znalosťami aspoň jedného cudzieho jazyka.

6. Aké sú príčiny malej príťažlivosti odborného vzdelávania a prípravy, najmä vyššieho VET

6.1 Pojem „vysokoškolské vzdelávanie“ sa často používa ako synonymum akademicky zameraného univerzitného vzdelávania. Vysokoškolské vzdelávanie sa často dáva do protikladu k odbornej príprave, ktorá sa považuje za vzdelávanie nižšej úrovne.

6.2 Politiky zamerané na rozvoj a rozširovanie vysokoškolského vzdelávania nevenovali VET dostatočnú pozornosť. Odborne (alebo profesionálne/na pracovný trh) zamerané vzdelávanie a odborná príprava sa už stala dôležitou, hoci „neviditeľnou“ súčasťou vysokoškolského vzdelávania.

6.3 VET sa v rámci Európy značne líši. Rozmanitosť inštitucionálnych riešení vyvoláva zmätok. V niektorých štátoch nemá v podstate zmysel hovoriť o systéme.

6.4 Samotné národné systémy vzdelávania a odbornej prípravy sú do určitej miery neprehľadné a jednotlivé vzdelávacie prístupy sú navzájom nepriepustné. Postsekundárne vzdelávanie a odbornú prípravu zaisťuje široká škála poskytovateľov: univerzity, inštitúcie terciárneho VET, stredné školy, inštitúcie pre vzdelávanie dospelých, sociálni partneri, súkromné firmy.

6.5 Kvalifikácie VET sú niekedy nezrozumiteľné a ťažšie sa uznávajú v iných štátoch. Programy VET nezodpovedajú bolonským trojcyklovým modelom (bakalár, magister, doktor). Zatiaľ neexistuje žiadna jasná vízia, ako a na akú úroveň zaradiť odborné kvalifikácie v národnom kvalifikačnom rámci (NQF) alebo v európskom kvalifikačnom rámci (EQF).

6.6 Neexistujú žiadne väzby medzi kvalifikáciami a zručnosťami získanými počas štúdia a národnými systémami profesijnej klasifikácie.

6.7 Povesť samotného priemyslu je poškodzovaná tým, ako ho vidia médiá, a súčasnou krízou. Vedie to k nárastu nedôvery spoločností v európske podniky.

6.8 Stigmatizácia a nízke spoločenské uznanie absolventov VET odrádza množstvo mladých ľudí od toho, aby sa rozhodli pre tento druh odbornej prípravy.

6.9 Nízka matematická gramotnosť na základných školách vedie k nechote časti mladých ľudí zamerať svoje kariérne plány na prírodovedné odbory (vedu, technológiu, strojárstvo, matematiku) alebo na prakticky orientované štúdium.

6.10 Slabá schopnosť reagovať na neustále sa meniace požiadavky na zručnosti v dôsledku rýchlych zmien v oblasti IKT a postupný prechod na hospodárstvo s nízkymi emisiami oxidu uhličitého.

6.11 Vyhliadky študentov na vzdelávanie a na uplatnenie sa pracovnom trhu v oblastiach, ako je prístup k ďalšiemu štúdiu (najmä vysokoškolskému), perspektíva zamestnania, výška mzdy, spokojnosť s prácou a nájdenie pracovného miesta zodpovedajúceho vzdelaniu, sú citeľne slabé.

6.12 Keď mladí ľudia diskutujú po prvý raz o budúcej kariére, nie je k dispozícii dostatok informácií a dostatočná pomoc pre jednotlivcov a ich rodiny. Životné skúsenosti a kariéra rodičov sú často smerodajné pri konečnom rozhodovaní o voľbe školy a budúceho povolania. Poradenstvo pre výber povolania je príliš často neucelené, spiatočnicke a nezodpovedá realite.

6.13 V niektorých členských štátoch je nedostatok finančných a nefinančných stimulov poskytovaných vládou, ktoré by nabádali zamestnávateľov investovať a zapájať sa do VET.

6.14 Rámec pre spoluprácu medzi zástupcami podnikateľského sektora a vzdelávacími inštitúciami je nepostačujúci na navrhovanie programov, ktoré by vyvažovali teoretické vzdelávanie a odborné zručnosti. Školy a univerzity majú stále nedostatočnú dôveru k vytváraniu väzieb so spoločnosťami. V rámci vzdelávacích inštitúcií existuje nízka úroveň uznávania hodnôt získaných vo vonkajšom prostredí.

6.15 Súčasná pracovná sila starne. Mnohé štáty majú nedostatok učiteľov a školiteľov v inštitúciách VET. Niektorí učitelia a školitelia nemajú tiež čerstvé skúsenosti z praxe.

6.16 Úloha VET v boji proti sociálnemu znevýhodneniu sa podceňuje. U znevýhodnených študentov je vyššia pravdepodobnosť, že predčasne ukončia školskú dochádzku.

6.17 VET, a predovšetkým postsekundárne VET, trpí rodovými predsudkami, ktoré ovplyvňujú kariérny rozvoj.

6.18 Cezhraničná mobilita vo vzdelávaní je veľkým problémom v oblasti VET a učňovského vzdelávania. Miera mobility študentov a učiteľov v rámci odborného vzdelávania a prípravy je v Európe stále nedostatočná.

6.19 Budú potrebné lepšie jazykové schopnosti, aby bola mobilita možná a aby sa oplatila.

6.20 Vysokoškolské vzdelávanie, predovšetkým postsekundárne VET, nie je dostatočne vnímané ako celosvetová výzva. Malo by sa podporiť zapojenie do celosvetového obehu vedomostí.

7. Ako možno zatraktívniť vyššie odborné vzdelávanie a odbornú prípravu

7.1 Percentuálny podiel študentov na univerzitách nemožno už ďalej považovať za jediné meradlo modernosti a pokroku. Samotné univerzity nemôžu zaručiť hospodársky rast a sociálny pokrok. Je potrebné nájsť a podporovať všetky alternatívne spôsoby.

7.2 Kodanský proces, ktorého cieľom je zaistiť transparentnosť a kvalitu odborných kvalifikácií, musí byť úzko prepojený s reformou vyššieho vzdelávania. Pre úspešné a udržateľné zapojenie mladých ľudí do pracovného trhu je nevyhnutné spojiť obidva procesy – bolonský a kodanský – do integrovaného prístupu.

7.3 Je potrebné zlepšiť imidž priemyslu v Európe. Je nutný nový prístup k priemyselnej politike, pretože významne prispieva k rastu a tvorbe pracovných miest a rozvoju inovácií. Takýto prístup by podporil priemysel kladením dôrazu na udržateľnosť, inovácie a ľudské zručnosti potrebné na to, aby si priemysel EÚ udržal konkurencieschopnosť na svetových trhoch.

7.4 Pre európske hospodárstvo sú mimoriadne dôležité služby. Pripadá na ne 70 % HDP EÚ a asi dve tretiny z celkového počtu pracovných miest. Deväť z desiatich nových pracovných miest vzniká v sektore služieb. Služby poskytujú nové príležitosti z hľadiska postsekundárneho VET.

7.5 Európa, v ktorej panuje nedostatok pracovnej sily v mnohých odboroch, sa musí viac zamerať na to, ako dosiahnuť rovnováhu medzi vzdelávacím systémom a systémom odbornej prípravy a ako nájsť správny pomer medzi všeobecným, odborným a akademickým vzdelávaním. Postsekundárne VET predstavuje výzvu v tomto smere. Jeho cieľom je maximálne využiť pracovisko ako cenné učebné prostredie.

7.6 Kvalifikačné rámce môžu byť pre systémy VET veľmi dôležité. Majú potenciál zjednotiť systém VET, zvýšiť transparentnosť tak, aby študenti, zamestnávatelia a ďalšie zainteresované strany mohli lepšie rozpoznať hodnotu jednotlivých kvalifikácií a uľahčiť celoživotné vzdelávanie a zlepšiť prístup k vysokoškolskému vzdelávaniu pre všetkých. Úsilie vynaložené

na kvalifikačné rámce viedlo k obnoveniu diskusie o profile a stave odborného vzdelávania a odbornej prípravy, teda o tom, ako definovať a chápať VET.

7.7 Medzi vzdelávacími inštitúciami, zástupcami podnikateľského sektora a malými a strednými podnikmi musí vzniknúť skutočný zmysel pre spoluprácu na základe vzájomnej dôvery a porozumenia. EHSV verí v nové navrhnuté „znalostné aliancie“⁽⁷⁾, t.j. projekty spájajúce podniky a sektor vzdelávania/odbornej prípravy s cieľom vypracovať nové osnovy, ktoré by sa venovali nedostatkom v oblasti inovačných zručností a ich prispôbeniu potrebám pracovného trhu. Návrh Komisie na vytvorenie prvého fóra pre VET a podnikanie v roku 2012 je sľubnou novou iniciatívou.

7.8 Priemyselné odvetvia a samotné spoločnosti musia investovať do vnútropodnikovej odbornej prípravy, ponúkať viac možností pre učňov a praktikantov, umožniť záujemcom z radov vhodných zamestnancov, aby sa stali školiteľmi učňov a praktikantov v podniku, podporovať záujem vhodných zamestnancov pracovať ako dočasní učitelia VET, umožňovať zamestnancom štúdium VET v pracovnej dobe a spolupracovať s poskytovateľmi vzdelávania pri príprave kurzov v súlade s dopytom trhu po určitých zručnostiach.

7.9 Poskytovatelia vzdelávania by mali ďalej rozvíjať metódy výučby integrovanej do práce (t.j. nielen učňovské vzdelávanie, ale väčšina výučby by sa mala uskutočňovať na pracovisku), mali by mať flexibilnejší prístup k VET (flexibilnejšie učebné metódy), vrátane používania IKT v akomkoľvek VET a mali by úzko spolupracovať s priemyselným sektorom s cieľom identifikovať nové vzdelávacie potreby.

7.10 Vzhľadom na rozmanitosť odborov sa účinné poradenstvo pre voľbu povolania stáva zložitejším, avšak potrebnším a náročnejším. Ľudia, predovšetkým mladí, potrebujú mať jasnú predstavu o svojom štúdiu a vyhlídkach. Pôvodná predstava, že počítačová odborná príprava pripraví študenta na jedno povolanie na celý život, nie je už viac udržateľná. Poradenstvo pre voľbu povolania musí byť koherentné, musí mať dostatočné zdroje, musí byť proaktívne, objektívne a dostatočne podložené faktami. Osobitná pozornosť by sa mala venovať poradenstvu určenému osobám so zdravotným postihnutím, ktoré musí byť prispôbené potrebám jednotlivcov a musí zohľadňovať rôzne druhy postihnutia a z nich vyplývajúce možné obmedzenia mobility a problémy pri získavaní určitých kvalifikácií.

(7) Hlavná iniciatíva „Agenda pre nové zručnosti a nové pracovné miesta“.

7.11 Nemožno podceňovať úlohu rodiny. Informácie, pomoc a poradenstvo (IAG) by sa mali tiež zameriavať na rodinu, pretože rodičia a členovia rodiny často zohrávajú rozhodujúcu úlohu pri voľbe študijných plánov a kariéry. Na ilustráciu príležitostí na pracovnom trhu spojených s VET je potrebných viac informácií, lepšia informovanosť a politika založená na faktoch.

7.12 Pri poskytovaní VET však musia byť v rovnováhe preferencie študentov a požiadavky zamestnávateľov. Preferencie študentov sú dôležité, no samy o sebe zvyčajne nestačia. Potreby zamestnávateľov sú dôležité, no nie vždy ich je možné ľahko zistiť. Táto rovnováha tiež závisí od financovania zo strany vlády, študentov a zamestnávateľov.

7.13 Všetkým študentom treba zaručiť rovnaké zaobchádzanie vo všetkých vzdelávacích dráhach, ako aj rovnaký prístup k finančnej podpore na bývanie, dopravu, zdravotnú starostlivosť a k systému sociálneho zabezpečenia.

7.14 Dôležitá je kvalita učiteľov a školiteľov, ktorí musia poznať pracovisko. S cieľom vyriešiť tento problém treba podporovať flexibilné metódy naboru pracovníkov, ktoré majú uľahčiť osobám s praxou v sektore priemyslu zapojenie do pracovného kolektívu v inštitúciách VET. Treba pripraviť programy na zvýšenie mobility učiteľov.

7.15 Sociálni partneri majú kľúčovú úlohu pri zvyšovaní významu a flexibility VET. Pre podporu výnimočnosti vo VET by sociálni partneri mali byť viac zapojení do navrhovania a uplatňovania politík VET, predovšetkým osnov, aby sa tak zaručilo, že vyučované zručnosti sú potrebné pre pracovný trh. Fakty ukazujú, že tie štáty, ktoré koordinujú väzby medzi školami a pracovným trhom a zapájajú subjekty pracovného trhu do monitorovania, dohľadu a certifikácie odborných zručností a kvalifikácií, sú vo všeobecnosti považované za úspešné. EHSV už veľakrát vyzdvihol úlohu odvetvových a horizontálnych rád pre zamestnanosť a zručnosti⁽⁸⁾ pri vypracúvaní analýz kvantitatívnych a kvalitatívnych potrieb pracovného trhu a prívrat spoločné snahy európskych sociálnych partnerov zamerať sa vo svojich spoločných pracovných programoch na vzdelávanie a odbornú prípravu⁽⁹⁾.

(8) Prieskumné stanovisko EHSV, Ú. v. EÚ C 347. 18.12.2010, s. 1.

(9) Rámec akcií pre celoživotný rozvoj kompetencií a kvalifikácií (2002) a Nezávislá dohoda o inkluzívnych trhoch práce (2010).

7.16 Kríza ukázala, že na úrovni podnikov bolo vyvinutých množstvo inteligentných a účinných riešení pre zachovanie pracovných miest a odštartovanie rozličných vzdelávacích programov a programov odbornej prípravy. Stanovisko EHSV o stratégiách EÚ na prekonanie krízy⁽¹⁰⁾ obsahuje množstvo osvedčených postupov v tejto oblasti.

7.17 Mobilita v oblasti vzdelávania pomáha zvýšiť zamestnateľnosť, predovšetkým u mladých ľudí, prostredníctvom získavania kľúčových zručností. EHSV preto víta ambiciózne, no z politického hľadiska potrebné kritérium pre mobilitu vo vzdelávaní navrhnuté Komisiou. To stanovuje, že najmenej 10 % absolventov počiatočného VET v EÚ by malo absolvovať študijný pobyt či odborný výcvik v zahraničí. Mala by sa zvýšiť mobilita v oblasti VET z kvantitatívneho a kvalitatívneho hľadiska tým, že sa VET zaradí na rovnakú úroveň ako vysokoškolské vzdelanie.

7.18 Nedávna zelená kniha o vzájomnom uznávaní odborných kvalifikácií⁽¹¹⁾ odštartovala verejnú diskusiu o tom, ako možno znížiť a zjednodušiť reštriktívne nariadenia o odborných kvalifikáciách s cieľom zlepšiť fungovanie vnútorného trhu a posilniť cezhraničnú mobilitu a obchodné aktivity. Úspech nedávno navrhnutého európskeho profesijného preukazu bude závisieť predovšetkým od vzájomnej dôvery a spolupráce medzi členskými štátmi.

7.19 EHSV je presvedčený, že je nevyhnutné, aby všetci učitelia a školitelia, predovšetkým v oblasti VET, mali vysokokvalitné jazykové schopnosti potrebné na podporu integrovanej výučby obsahu a jazyka (ET 2020). EHSV podporuje aktivity, ktoré v tejto oblasti vyvíja Platforma podnikov pre viacjazyčnosť⁽¹²⁾ a Platforma občianskej spoločnosti o viacjazyčnosti, a ktoré sú zamerané na zaistenie príležitostí pre celoživotné vzdelávanie pre všetkých⁽¹³⁾.

7.20 V 21. storočí je absolútne nevyhnutné eliminovať stereotypy, ktoré existujú už na základných školách a podporovať rovné príležitosti pre ženy a mužov na všetkých úrovniach vzdelávania a odbornej prípravy, podporovať kultúrne opatrenia, ktoré nasmerujú mladé ženy vo väčšej miere k vedeckým a technickým odborom, tak ako sa uvádza v Európskom pakte pre rodovú rovnosť⁽¹⁴⁾.

7.21 Počas uplynulého desaťročia krajiny vypracovali a uplatňovali rozličné prístupy delby nákladov. To narušilo rovnováhu príspevkov zo strany štátov, zamestnávateľov a jednotlivcov. Finančné opatrenia zahŕňajú: prostriedky na odbornú prípravu,

daňové stimuly, poukazy, individuálne študijné účty, pôžičky a sporiace programy. Ich cieľom je zvýšiť súkromné investície a zapojenie do celoživotného vzdelávania a odbornej prípravy (ECVET).

7.22 Najväčší finančný príspevok z rozpočtu EÚ na investície do ľudí pochádza z Európskeho sociálneho fondu (ESF). S cieľom zlepšiť zručnosti a prispieť k riešeniu problému vysokej nezamestnanosti mladých ľudí v mnohých členských štátoch budú v nadchádzajúcom viacročnom finančnom rámci⁽¹⁵⁾ posilnené činnosti, ktoré sú podporované v rámci programu Leonardo.

8. Správne uplatňovanie európskych nástrojov a zásad na národnej úrovni

8.1 Spustením nástrojov zameraných na posilnenie európskej spolupráce v oblasti VET sa ukázalo, že je potrebná intenzívnejšia spolupráca medzi rozličnými štruktúrami s cieľom zlepšiť fungovanie samotných štruktúr.

8.2 Kodanský a bolonský proces sa nemôžu ďalej rozvíjať nezávisle od seba. Mala by sa zvýšiť interoperabilita a porovnateľnosť príslušných nástrojov. Malo by sa priznať, že kodanský proces je menej rozvinutý a potrvá niekoľko rokov, než budú ECVET⁽¹⁶⁾ a EQF plne funkčné.

8.3 EQF, ECVET, EQAVET by mali prispieť k podpore vzdelávania na všetkých úrovniach vo všetkých typoch vzdelávania a odbornej prípravy. EQF by mal byť v rámci NQF na 6. až 8. stupni, tak ako to je u vysokoškolského vzdelávania. Pokiaľ ide o ECVET, t.j. európsky systém kreditov pre VET, je potrebné koherentné a konvergentné uplatňovanie prostredníctvom ECTS⁽¹⁷⁾, pretože ECVET nie je zatiaľ v prevádzke.

8.4 Európske nástroje môžu byť doplnené národnými nástrojmi (napríklad národným kvalifikačným rámcom) alebo môžu byť začlenené do národných pravidiel (napríklad národné kreditné systémy), ak sa to javí ako potrebné v rámci národných reforiem. Je nutná väčšia interakcia medzi rozličnými úrovňami (EÚ, národnou, regionálnou).

8.5 Treba dosiahnuť pokrok pri uplatňovaní programu „Erasmus pre učňov“. Tento program umožní, aby bolo VET dané na rovnakú úroveň s iniciatívami súvisiacimi s vysokoškolským vzdelávaním, a tým prispeje k podpore

⁽¹⁰⁾ Stanovisko EHSV z vlastnej iniciatívy, Ú. v. EÚ C 318. 29.10.2011, s. 43.

⁽¹¹⁾ KOM(2011) 367 v konečnom znení, Zelená kniha - Modernizácia smernice o uznávaní odborných kvalifikácií, 22.6.2011.

⁽¹²⁾ http://ec.europa.eu/languages/pdf/business_en.pdf.

⁽¹³⁾ http://ec.europa.eu/languages/pdf/doc5080_en.pdf.

⁽¹⁴⁾ 3073. zasadnutie RADY PRE ZAMESTNANOSŤ, SOCIÁLNU POLITIKU, ZDRAVIE A SPOTREBITEĽSKÉ ZÁLEŽITOSTI, 7. marca 2011

⁽¹⁵⁾ Rozpočet stratégie Európa 2020, KOM(2011) 500 v konečnom znení, 29.6.2011.

⁽¹⁶⁾ Európsky systém kreditov pre odborné vzdelávanie a prípravu – pomáha overovať, uznávať a zhromažďovať pracovné zručnosti a vedomosti.

⁽¹⁷⁾ Európsky systém prenosu a započítavania kreditov.

VET. Prinesie mu medzinárodný rozmer, bude riešiť otázku nedostatočnej mobility a posilní viditeľnosť a atraktívnosť postsekundárneho odborného vzdelávania.

8.6 Komisia by však pri vytváraní nových nástrojov mala počkať, dokiaľ nebude vyhodnotený prínos existujúcich nástrojov. Je potrebné zlepšiť komunikáciu a spoluprácu v rámci

existujúcich nástrojov a medzi nimi, aby sa ich ciele mohli premietnuť do praxe.

8.7 EHSV prijal k príslušným nástrojom niekoľko kvalitných stanovísk – k ECVET⁽¹⁸⁾, EQAVET⁽¹⁹⁾ a k porovnateľnosti kvalifikácií získaných v odbornej príprave medzi členskými štátmi⁽²⁰⁾.

V Bruseli 19. januára 2012

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

⁽¹⁸⁾ Stanovisko EHSV, Ú. v. EÚ C 100, 30.4.2009, s. 140.

⁽¹⁹⁾ Stanovisko EHSV, Ú. v. EÚ C 100, 30.4.2009, s. 136.

⁽²⁰⁾ Stanovisko EHSV, Ú. v. EÚ C 162, 25.6.2008, s. 90.

PRÍLOHA

k stanovisku európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Nasledujúce pozmeňovacie návrhy, ktoré získali aspoň štvrtinu hlasov, boli v priebehu diskusie zamietnuté (článok 53 ods. 3 rokovacieho poriadku):

Bod 1.10

Zmeniť:

„Podnikateľské organizácie by sa mali aktívne podieľať na systémoch poradenstva a usmerňovania, pretože sú ~~najvhodnejšími~~ ~~štruktúrami~~ klúčovými aktérmi na poskytovanie informácií o možnostiach odborného vzdelávania a prípravy a na trhu práce. Mali by poskytovateľom vzdelávania pomáhať pri príprave prakticky zameranej výučby a nových metód.“

Výsledok hlasovania:

Za: 81
Proti: 100
Zdržali sa: 20

Bod 1.18

Zmeniť:

„~~Malo by sa podporovať, aby sa~~ ~~Preferencie študentov a očakávania ich rodín by mali vychádzať z~~ ~~zhodovali s~~ ~~potrieb~~ ~~potrebami~~ zamestnávateľov. V budúcnosti budú môcť využívať nedávno vypracovanú koncepciu „Panoráma zručností EÚ“ a jej prognózy týkajúce sa ponuky zručností a potrieb trhu práce.“

Výsledok hlasovania:

Za: 75
Proti: 127
Zdržali sa: 18

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zamestnanosť mladých ľudí, odborné kvalifikácie a mobilita“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2012/C 68/02)

Spravodajkyňa: **Dorthe ANDERSEN**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 14. júla 2011 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Zamestnanosť mladých ľudí, odborné kvalifikácie a mobilita“.

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 16. decembra 2011.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 477. plenárnom zasadnutí 18. a 19. januára 2012 (schôdza z 18. januára 2012) prijal 173 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 4 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1 Demografický vývoj kladie veľké požiadavky na trh práce. Dôsledky hospodárskej krízy ukazujú, že trhy práce trpia štrukturálnymi problémami. Najmä pre mladých ľudí je ťažké napriek vhodnej kvalifikácii uchytiť sa na trhu práce. Preto by mali členské štáty uskutočniť reformy, ktoré sú stanovené v stratégii Európa 2020 a v národných programoch reforiem na obnovu rastu.

1.2 Nezamestnanosť mladých ľudí prináša spoločnosti a samotným mladým ľuďom veľké hospodárske a sociálne nevýhody a obmedzuje možnosti rastu. Konkurencieschopnosť Európy bude vo veľkej miere závisieť od kvalifikovaných pracovných síl a existuje nebezpečenstvo, že v súťaži o kvalifikovaných pracovníkov bude zaostávať.

1.3 Nikto naozaj nevie, ako budú vyzeráť pracovné miesta zajtrajška, ale vzdelávanie by malo vychádzať z potrieb trhov práce a úloh, ktoré je potrebné skutočne riešiť. Malo by sa zlepšiť uznávanie kvalifikácií nadobudnutých mimo systémov vzdelávania. Učebné osnovy by sa mali viac zameriavať na všeobecné a inovatívne spôsobilosti.

1.4 Prekážky medzi vzdelávacím systémom a trhom práce by sa mali odstrániť a malo by sa zabrániť nadmernému kladeniu dôrazu na finančné hľadiská. Partnerstvo medzi podnikmi a vzdelávacím systémom by sa malo z hľadiska vývoja učebných osnov a predvídania budúcej potreby prehĺbiť. Vzdelanie by malo viesť k zamestnaniu.

1.5 Duálneho vzdelávania a stáží by malo v školstve pribúdať, a to aj na vysokých školách a v odbornej príprave. Súčinnosť medzi praktickou činnosťou, školením na pracovisku a teoretickým vyučovaním zvyšuje zamestnateľnosť mladých ľudí, zabezpečuje lepší nástup do zamestnania a poskytuje impulzy pre rozvoj výučby.

1.6 Krajiny, ktoré chcú zaviesť duálny systém vzdelávania, by na pokrytie počiatočných nákladov mali dostať dotácie z Európskeho sociálneho fondu.

1.7 Otvorený a dynamický trh práce môže podporiť mobilitu a vytvoriť pracovné príležitosti najmä pre mladých ľudí. Podľa stratégie Európa 2020 a národných programov reforiem musia členské štáty svoje pracovné trhy modernizovať, aby sa zvýšila ich absorpčná schopnosť a zlepšilo fungovanie.

1.8 Aktívna politika trhu práce, ktorá motivuje uchádzačov o zamestnanie a zamestnancov k celoživotnému vzdelávaniu, prispieva k posilneniu profesijnej a zemepisnej mobility, a tým vytvára viac pracovných príležitostí.

2. Ciele a úvod

2.1 Európska mládež je budúcnosťou Európy. Mnohí mladí ľudia však nemajú žiadne pracovné miesto alebo správnu kvalifikáciu. Navyše je pre mnohých mladých ľudí veľmi ťažké uchytiť sa na trhu práce napriek vhodnej kvalifikácii.

2.2 Toto stanovisko sa zaoberá možnosťami zamestnania mladých ľudí. Sem patrí budúca potreba pracovných síl s technickou a odbornou kvalifikáciou, prístup mladých ľudí na trh práce a pracovná mobilita. Myslia sa tým kľúčoví pracovníci s technickým alebo odborným vzdelaním alebo s kvalifikáciou stredného stupňa, ktorí budú podľa Európskeho strediska pre rozvoj odborného vzdelávania (CEDEFOP) v roku 2020 tvoriť 50 % zárobkovo činných osôb.

2.3 V tomto stanovisku sa majú predložiť konkrétne návrhy, ako zlepšiť pracovné príležitosti pre mladých ľudí a zabezpečiť pre podniky pracovné sily s vhodnou kvalifikáciou.

2.4 Pojem „kvalifikácia“ pokrýva mnohé aspekty, napr. sociálne a všeobecné zručnosti, ako aj technické a odborné zručnosti a kvalifikácie, ktoré boli získané tak v rámci systému vzdelávania a odbornej prípravy, ako aj prostredníctvom práce a spoločenských a rodinných vzťahov a činností.

2.5 Stanovisko má odpovedať na dve vzájomne úzko späté otázky: 1) Aké kvalifikácie budú v budúcnosti na trhu práce potrebné? a 2) Akým spôsobom je možné zaručiť integráciu mladých ľudí a možnosti pracovnej mobility?

2.6 Európska komisia v tejto súvislosti spustila viacero hlavných iniciatív, naposledy „Mládež v pohybe“ a „Program pre nové zručnosti a nové pracovné miesta“. Tieto hlavné iniciatívy majú zásadný význam a zahŕňajú rôzne iniciatívy na zlepšenie možností zamestnania mladých ľudí. Im sa venujú príslušné stanoviská EHSV⁽¹⁾.

3. Súčasná situácia v Európe

3.1 V dôsledku demografického vývoja v EÚ dochádza k úbytku pracovných síl: staršie populačne silné ročníky odchádzajú z trhu práce a nastupujú mladšie populačne slabé ročníky. Pracovný trh tak stojí pred veľkými výzvami, pretože veľká ponuka kvalifikovaných pracovných síl je pre rast v Európe rozhodujúca.

3.2 Podľa najnovšieho vydania „Quarterly Employment and social situation review“, ktorý zverejnila Európska komisia, sa pracovný trh v EÚ spamätáva len pomaly a nejednotne. Vytvárajú sa nové pracovné miesta, nie je ich však dosť. Najmä nezamestnanosť mládeže (20,3 %) signalizuje, že je potrebné konať rýchlo a účinne.

3.3 Nezamestnanosť sa dotýka všetkých skupín mladých ľudí, aj problémových skupín, bez ohľadu na úroveň ich vzdelania. Riziko, že si nenájdu prácu, je však pre mladých ľudí s nižšou kvalifikáciou alebo bez pracovných skúseností vyššie. Okrem toho sa zvýšila aj dlhodobá nezamestnanosť, v marci 2011 na 9,5 % a práve mnohým mladým ľuďom hrozí, že sa stanú dlhodobo nezamestnanými.

3.4 Tak nezamestnanosť, ako aj nízka zamestnanosť mladých ľudí prinášajú spoločnosti a samotným mladým ľuďom veľké hospodárske a sociálne nevýhody a obmedzujú možnosti rastu.

3.5 Kríze predchádzalo obdobie, počas ktorého bolo vytvorených relatívne veľa pracovných miest. Podľa Európskej komisie vzniklo v období rokov 1995 až 2006 20 miliónov nových pracovných miest.

3.6 Počas krízy súčasne zaniklo približne 5 miliónov pracovných miest. Podľa Európskej nadácie pre zlepšovanie životných a pracovných podmienok (Eurofound) išlo najmä o slabo platené pracovné miesta nekvalifikovaných pracovníkov. Tu je však možné konštatovať veľké rozdiely medzi jednotlivými členskými štátmi.

3.7 Európske stredisko pre rozvoj odborného vzdelávania (CEDEFOP) odhaduje, že sa v období rokov 2010 – 2020 vytvorí približne 7 miliónov nových pracovných miest a v dôsledku demografického vývoja sa uvoľní asi 73 miliónov miest. Vytváranie pracovných miest bude zamerané najmä na vyššie kvalifikácie.

3.8 Paradoxne možno v určitých krajinách a odvetviach konštatovať nedostatok pracovných síl pri súčasnom vysokom počte nezamestnaných, čo poukazuje na pretrvávajúce štruktúrne problémy na európskych trhoch práce. Napríklad koncom roka 2009 bolo v Holandsku 118 000 voľných miest, v Nemecku je neobsadených 87 800 a v Poľsku 18 300 pracovných miest v odvetvi informačných technológií.

3.9 Konkurencieschopnosť súkromného sektora bude vo veľkej miere závisieť od kvalifikovaných pracovných síl. Ak súkromné podniky nenájdu v Európe vhodné pracovné sily, môžu byť nútené ich hľadať v iných častiach sveta. Demografický vývoj povedie aj k tomu, že v oblasti opatery a starostlivosti o starších občanov, ako aj v zdravotníctve bude potrebných viac pracovných síl.

4. Budúca potreba pracovných síl

4.1 Klesajúca zamestnanosť a naliehavo potrebný rast zvyšujú nutnosť toho, aby budúce generácie mladých ľudí, ktorí vstupujú na trh práce, mali vysokú úroveň vzdelania, ktoré zodpovedá súčasnej a budúcej potrebe. Je tiež dôležité, aby sa znížil počet tých, ktorí predčasne ukončujú školskú dochádzku a aby viac mladých ľudí ukončilo odbornú prípravu. Okrem toho je rozhodujúce zamerať trh práce tak, aby sa na ňom mladí ľudia mohli uchytiť. Posledné roky ukázali, že prechod od vzdelávania k zamestnaniu je ťažký. Prekážky vyplývajúce zo vzdelania a právnych predpisov v oblasti zamestnania navyše sťažujú zmenu zamestnania.

4.2 EÚ a jej členské štáty sa už v rámci stratégie Európa 2020, osvedčených postupov a národných programov reforiem zaviazali uskutočniť rôzne reformy. V tejto súvislosti navrhol celý rad členských štátov reformy, ktorých cieľom je lepšie prispôbiť ich vzdelávací systém potrebám pracovných trhov.

4.3 V stratégii Európa 2020 sú stanovené dva kľúčové ciele v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy. Sú to však čisto kvantitatívne ciele. Rovnako zaujímavá je schopnosť systémov vzdelávania a odbornej prípravy poskytnúť mladým ľuďom správne kvalifikácie, ktoré môžu využiť a ktoré sú žiadané.

4.4 Podľa prognóz bude úroveň vzdelania občanov Európy ďalej stúpať, je tu však riziko polarizácie. Podľa niektorých predpovedí sa cieľ, aby malo najmenej 40 % obyvateľov vo veku 30 – 34 rokov vysokoškolské vzdelanie, dosiahne pravdepodobne v roku 2017.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV na tému „Mládež v pohybe“, Ú. v. EÚ C 132, 3.5.2011, s. 55 a stanovisko na tému „Program pre nové zručnosti a nové pracovné miesta“, Ú. v. EÚ C 318, 29.10.2011, s. 142.

4.5 Naproti tomu to ani zďaleka nevyzerá tak dobre s cieľom znížiť do roku 2020 podiel osôb, ktoré predčasne ukončia školskú dochádzku, na najviac 10 %. Európske stredisko pre rozvoj odborného vzdelávania (CEDEFOP) napríklad odhaduje, že v roku 2020 najmenej 83 % osôb vo veku 22 až 24 rokov (oproti 78 % v roku 2010) bude mať ukončené úplné stredoškolské vzdelanie, t. j. odborné alebo všeobecné vzdelanie. Pre zabezpečenie ponuky pracovných síl znamená skutočnosť, že mnoho mladých ľudí nemá žiadnu kvalifikáciu, veľký problém, pretože pre pracovné miesta budúcnosti budú potrebné hlavne vysoko kvalifikované pracovné sily alebo pracovníci so stredoškolským odborným vzdelaním. Preto je v prvom rade potrebné zabezpečiť, aby viac mladých ľudí dosiahlo odborné vzdelanie, ku ktorému patrí aj odborná príprava.

4.6 Globalizácia a nové technológie zmenia trh práce a to sa okrem iného prejaví stále kratším životným cyklom výrobkov. V dôsledku presunov medzi odvetviami a nových spôsobov organizácie práce vznikajú nové pracovné miesta, ale aj potreba nových zručností.

4.7 To kladie vyššie požiadavky na celoživotné vzdelávanie, vzdelávanie dospelých a prispôbivosť, ktoré už teraz patria k pracovnému životu. Je tu spoločná zodpovednosť, v rámci ktorej môžu predovšetkým sociálni partneri a vzdelávacie inštitúcie nájsť inovatívne riešenia.

4.8 Podľa Európskeho strediska pre rozvoj odborného vzdelávania (CEDEFOP) sa zvýši dopyt po vysokokvalifikovanej pracovnej sile do roku 2020 takmer o 16 miliónov osôb a dopyt po stredne kvalifikovaných pracovníkoch o 3,5 milióna. Pri dopyte po nízko kvalifikovaných pracovníkoch sa naopak očakáva pokles približne o 12 miliónov.

4.9 V období rokov 2010 – 2020 sa očakáva značný pokles zamestnanosti v primárnych odvetviach hospodárstva, ale tiež vo výrobe. K najväčšiemu rastu dôjde v odvetví služieb, najmä v podnikateľských službách, ale aj distribúcia, stravovacie služby, zdravotníctvo a doprava sú expandujúcimi odvetviami. Rásť budú odvetvia s vysokou kvalifikačnou náročnosťou, ale aj odvetvia s nižšou kvalifikačnou náročnosťou, napr. maloobchod. Vývoj sa ďalej uberať smerom k hospodárstvu založenému na znalostiach, ako aj k rýchlo sa meniacemu svetu orientovanému na inovácie. Preto je dôležité, aby sa odborné spôsobilosti pretransformovali do vedomostí, čo zase vyústi do inovácií a nových výrobkov a služieb. Prispôbivosť je naďalej hlavným parametrom tak pre jednotlivca, ako aj vzdelávací systém, ak má zodpovedať potrebám trhu práce.

4.10 Pri analýze štruktúry zamestnanosti a potreby zručností v budúcnosti sú kľúčovým prvkom inovácie. Pri inovácii ide o schopnosť vylepšiť procesy a metódy, ale svoju rolu zohrávajú aj všeobecné zručnosti, ako je kreativita, schopnosť riešiť problémy, spolupracovať a riadiť, a tiež podnikavosť. V kvalifikačne náročných priemyselných odvetviach pracuje napríklad veľa ľudí, ktorí nie sú priamo vysoko kvalifikovaní, ale k inovácii prispievajú napr. vylepšovaním pracovných procesov alebo organizácie.

4.11 Niektoré štúdie ukazujú, že inovácie, ktoré sú základom rastu, vychádzajú v prvom rade od podnikov. Podniky sa vyvíjajú na základe vstupov a požiadaviek zákazníkov, dodávateľov a pracovníkov.

4.12 Inovácie by sa však nemali chápať ako jedna disciplína. Inovačná kapacita kladie nové požiadavky na systémy vzdelávania, napr. otázku, ako je možné zlepšiť inovačné schopnosti mladých ľudí tak, aby mohli v zamestnaní priamo prispievať k vytváraniu pridanej hodnoty v našej spoločnosti.

5. Budúce kľúčové pracovné sily a vzdelávacie systémy

5.1 Nikto naozaj nevie, ako budú vyzeráť pracovné miesta zajtrajška. EÚ čoskoro uverejní koncepciu „Panoráma zručností EÚ“, vytvárajú sa sektorové rady pre zručnosti v EÚ a budúcu potrebu a nedostatky bude možné stále lepšie predvídať. Vzhľadom na celosvetovú hospodársku súťaž, technický vývoj, ako aj prisťahovalectvo a vysťahovalectvo sa rozhodujúcim faktorom stane flexibilita a prispôbivosť systémov vzdelávania.

5.2 Naďalej bude potrebné oveľa užšie prepojenie a spolupráca medzi vzdelávacími inštitúciami, vládami a zamestnávateľmi, napríklad pri vypracúvaní učebných osnov. Kvalifikácie sa získavajú a rozvíjajú po celý život vzdelávaním a prácou. Môžu sa však získať aj mimo pracovného trhu, čo by sa malo viac ceniť.

5.3 Vzdelávanie budúcich kľúčových pracovných síl začína už na základnej škole, ktorej kvalita vyučovania by sa mala zlepšiť. Deti a mládež by sa mali v škole naučiť, ako sa majú učiť a získavať nové vedomosti. Dôležité je napr. usmerňovanie žiakov na základnej škole pri výbere strednej školy a poradenstvo pri výbere povolania. Učitelia k tomu potrebujú príslušné zručnosti.

5.4 Systémom odborného vzdelávania sa zaoberá iné stanovisko EHSV⁽²⁾, odborná príprava však zohráva kľúčovú úlohu pri budúcom zabezpečovaní správnych kvalifikácií.

5.5 Odborná príprava zatiaľ čelí veľkým výzvam. Týka sa to napr. obrazu a kvality vzdelávania, pokrytia zručností potrebných pre prácu a podpory pri nástupe do zamestnania. Čo sa týka odbornej prípravy, možno konštatovať vysokú mieru neprospechu žiakov z dôvodu ich nedostatočných znalostí z prvého stupňa základnej školy, napr. schopnosti čítať. Navyše je prechod zo systému odborného vzdelávania do vysokoškolského vzdelávania často ťažký. Možno pozorovať aj segmentáciu kurzov odbornej prípravy na základe pohľavia.

5.6 Niektoré krajiny zaviedli v odbornej príprave duálny systém. To znamená, že sa strieda výučba v škole s prácou a s výučbou v podnikoch. Prostredníctvom úzkych kontaktov s podnikmi vznikajú mosty k pracovnému životu a zabezpečí sa tým, že veľká časť absolventov odborných škôl rýchlo nájde prácu. Naproti tomu sa švédsky, belgický a španielsky systém

⁽²⁾ Stanovisko EHSV na tému „Postsekundárne odborné vzdelávanie a príprava ako príťažlivá alternatíva k vysokoškolskému vzdelávaniu“ (Pozri stranu 1 tohto úradného vestníka).

odbornej prípravy vyznačuje nízkou mierou kontaktov s podnikmi, pretože odborná príprava sa uskutočňuje najmä v školách. Súčasne má mnoho mladých ľudí v týchto krajinách problém presadiť sa na trhu práce.

5.7 Keďže kombináciu práce, odbornej praxe a školskej výučby mnohé inštitúcie (Komisia, OECD, Európsky parlament) vyzdvihujú ako dobrú prípravu na vstup na trh práce, EHSV navrhne konkrétne iniciatívy v súvislosti s tým, ako možno odbornú prax v rámci duálneho systému šíriť ďalej v EÚ.

6. Nástup do zamestnania a pracovná mobilita

6.1 Prechod od vzdelávania k zamestnaniu, a tým od systému odbornej prípravy na trh práce, sa často zvažuje z mnohých finančných hľadísk. Hoci sú užšie prepojenie systému vzdelávania a trhu práce a podpora prístupu mladých ľudí na trh práce politickými prioritami EÚ, v posledných rokoch sa ukázalo, že sú tu veľké problémy.

6.2 Pracovná a zemepisná mobilita v Európe je ešte stále obmedzená a často ju sťažujú prekážky v kvalifikačných systémoch, problémy pri uznávaní kvalifikácií alebo nedostatočné poradenstvo. Kľúčovú úlohu zohrávajú najmä programy výmeny a mobility EÚ, preto ich treba posilniť. V centre záujmu bolo doteraz predovšetkým vysokoškolské vzdelávanie, zatiaľ čo v budúcnosti by sa do popredia mali dostať aj možnosti mobility pre technické a odborné vzdelávanie, napr. prostredníctvom cezhraničnej odbornej praxe v podnikoch. Pravidlá cezhraničnej odbornej praxe tak môžu napr. zlepšiť situáciu v prihraničných oblastiach v prípadoch, keď v jednej krajine vládne nedostatok miest pre odbornú prax, zatiaľ čo v susednej krajine je ich veľa v ponuke.

6.3 Duálny systém vzdelávania by mohol slúžiť ako odrazový mostík pre dobrý a bezpečný štart mladých ľudí na trhu práce a súčasne ako záruka toho, že podniky budú mať k dispozícii tie správne zručnosti. Z prieskumu Eurobarometra napr. vyplynulo, že 87 % zamestnávateľov považuje pri prijímaní zamestnancov za podstatné praktické skúsenosti získané napr. v podobe odbornej praxe.

6.4 Využívanie kombinácie teoretického vyučovania v škole a výučby na pracovisku by sa malo viac rozšíriť. K tomu by však mal existovať zmluvný rámec, v ktorom by sa od príslušného podniku požadovalo, aby sa podieľal na vzdelávaní

mládeže a jednotlivých učňov. To by poslúžilo všetkým zúčastneným. Podniky by si na jednej strane mohli vyberať z väčšej ponuky pracovných síl a na druhej strane ťažiť aj z nových znalostí a inšpirácie. Vzdelávacím zariadeniam sa zase otvorí brána k väčšiemu množstvu vedomostí a k spolupráci s hospodárstvom. A jednotlivci budú mať osov z praktických skúseností z pracovnej sféry.

6.5 Vzhľadom na to, že pri vytvorení a rozšírení duálneho systému vzdelávania vznikajú dodatočné náklady, mohli by fondy a programy EÚ, napr. sociálny fond, prispieť k financovaniu začatia činnosti krajinám a regiónom, ktoré chcú duálny systém zaviesť.

6.6 Musia byť však splnené určité predpoklady, aby sa dobrý nástup do zamestnania podaril a aby bola zabezpečená pracovná mobilita a kariérny postup. Je dôležité nielen podporovať tvorbu pracovných miest, ale zabezpečiť aj otvorené a dynamické trhy práce, ktoré na jednej strane podporujú mobilitu a na druhej strane zaručujú mladým ľuďom bezpečný štart. Pracovný trh, ktorý ponúka veľa pracovných miest a dobrovoľná zmena povolania prispievajú k uľahčeniu profesionálneho rozvoja mladých ľudí.

6.7 V rámci stratégie Európa 2020 mnohé krajiny reformujú svoje trhy práce, aby sa zvýšila ich absorpčná schopnosť a zlepšilo fungovanie. Najmä v záujme bezproblémového vstupu mladých ľudí do zamestnania je dôležité odstrániť prekážky, ktoré zamestnávateľov odrádzajú od toho, aby mladým ľuďom ponúkli normálny pracovný pomer. Ten by nemal prinášať výhody alebo nevýhody ani zamestnávateľom, ani pracovníkom. Rozhodujúcim pre voľbu formy pracovnej zmluvy by mal byť jedine druh práce.

6.8 Ide preto najmä o to, aby sa vytvorila aktívna politika pracovného trhu, ktorá poskytne tak uchádzačom o prácu, ako aj zamestnancom podnety k celoživotnému vzdelávaniu, rozširovaniu vzdelania a zvyšovaniu kvalifikácie. Potrebná je aktívna politika trhu práce, ktorá prispieva k zlepšeniu mobility, a tým najmä mladým ľuďom otvára perspektívy na trhu práce.

6.9 Súčasne môžu k mobilite na trhu práce prispieť aj individuálne nároky všetkého druhu, ktoré sa neviažu na určitý podnik alebo pracovné miesto, ktoré však u jednotlivca ostávajú aj pri zmene pracovného miesta, ako napr. nároky na dôchodok a možnosti vzdelávania, ktoré sú financované z prostriedkov fondov.

V Bruseli 18. januára 2012

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zapojiť občiansku spoločnosť do vytvorenia budúceho európskeho energetického spoločenstva“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2012/C 68/03)

Spravodajca: **Pierre-Jean COULON**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 14. júna rozhodol podľa článku 29 ods. 2 rokovacieho poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Zapojiť občiansku spoločnosť do vytvorenia budúceho európskeho energetického spoločenstva“.

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť, poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 20. decembra 2011.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 477. plenárnom zasadnutí 18. a 19. januára 2012 (schôdza z 18. januára 2012) prijal 183 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 8 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV schvaľuje nedávne iniciatívy Európskej komisie zamerané na prehĺbenie vzájomného prepojenia a dobudovanie vnútorného trhu s energiou. Rovnako podporuje úsilie, hlavne úsilie Rady, o posilnenie postavenia EÚ a jej členských štátov na medzinárodnej scéne. EHSV berie na vedomie najmä plán postupu v energetike do roku 2050, ktorý Európska komisia zverejnila 15. decembra 2011, a to najmä perspektívu „dosiahnuť európsky prístup, v ktorom všetky členské štáty dospejú k spoločnej dohode (...)“.

1.2 EHSV podporuje zásadu vytvorenia európskeho energetického spoločenstva (EES) a súhlasí s nutnými prechodnými etapami, hlavne s regionálnymi európskymi energetickými sieťami, fondom na rozvoj obnoviteľných zdrojov energie a zoskupením pre nákup plynu.

1.3 EHSV odporúča ísť ešte ďalej a integrovať európske trhy v záujme konvergencie a zníženia cien energie. Pokiaľ ide o energetický mix, odporúča tiež prijímať koherentnejšie a účinnejšie rozhodnutia na úrovni EÚ. Skupiny štátov by mohli dať formálnu podobu väčšej spolupráci na základe prioritných projektov v oblasti infraštruktúry, vzájomného prepojenia a komplementárnosti pri výrobe a dodávkach energie.

1.4 EHSV navrhuje sústrediť investície, vrátane národných investícií, do výskumu v oblasti energetických technológií s nízkymi emisiami CO₂. Dôraz by sa mal klásť na energiu z obnoviteľných zdrojov a na rozsiahle projekty schopné prispieť k novej industrializácii Európy a vytváraniu nových pracovných miest.

1.5 EHSV sa zasadzuje za to, aby sa všeobecný prístup k energii dostal medzi ciele spoločnej energetickej politiky EÚ. Odporúča, aby príslušné orgány alebo distribútori energie

systematicky informovali konečných spotrebiteľov o ich právach a aby sa v prípade potreby zvýšila ochrana spotrebiteľov. EHSV odporúča bezodkladne reagovať na problém energetickej chudoby, najmä „európskym dohovorom o energetickej solidarite“.

1.6 EHSV sa zasadzuje za vytvorenie spoločnej štruktúry zásobovania fosílnou energiou. Vyzýva, aby sa posilnili právomoci EÚ v oblasti dojednávania a kontroly medzinárodných dohôd o dodávkach energie.

1.7 EHSV odporúča zintenzívniť spoluprácu v oblasti energetiky s rozvojovými krajinami a krajinami susediacimi s EÚ v duchu rozvoja a partnerstva.

1.8 Vzhľadom na význam environmentálnych problémov, výšku potrebných investícií, sociálny dosah politických rozhodnutí, dôsledky pre spôsob života a potrebnú podporu verejnej mienky je nevyhnutné, aby občania boli informovaní o energetických otázkach a zapájaní do diskusií na túto tému. EHSV vyzýva, aby bolo vytvorené európske fórum občianskej spoločnosti, ktoré by sa venovalo otázkam energetiky a umožňovalo by členským organizáciám presadiť svoje názory medzi subjektmi prijímajúcimi rozhodnutia.

1.9 EHSV musí byť miestom pravidelných štruktúrovaných diskusií s európskou občianskou spoločnosťou o vývoji situácie v súvislosti s týmto európskym energetickým spoločenstvom.

1.10 EHSV odporúča do roku 2014 vyhodnotiť dosiahnutý pokrok pomocou článku 194 ZFEÚ a preskúmať, či sú potrebné zmeny na základe návrhov obsiahnutých v tomto stanovisku.

2. Energetická politika EÚ: výzvy, pokrok a obmedzenia

2.1 Pre situáciu EÚ v oblasti energetiky je príznačná zvyšujúca sa nerovnováha medzi domácou výrobou a spotrebou, ako aj silná a pretrvávajúca energetická závislosť od zdrojov produkujúcich emisie CO₂. Európska únia teda stojí súčasne pred tromi veľkými výzvami, ktoré sa dajú a *priori* ťažko zosúladiť:

- boj proti klimatickým zmenám a prechod na spoločnosť prechod na spoločnosť produkujúcu nízke emisie CO₂,
- integrácia a účinný vnútorný trh s energiou a prijateľné ceny energie,
- bezpečnosť dodávok.

2.2 Cieľ vytvoriť vnútorný trh s elektrinou a plynom existuje už od roku 1996 (prvý balík týkajúci sa liberalizácie trhu), ale po 15 rokoch je vnútorný trh s energiou v podstate stále len prázdny pojem: len 10 % elektrickej energie prechádzajú z jednej krajiny do druhej, spotrebiteľia si stále nemôžu zvoliť dodávateľa so sídlom v inom členskom štáte, rozvoj obnoviteľných zdrojov (ktoré by sa mali stať hlavným zdrojom výroby elektrickej energie) je stále založený na národných podporných mechanizmoch, plánovanie siete zostáva z veľkej časti v právomoci národných vlád (pretože Agentúra pre spoluprácu regulačných orgánov v oblasti energetiky, ACER, má na starosti len cezhraničné kapacity, zatiaľ čo skutočný integrovaný trh potrebuje pôsobiť aj spoločne na národné siete), EÚ stále nevystupuje jednotne vo vzťahu k dodávateľským krajinám atď. O hlavných opatreniach týkajúcich sa oblasti plynu a elektriny sa stále rozhoduje hlavne na úrovni členských štátov.

2.3 Rozsah týchto problémov a vysoký stupeň vzájomnej závislosti členských štátov EÚ v politickej, hospodárskej a technickej oblasti spôsobujú, že je nutné zaujať spoločný postup, v rámci ktorého sa kolektívny záujem EÚ bude uprednostňovať pred záujmami považovanými za národné.

2.4 Cieľom je teraz dobudovať vnútorný trh s energiou do roku 2014. Vytvorenie európskeho energetického systému je v súlade s požiadavkami európskych občanov. Z nedávnych prieskumov Eurobarometra Európskeho parlamentu (EB Standard „Energia“ 74.3 z 31. januára 2011 a EB Spécial 75.1 z 19. apríla 2011) vyplýva, (i) že občania Európy veria v európsku pridanú hodnotu a uprednostňujú prístup Spoločenstva a (ii) že ich obavy zodpovedajú spomínaným veľkým výzvam, ktorými sú stabilita cien, obnoviteľné zdroje energie a záruka dodávok energie, v uvedenom poradí. Šesťdesiat percent Európanov sa domnieva, že pokiaľ ide o bezpečnosť dodávok, lepšie by ich chránili opatrenia koordinované s inými krajinami EÚ. Sedemdesiatosem percent Európanov vyjadrilo súhlas s návrhom vytvoriť európske energetické spoločenstvo.

2.5 EHSV sa nazdáva, že keby EÚ dokázala účinne reagovať na tieto veľké obavy občanov, jej konanie by mohlo opäť získať

legitimitu. Vytvorenie európskeho energetického spoločenstva po etapách je najlepším prostriedkom, ako zmierniť hospodárske a sociálne dôsledky energetických výziev pre občanov Európy. Reálna vzájomná energetická závislosť členských štátov vážne ohrozí súdržnosť EÚ, pokiaľ nebudú k dispozícii demokratické nástroje riadenia umožňujúce prijímať spoločné rozhodnutia v prospech všeobecného blaha.

3. Cesta k európskemu energetickému spoločenstvu (EES)

3.1 V tomto kontexte Jacques Delors vyjadril myšlienku vytvoriť skutočné „európske energetické spoločenstvo“ (EES). Jerzy Buzek tento projekt podporil. EHSV sa nazdáva, že tento politický projekt, o ktorom podrobne informuje správa skupiny expertov *Notre Europe* (pozri: http://www.notre-europe.eu/uploads/tx_publication/Etud76-Energy-en.pdf), by mohol poskytnúť odpoveď na tieto výzvy a zároveň vrátiť legitimitu a dať nový elán európskej integrácii.

3.2 Bolo navrhnutých niekoľko riešení, od *status quo* (článok 194 ZFEÚ) až po uzatvorenie novej európskej zmluvy o energii.

3.3 Okrem toho boli navrhnuté prechodné etapy, a to:

- posilnená spolupráca v oblasti regionálnych európskych energetických sietí,
- spoločný energetický fond na vývoj nových technológií,
- vytvorenie európskeho zoskupenia pre nákup plynu.

3.4 EHSV, ktorý už prijal stanoviská, v ktorých navrhol vytvoriť európske energetické spoločenstvo, ⁽¹⁾ sa domnieva, že je potrebné využiť dynamiku, ktorú uviedla do chodu správa skupiny expertov *Notre Europe*, a a ísť ešte ďalej vďaka tomu, že sa do diskusie zapojí občianska spoločnosť a budú zavedené opatrenia na dosiahnutie cieľov integrácie a spolupráce.

4. Európska únia napreduje smerom k integrovanej energetickej politike

4.1 EHSV berie s uspokojením na vedomie iniciatívy Európskej komisie zamerané na zvládnutie energetických výziev, najmä jej posledné návrhy týkajúce sa predchádzania krízam, sietí a infraštruktúry a zabezpečenia dodávok z tretích krajín. Tieto návrhy prispievajú k väčšej solidarite, spolupráci a účinnosti a smerujú k spoločnej vízii.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 175, 28.7.2009, s. 43 – 49.

Ú. v. EÚ C 306, 16.12.2009, s. 51 – 55.

4.2 EHSV víta nedávny návrh nariadenia o usmerneniach pre transeurópsku energetickú infraštruktúru (KOM(2011) 658 v konečnom znení), ktorý vychádza z hlavnej koncepcie integrovanej európskej energetickej siete navrhnutej v roku 2010 (KOM(2010) 677 v konečnom znení). K tejto otázke sa vyjadri v samostatnom stanovisku (stanovisko TEN/470).

4.3 EHSV podporuje iniciatívy Komisie zamerané na to, aby energetická politika EÚ dostala integrovaný a koherentný vonkajší rozmer, ktorý by mohol pomôcť zabezpečiť dodávky energie z tretích krajín (KOM(2011) 539 v konečnom znení). EHSV podporuje akékoľvek zlepšenie pozície EÚ vo vzťahu k jej vonkajším partnerom. Toto otázkou sa zaoberá vo svojom stanovisku TEN/464.

4.4 EHSV podporuje mechanizmus výmeny informácií, pokiaľ ide o medzivládne dohody v oblasti energetiky medzi členskými štátmi a tretími krajinami (KOM(2011) 540 v konečnom znení). Tento návrh Európskej komisie je dôležitý, pretože zdôrazňuje, že kolektívny európsky záujem má prednosť pred národnými záujmami (stanovisko TEN/464).

5. Výzvy zajtrajška si budú vyžadovať väčšiu ambicióznosť a zapojenie

5.1 EHSV sa nazdáva, že aj napriek tomuto výraznému pokroku treba posilniť spoločné riadenie energetických otázok, najmä v súvislosti s cieľom vytvoriť do roku 2050 energetický systém s nízkymi emisiami CO₂.

Ako vytvoriť integrovaný trh s energiou na európskej úrovni

5.2 Je potrebné, aby európska legislatíva v oblasti energetiky viacej podporila spoločný prístup, pokiaľ ide o výrobu energie. Platí to najmä pre obnoviteľné zdroje energie, v spojitosti s ktorými sa stanovujú národné ciele. Je potrebné uprednostňovať investície, ktoré sú najrentabilnejšie vzhľadom na náklady a výhody výroby na území EÚ. Väčšia solidarita je potrebná aj v prípadoch zníženej produkcie na úrovni EÚ. Tu by mohlo byť potrebné prispôbiť európsku legislatívu.

5.3 EHSV preto pripomína, že je dôležité spoločne plánovať siete a vzájomne ich prepájať tak, aby sa predišlo preťaženiu, najmä na hraniciach. Európska komisia by v tomto smere mala byť hnacou silou. Rovnako treba súkromným dodávateľom ponúknuť dlhodobú perspektívu návratnosti investícií. V tejto súvislosti by sa mohlo uvažovať o partnerstvách verejného a súkromného sektora.

5.4 Aj keď je výber energetického mixu v právomoci národných vlád, členské štáty by mali prijímať zodpovedné rozhodnutia v oblasti výroby energie. Rozhodnutia, ktoré jednostranne prijímajú niektoré členské štáty, ako sa to stalo napríklad po nehode v atómovej elektrárni Fukushima, a ktoré spôsobujú, že je ťažšie dosiahnuť rovnováhu medzi dopytom a výrobou energie na regionálnej úrovni, bude vzhľadom na vysokú mieru vzájomnej závislosti odtiaľ potrebné odsúhlasiť na

úrovni EÚ. So zvyšujúcou sa ponukou energie z obnoviteľných zdrojov bude potrebné včas spoločne zabezpečiť rezervnú výrobu dostatočného množstva energie pre prípad nízkej produkcie z obnoviteľných zdrojov.

5.5 V dôsledku chýbajúcej koordinácie sa znižuje spoľahlivosť zásobovania členských štátov energiou a paralelne vyvíjané úsilie posilniť vzájomné prepojenia a solidaritu v EÚ vychádza navnívoč. Zároveň by však snaha čo najskôr upustiť od využívania atómovej energie (energetického zdroja s nízkou produkciou CO₂) nemala viesť k hromadnému návratu k znečisťujúcim zdrojom energie, čo by bolo v protiklade s cieľmi EÚ. Musí sa to uskutočniť v čo najväčšej transparentnosti a v spolupráci so zástupcami organizovanej občianskej spoločnosti.

5.6 EHSV sa domnieva, že vzhľadom na vzájomnú energetickú závislosť členských štátov možno energetickú nezávislosť dosiahnuť len na európskej úrovni, nie na národnej úrovni.

5.7 EHSV navrhuje zvážiť možnosť uplatňovať spoločné postupy v rámci podskupín členských štátov alebo dodávateľov na základe ich energetického mixu a ich postupov v oblasti cezhraničného obchodovania s energiou. Táto regionálna koordinácia by zaistila väčšiu koherentnosť rozhodnutí príslušných členských štátov v oblasti energetiky a vyššiu bezpečnosť ich dodávok energie. Tieto skupiny by okrem toho mohli navzájom lepšie využiť svoje energetické zdroje, pokiaľ ide o energiu z obnoviteľných zdrojov aj výrobu elektriny z iných zdrojov energie.

5.8 EHSV navrhuje, aby tieto skupiny boli zodpovedné za voľbu svojho energetického mixu aj za svoje siete infraštruktúry. Takto by sa mohli vytvoriť aj koherentné a navzájom prepojené regionálne energetické spoločenstvá. Ich výhodou by bolo, že by medzi týmito členskými štátmi nastolili podobné trhové podmienky (ceny energie, dotácie pre obnoviteľné energetické zdroje, vzťahy s odberateľmi atď.).

5.9 Jedna z politík, ktoré boli úspešne harmonizované v niektorých regiónoch EÚ, dokazuje, že harmonizácia politík jednoznačne vplyva na integráciu trhov: ide o spájanie trhov s cieľom poskytnúť prenosové kapacity. Spájanie trhov rôznych krajín na základe cien (*price coupling*) umožňuje vytvoriť jednotnú zónu obchodovania s energiou (a teda zóny jednotných cien), kde kapacity vzájomného prepojenia neobmedzujú cezhraničný obchod. Bude sa podieľať na vytvorení jednotného európskeho trhu s elektrickou energiou. Nord Pool Spot zaviedla v roku 1993 „*price splitting*“ a v roku 2006 bol po prvý raz uplatnený „*price coupling*“ medzi Francúzskom, Belgickom a Holandskom. Tieto trhové podmienky by postupne mali spotrebiteľom ponúknuť širokú škálu transeurópskych možností.

5.10 EHSV upozorňuje na hospodárske príležitosti, ktoré môžu tieto makroregionálne skupiny priniesť členským štátom, najmä z dôvodu úspor z rozsahu a priemyselného rozvoja súvisiaceho s obnoviteľnými zdrojmi energie.

5.11 EHSV pripomína, že podporuje rôznorodý a udržateľný energetický mix. Rozhodnutia členských štátov by mali byť v súlade s právnymi predpismi a cieľmi EÚ. EHSV upozorňuje, že tieto rozhodnutia by nemali mať neprimerané negatívne dôsledky pre hospodárstvo, životné prostredie a spoločnosť. V tomto zmysle by sa EÚ mala po rozsiahlej transparentnej konzultácii so zástupcami organizovanej občianskej spoločnosti chopiť možnosti využívať nové zdroje energie, napríklad bridlicový plyn, aby sa predišlo rozdielnym prístupom jednotlivých členských štátov.

Podpora konkurencieschopnosti EÚ: spojiť a zvýšiť finančné zdroje

5.12 Mal by sa podporovať spoločný výskum členských štátov a dodávateľov a mali by sa vytvoriť vhodné výskumné siete a spoločenstvá, najmä v oblasti obnoviteľných zdrojov energie a technológií s nízkymi emisiami CO₂, napríklad prostredníctvom technologických výskumných platforiem.

5.13 Vzhľadom na rozsah potrebných investícií a súčasne rozpočtové obmedzenia by sa dostupné prostriedky mali sústrediť na veľké výzvy. Je dôležité posilniť väzby medzi národným a európskym financovaním. To môže znamenať, že členské štáty budú musieť svoju vnútroštátnu podporu výskumu zamerať na projekty súvisiace s európskymi cieľmi.

5.14 Bolo by dobré posúdiť, či by sa konsolidáciou finančných zdrojov dostupných pre infraštruktúru a výskum mohla zvýšiť účinnosť financovania. To by mohlo znamenať, že by sa na energetické projekty vyčlenili pevné sumy v rámci rôznych európskych a národných programov financovania.

5.15 Ak sa posúdenie v tomto smere ukáže pozitívne, používanie dlhopisov na financovanie projektov by mohlo byť účinným spôsobom, ako zvýšiť prostriedky na podporu výskumu a využívania obnoviteľných zdrojov energie a infraštruktúry.

5.16 Je dôležité viac uprednostňovať pôžičky poskytované Európskou investičnou bankou na prioritné projekty EÚ zamerané na infraštruktúru. Na investície makroregionálnych skupín členských štátov by malo byť možné získať pôžičku od Európskej investičnej banky.

5.17 Všeobecné a koordinované úsilie zamerané na podporu energie z obnoviteľných zdrojov by mohlo pomôcť EÚ dostať sa zo súčasnej hospodárskej krízy. Dostupnosť cenovo prijateľnej energie je základným prvkom hospodárskej konkurencieschopnosti. Pozitívnych dôsledkov by bolo mnoho: vytváranie pracovných miest, know-how, nová industrializácia EÚ atď. Projekty ako Supergrid alebo vývoj a rozmiestňovanie inteligentných sietí by mohli posilniť priemyselnú spoluprácu a inováciu na úrovni EÚ.

Energetická politika pre všetkých

5.18 Medzi cieľmi spoločnej energetickej politiky EÚ by mal byť aj všeobecný prístup k energii, nielen integrácia trhu.

5.19 Spravidlivé a transparentné ceny energie umožňujú podnikom rásť a investovať. Prijateľné ceny energie závisia od účinného rozhodovania, integrovaného a transparentného trhu s energiou a väčších kontrolných právomocí udelených národným a európskym regulačným orgánom.

5.20 Európska legislatíva priznáva spotrebiteľom určité práva, títo ich však slabo poznajú a málo využívajú. EHSV odporúča, aby príslušné orgány alebo distribútori energie systematicky informovali konečných spotrebiteľov o ich právach. Požaduje, aby na národnej úrovni boli pravidelne zverejňované správy o dodržiavaní práv spotrebiteľov. Prípadne by sa mohli prijať doplnujúce opatrenia, aby sa zabezpečilo dodržiavanie práv spotrebiteľov.

5.21 V zime 2010/2011 sa energetická chudoba týkala 50 až 125 miliónov Európanov (podľa použitej definície). Táto chudoba postihuje najchudobnejších obyvateľov s najhoršími podmienkami na bývanie, ktorí často bývajú v zle izolovaných bytoch a nemôžu platiť ani sociálne tarify stanovené v členských štátoch. EHSV navrhuje, aby sa okrem potrebného európskeho úsilia v oblasti energetickej účinnosti a znižovania dopytu rozbehla nová reflexia o posilnení mechanizmov solidarity na úrovni 27 členských štátov v záujme boja proti energetickej chudobe. Začať by sa mohlo spoločnou definíciou⁽²⁾.

5.22 „Európsky pakt o energetickej solidarite“ by mohol potvrdiť strategický a životne dôležitý rozmer energie (dostupnosť, prijateľné tarify a ceny, pravidelnosť, spoľahlivosť, pôvod). Tento európsky sociálny energetický štít by bol dôkazom, že Európa reaguje na obavy svojich občanov. Bol by súčasťou úsilia o silnejšiu sociálnu harmonizáciu, ktorá je potrebná pre posilnenie projektu spoločnej Európy a pomôže navrátiť tomuto projektu zmysel. Toto úsilie sa musí pretaviť do konkrétnych opatrení na príslušnej úrovni.

Posilniť vonkajší rozmer energetickej politiky Európskej únie

5.23 EHSV schvaľuje návrh skupiny expertov *Notre Europe* týkajúci sa vytvorenia európskeho zoskupenia pre nákup plynu, ak členské štáty a zúčastnené podniky budú mať väčšiu právomoc vyjednávať, budú môcť lepšie zabezpečiť svoje dodávky a znížiť nestálosť cien, a to v súlade s pravidlami hospodárskej súťaže. Ďalšou etapou by mohlo byť vytvorenie spoločnej štruktúry zásobovania plynom a prípadne inými fosílnymi energiami.

⁽²⁾ Stanovisko EHSV na tému „Energetická chudoba v kontexte liberalizácie a hospodárskej krízy“, Ú. v. EÚ C 44, 11.2.2011, s. 53 – 56.

5.24 V prípadoch, ktoré majú dosah na niekoľko členských štátov, by Rada mala udeliť Európskej komisii mandát, ktorý by ju oprávňoval rokovať v mene EÚ s tretími krajinami o dohodách o energetických dodávkach. EHSV berie s uspokojením na vedomie rozhodnutie Rady poveriť Európsku komisiu úlohou rokovať v mene členských štátov s Azerbajdžanom a Turkménskom o dohodách týkajúcich sa dodávok plynu cez transkaspický plynovod. EHSV vyzýva Radu a Komisiu, aby takto postupovali aj v iných podobných prípadoch.

5.25 EHSV odporúča, aby Európska komisia prísnejšie monitorovala všetky medzinárodné dohody o dodávkach energie uzatvorené s tretími štátmi. Európska komisia by mala mať možnosť tieto dohody schváliť v závislosti od ich negatívnych alebo pozitívnych dôsledkov pre celú Európsku úniu (stanovisko TEN/464).

5.26 EHSV odporúča zaujať voči krajinám Euromediu a východným susedom Európskej únie prístup založený na rozvoji a partnerstve, ktorý umožní EÚ diverzifikovať a zabezpečiť svoje dodávky energie (najmä energie z obnoviteľných zdrojov v rámci projektov Desertec, Mediterranean Ring, Mediterranean Solar Plan, Medgird) a pomôže jej partnerom využiť svoj potenciál. EÚ by mohla poskytnúť technickú pomoc, ako aj odborné znalosti a know-how v oblasti odborného vzdelávania a realizácie projektov (stanovisko REX/329).

5.27 EHSV sa domnieva, že Európske energetické spoločenstvo a prechodné opatrenia musia mať výrazný vonkajší rozmer, ktorý by umožnil prístup k energii rozvojovým krajinám. Týmto krajinám sa musí pomôcť, aby mohli vyrábať energiu, ktorú potrebujú, ale mali by tiež byť schopné vyvážiť ju do Európy, aby mohli financovať svoje investície.

5.28 EHSV berie na vedomie závery Rady pre dopravu, telekomunikácie a energetiku z 24. novembra 2011 v prospech posilnenia vonkajšieho rozmeru energetickej politiky. Takisto berie na vedomie aj priority Rady a zotráva na svojej požiadavke lepšej integrácie energetických politík, teda aby sa vykonávali aspoň systematické konzultácie pred prijímaním rozhodnutí. Pokiaľ ide o metódu, odporúča, aby bol vo všetkých prípadoch, kde by to prinieslo pridanú hodnotu, uplatnený prístup EÚ v úzkej súčinnosti s členskými štátmi.

Zapojenie občianskej spoločnosti

5.29 Vzhľadom na význam environmentálnych problémov, výšku potrebných investícií, sociálny dosah politických rozhodnutí, dôsledky pre spôsob života a potrebnú podporu verejnej mienky je nevyhnutné, aby občania boli zapájaní do diskusií o energetických otázkach. Občania EÚ majú právo na jasné a transparentné informácie o energetických rozhodnutiach prijatých na európskej, národnej a regionálnej úrovni. (?) Národné

(?) Napríklad vo Francúzsku v oblasti jadrovej energie: Národné združenie miestnych informačných výborov a komisií (ANCCLI – Association nationale des comités et des commissions locales d'information), ktoré bolo vytvorené na základe dekrétu Štátnej rady.

HSR musia v tejto súvislosti zohrávať kľúčovú úlohu. Informačné a konzultačné kampane o veľkých energetických výzvach pre Európu sú nevyhnutnosťou. V centre pozornosti musí byť aj energetická účinnosť.

5.30 Občania by tiež mali mať možnosť pravidelne vyjadrovať svoj názor na dôležité politické rozhodnutia. Mohli by sa organizovať konzultácie na príslušnej úrovni. EHSV už niekoľko rokov uskutočňuje tieto konzultácie na úrovni EÚ (najmä o jadrovej energii, zachytávaní a skladovaní CO₂). Aj národné, regionálne a miestne orgány sa vyzývajú, aby zorganizovali širokú diskusiu s občianskou spoločnosťou.

5.31 EHSV navrhuje vytvoriť európske fórum občianskej spoločnosti, ktoré by sa venovalo otázkam energetiky. Toto fórum by úzko spolupracovalo s inštitúciami EÚ a pravidelne by sa schádzalo s cieľom prispieť k viacročnému programu integrácie trhu s energiou. Mohlo by združovať európske a národné organizácie, ktoré pôsobia v oblasti energetiky. S týmto fórom by bolo možné konzultovať koncepciu energetickej siete EÚ, prechod na energetický systém s nízkymi emisiami CO₂ do roku 2050, ako aj ekonomické a sociálne otázky, ktoré z toho vyplývajú. Jeho členovia by tiež mali mať k dispozícii užitočné informácie, ktoré by mohli odovzdať podobným organizáciám v členských štátoch.

5.32 Ďalšou výzvou je dosiahnuť, aby energetické rozhodnutia mali podporu verejnej mienky (jadrová energia, CSC, veterné elektrárne, vedenia vysokého napätia atď.). Bez účasti niet zodpovednosti. EHSV, ktorý predsedá pracovnej skupine „Transparentnosť“ Európskeho fóra pre jadrovú energiu (ENEF), by mohol prispieť k transparentnému informovaniu občanov a diskusií s nimi prostredníctvom svojej internetovej stránky (šírenie osvedčených postupov, monitorovanie iniciatív a projektov spolupráce, vývoj odvetvia, zhromažďovanie názorov občianskej spoločnosti so zreteľom na diskusie na fóre občianskej spoločnosti o energetike a ich sprostredkovanie tvorcom politík). EHSV vyzýva Európsku komisiu a členské štáty, aby občanom poskytovali relevantné informácie prostredníctvom neutrálnych a objektívnych informačných kanálov. V tomto ohľade je dôležitá úloha organizácií občianskej spoločnosti a konzultačných fór.

Možný dlhodobý inštitucionálny vývoj

5.33 Vytvorenie európskeho energetického spoločenstva zostáva konečným cieľom. Keďže by mohlo byť ťažké, aby sa 27 členských štátov uberalo súčasne rovnakým smerom, užšia spolupráca medzi členskými štátmi, najmä na regionálnej úrovni, by umožnila dosiahnuť v tejto súvislosti rýchlejší pokrok. Táto činnosť by však nemala byť v rozpore s legislatívou alebo opatreniami EÚ, a to vďaka stálym konzultáciám a zapojeniu inštitúcií EÚ. V prípade potreby by sa mohli zaviesť formálnejšie mechanizmy.

5.34 EHSV odporúča do roku 2014 vyhodnotiť dosiahnutý pokrok pomocou článku 194 ZFEÚ a preskúmať, či sú potrebné zmeny na základe najambicióznejších návrhov obsiahnutých v tomto dokumente. Prípadný nový inštitucionálny rámec by mohol vychádzať zo Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva uhlia a ocele. Malo by byť možné integrovať do štruktúry EÚ akýkoľvek nový inštitucionálny mechanizmus, ako aj jeho *aquis*, pokiaľ sa tak členské štáty rozhodnú.

V Bruseli 18. januára 2012

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Úloha Európskej únie pri upevňovaní mieru vo vonkajších vzťahoch: osvedčené postupy a perspektívy“

(2012/C 68/04)

Spravodajkyňa: **pani MORRICE**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa na svojom plenárnom zasadnutí 19. a 20. januára 2011 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 rokovacieho poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému:

„Úloha Európskej únie pri upevňovaní mieru vo vonkajších vzťahoch: osvedčené postupy a perspektívy“.

Odborná sekcia pre vonkajšie vzťahy, poverená vypracovaním návrhu výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 15. decembra 2011.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 477. plenárnom zasadnutí 18. a 19. januára 2012 (schôdza z 19. januára 2012) prijal 190 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 3 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Budovanie mieru je zakorenené v DNA Európskej únie. Jej vytváranie, rozširovanie a prežitie v časoch krízy svedčia o jej mimoriadnej schopnosti budovať mier. EÚ ako spoločenstvo národov podporujúce demokraciu, ľudské práva, rovnosť a toleranciu má morálnu povinnosť podporovať budovanie mieru po celom svete a teraz má mandát definovaný Zmluvou, aby tak robila. Ako najväčší poskytovateľ pomoci na svete, ktorý má dlhoročné skúsenosti v oblastiach konfliktu a k dispozícii obrovskú škálu nástrojov, by EÚ mala byť priekopníkom v medzinárodnom úsilí o budovanie mieru. Ale v rámci budovania mieru po celom svete nedostatočne využíva svoj potenciál a vplyv jej podpory vo vzťahu k pozitívnej zmene nie je taký veľký, ako by mal a mohol byť. Napriek úsiliu o zlepšenie koherencie s vytvorením Európskej služby pre vonkajšiu činnosť (ESVČ) ešte stále nebol dosiahnutý integrovaný „prístup celej EÚ“. Bez jasne definovanej stratégie budovania mieru, rozsiahlejšej výmeny skúseností medzi všetkými opatreniami EÚ na budovanie mieru a pri absencii skutočnej spolupráce s členskými štátmi, medzinárodnými poskytovateľmi pomoci, mimovládnyimi organizáciami a organizáciami občianskej spoločnosti budujúcimi mier priamo v teréne nebude možné v plnej miere využiť potenciál EÚ na dosiahnutie skutočnej a trvalej zmeny v najpostihnutejších regiónoch na svete. Je to veľká výzva, ale odmena je o to väčšia. Mierumilovná Európa lepšie zapadne do mierumilovného sveta.

1.2 Na základe týchto záverov EHSV odporúča nasledujúce:

S ohľadom na stratégiu a politiku

1.2.1 ESVČ by mala vypracovať stratégiu budovania mieru, ktorá by zahŕňala civilné, vojenské, diplomatické a politické opatrenia, opatrenia rýchlej reakcie a humanitárne opatrenia, dlhodobú rozvojovú pomoc, krátkodobú pomoc, klimatické zmeny, obchodnú a investičnú politiku a všetky ostatné opatrenia EÚ, ktoré majú vplyv na citlivé oblasti.

1.2.2 Mala by vytvoriť osobitnú pracovnú skupinu, ktorá by pozostávala zo zástupcov Európskeho parlamentu, Európskej komisie, Výboru regiónov, EHSV, Európskej investičnej banky a mimovládnych organizácií budujúcich mier s cieľom vypracovať stratégiu.

1.2.3 Politiky a programy EÚ, najmä tie, ktoré sa realizujú v oblastiach konfliktov, by sa mali podrobiť hodnoteniu vplyvu, ktorý by zohľadňoval konfliktnú situáciu, aby sa zabezpečilo, že budú v súlade s normami a hodnotami EÚ a že môžu zaručiť nákladovo najefektívnejšie využívanie pomoci EÚ.

S ohľadom na operačné opatrenia

1.2.4 Mal by sa vypracovať kódex zásad pre operácie EÚ prebiehajúce v oblastiach konfliktov a oblastiach, ktoré sú náchylné na konflikty.

1.2.5 Všetky projekty budovania mieru by mali zahŕňať podporu dobrej správy vecí verejných a demokratických zásad (ľudské práva, slobodu prejavu, rovnosť, politickú slobodu a slobodu odborov), ako aj normy ochrany životného prostredia.

1.2.6 Aby bolo možné monitorovať napredovanie reforiem, mali by sa stanoviť referenčné hodnoty a mali by sa zlepšiť monitorovacie systémy, do ktorých by sa mali zapojiť aj zástupcovia občianskej spoločnosti, v kontrolných orgánoch by malo byť vyvážené zastúpenie mužov a žien a mal by sa zabezpečiť aj záväzok týkajúci sa realizácie reforiem. Väčšia pozornosť by sa mala venovať predchádzaniu konfliktom s osobitným dôrazom na úlohu vzdelávania a médií, vrátane sociálnych médií, v nestabilných oblastiach a mali by sa aktívne podporovať a propagovať opatrenia na podporu zmiernosti, vrátane medzikultúrneho dialógu a mediácie.

1.2.7 Spolupráca EÚ s organizovanou občianskou spoločnosťou v nepokojných oblastiach by sa mala posilniť prostredníctvom zvýšenej podpory organizáciám, ktoré presadzujú hodnoty EÚ podporujúce toleranciu, pluralizmus a iné opatrenia budovania mieru, a práca EHSV v tejto oblasti by sa mala uľahčiť.

1.2.8 Malo by sa posilniť dodržiavanie rezolúcie OSN č. 1325 o o úlohe žien pri budovaní mieru, väčšia podpora by sa mala poskytnúť skupinám žien pracujúcim v teréne a presadzovaniu rodovej rovnosti.

1.2.9 Obetiam konfliktu, najmä deťom, by sa mala venovať citlivejšia, cielená pozornosť a EÚ by im mala vyjadriť väčšie uznanie a poskytnúť väčšiu podporu.

1.2.10 Mali by byť iniciované, uľahčované a presadzované programy na podporu zraniteľných mladých ľudí, najmä chlapcov, aby mohli zohrávať plnohodnotnú a konštruktívnu úlohu v spoločnosti.

1.2.11 Nábor a zaškolenie civilného personálu, ktorý sa zúčastňuje na misiách, by sa mali rozšíriť a zlepšíť a zameranie misií by sa malo presunúť z vojenského krízového riadenia na civilné krízové riadenie.

1.2.12 Mala by sa vypracovať databáza európskych odborníkov na budovanie mieru a kandidátov na civilné misie z oblasti súdництва, z radov právnikov, policajtov, mimovládnych organizácií na budovanie mieru, mediátorov, administrátorov a politikov, ktorí majú s touto oblasťou skúsenosti.

S ohľadom na overené postupy a výmenu skúseností

1.2.13 Inštitúcie EÚ, členské štáty a medzinárodné orgány by si mali navzájom vymieňať dôležité skúsenosti a táto výmena by sa mala uľahčiť prostredníctvom súboru osvedčených postupov v oblasti budovania mieru a ďalšieho výskumu v oblasti používania súboru metód EHSV na riešenie konfliktov⁽¹⁾.

1.2.14 Väčšia pozornosť by sa mala venovať výmene skúseností medzi internou prácou EÚ v oblasti budovania mieru, ako je napríklad program Európskej únie PEACE v Severnom Írsku, a jej vonkajšími opatreniami.

1.2.15 Vážne by sa malo zväziť vytvorenie Európskeho strediska excelentnosti na budovanie mieru – inštitúcie, ktorá by obsahovala existujúce štruktúry a ktorá by sa o ne opierala a zároveň by sledovala myšlienky a odporúčania ostatných inštitúcií a expertov.

1.2.16 Mala by sa usporiadať veľká konferencia o budovaní mieru, ktorá by spojila všetky línie novej stratégie budovania mieru a ktorá by konsolidovala odporúčania o najlepšom spôsobe výmeny skúseností.

2. Súvislosti

2.1 Toto stanovisko nadväzuje na stanovisko z vlastnej iniciatívy o úlohe EÚ v mierovom procese v Severnom Írsku, ktoré schválil EHSV v októbri 2008⁽²⁾ a ktoré vyzýva EÚ, aby budovanie mieru umiestnila do jadra svojho budúceho strategického smerovania. Toto stanovisko rozširuje rozsah výskumu za hranice EÚ, preveruje dostupné nástroje budovania mieru, predovšetkým od založenia ESVČ, skúma, do akej miery sa vymenili skúsenosti, a predkladá odporúčania na budúcu prácu v tejto oblasti.

3. Úvod

3.1 EÚ sa často opisuje ako najúspešnejší nadnárodný pokus o budovanie mieru na svete a v tejto oblasti sa môže pokladať za vzor pre ostatných. Jej vlastné skúsenosti so spojením zarytých nepriateľov po druhej svetovej vojne sú určite jej najväčším úspechom. Ich udržiavanie v únii národov, zvyšovanie ich počtu a rozširovanie ich vplyvu vo svete je ďalším triumfom budovania mieru a zachovanie tejto dynamiky napriek finančnej kríze bude ďalšou veľkou výzvou.

3.2 EÚ však nie je riadne vybavená na to, aby niesla ťarchu svojej morálnej povinnosti, buď ako vzor, alebo ako líder budovania mieru vo svete. V rámci svojich operácií v oblastiach konfliktov využíva množstvo rôznych nástrojov, ktoré má k dispozícii, a to od krízového riadenia cez humanitárnu pomoc až po vojenskú a rozvojovú pomoc. Ale jej prístupu chýba súdržnosť, koordinácia a dôveryhodné prepojenie so základnou občianskou spoločnosťou.

3.3 S nadobudnutím platnosti Lisabonskej zmluvy získala EÚ nový mandát na budovanie mieru (článok 21), novú štruktúru na jeho podporu (ESVČ) a nového lídra (vysokú predstaviteľku Catherine Ashton), ktorý sa pričíní o naplnenie tohto cieľa. Preto by už nemal existovať dôvod na to, prečo by sa EÚ nemohla presunúť na miesto vodiča a nemohla by skutočne ovplyvniť budovanie mieru na celom svete.

3.4 Ak niekedy existoval ten správny čas pre EÚ na to, aby preukázala svoje vodcovstvo, potom ten čas nastal práve teraz. Jej najbližší susedia prechádzajú obdobím politických, hospodárskych a spoločenských zmien. V tomto rozhodujúcom období svojej histórie potrebujú pevnú podporu. Spustením svojej „novej a ambicióznejšej“ susedskej politiky EÚ preukázala svoju pripravenosť a ochotu ísť príkladom. Ale rovnako ako pri budovaní mieru na celom svete, aj tu platí, že činy sú viac než slová.

3.5 EÚ má „impozantný potenciál“ na to, aby prepojila všetky aspekty svojho vplyvu na vypracovanie koherentného a komplexného prístupu k budovaniu mieru a má na to

⁽¹⁾ Pozri Stanovisko SC/029, Úloha EÚ v mierovom procese v Severnom Írsku, (spravodajkyňa: pani Morrice, 2009), Ú. v. C 100, 30.4.2009, s. 100 – 108.

⁽²⁾ Tamtiež.

príslušné prostriedky. Ale úspech nakoniec závisí od politickej vôle členských štátov EÚ, ich schopnosti vystupovať spoločne a od ich túžby plne podporiť ambicióznú spoločnú stratégiu budovania mieru, ktorá nielenže dá Európskej únii väčšiu dôveryhodnosť na medzinárodnej scéne, ale bude slúžiť aj na podporovanie pozitívnej zmeny vo svete.

4. Vývoj situácie v tejto oblasti

4.1 „Budovanie mieru“ je v slovníku medzinárodnej diplomacie relatívne nový pojem. Prvýkrát ho definoval Butrus Ghálí, generálny tajomník OSN, vo svojom mierovom programe v roku 1992 ako „činnosť na identifikovanie a podporu štruktúr, ktoré budú môcť posilniť a upevniť mier, aby sa predišlo opätovnému vypuknutiu konfliktu“. V roku 2006 OSN zriadila Komisiu pre budovanie mieru, ktorej úlohou bolo podporovať mierotvorné úsilie v krajinách, ktoré v nedávnej dobe prešli konfliktom, a v roku 2009 OECD založila Medzinárodnú sieť pre konflikty a nestabilitu (INCAF).

4.2 V európskom kontexte sa po prvýkrát špecificky poukázalo na budovanie mieru vo vonkajších vzťahoch EÚ v rámci Göteborgského programu na predchádzanie násilným konfliktom, ktorý bol prijatý v roku 2001. Najnovším odkazom je článok 21 Lisabonskej zmluvy, ktorý medzi hlavnými cieľmi vonkajších opatrení EÚ zahŕňa zásady ľudských práv a demokracie, predchádzanie konfliktom a zachovanie mieru.

4.3 Lisabonská zmluva tiež stanovuje nový rámec pre EÚ v oblasti vonkajších vzťahov. Funkcia vysokého predstaviteľa pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku v sebe spája právomoci, ktoré boli predtým rozdelené medzi Radu a Európsku komisiu. Vysoká predstaviteľka Catherine Ashton sa vo svojej práci opiera o činnosť Európskej služby pre vonkajšiu činnosť (ESVČ). Do jej pôsobnosti spadá diplomacia, rozvoj a obrana, t. j. tri oblasti, ktoré je možné použiť na budovanie mieru.

4.4 EÚ disponuje v rámci ESVČ a príslušných riaditeľstiev Európskej komisie veľkou škálou nástrojov, ktoré sa môžu použiť na budovanie mieru. Medzi ne patria:

— **Civilné a vojenské misie v rámci spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky (SBOP)** zamerané na políciu, právny štát, civilnú správu a civilnú ochranu, ktoré často zápasia s nedostatkom kvalifikovaných pracovníkov. Bezpečnostný a logistický rozmer sa vníma ako predpoklad stabilného a bezpečného prostredia na budovanie mieru.

— **Nástroj stability** – hlavný zdroj EÚ na financovanie budovania mieru. Viac ako 70 % dostupných finančných prostriedkov (2 mld. EUR na obdobie 2007 – 2013) sa používa na riešenie krízových situácií, aby sa „vyplnila medzera“ medzi krátkodobou humanitárnou pomocou a dlhodobou rozvojovou pomocou.

— **Partnerstvo na budovanie mieru**, vytvorené v rámci nástroja stability, má za cieľ zlepšiť komunikáciu s kľúčovými partnermi pri riešení krízy. Podporuje spoluprácu s organizáciami občianskej spoločnosti, pomáha pri šírení osvedčených postupov a uľahčuje prístup k logistickej a technickej podpore.

4.5 Existuje veľa nástrojov EÚ, ktoré nie sú špecificky zamerané na budovanie mieru, ale tieto nástroje môžu podporiť EÚ pri plnení tejto úlohy. Medzi ne patrí humanitárna pomoc (ECHO), európsky nástroj pre demokraciu a ľudské práva, rozvojová pomoc prostredníctvom Európskeho rozvojového fondu (štáty AKT/zámorské krajiny a územia) a nástroj rozvojovej spolupráce (Latinská Amerika, Ázia, Perzský záliv a južná Afrika).

4.6 Politiky EÚ, napríklad v oblasti obchodu, investícií EIB, životného prostredia, energetiky alebo poľnohospodárstva tiež možno použiť pri budovaní mieru. Politika rozširovania EÚ takisto obsahuje prvok budovania mieru, keďže od kandidátskych krajín vyžaduje, aby prijali za svoje základné hodnoty EÚ⁽³⁾. Po „Arabskej jari“ bola aktualizovaná aj Európska susedská politika (ESP) týkajúca sa 16 najbližších susedov EÚ, do ktorej je teraz zahrnutý aspekt budovania mieru, s cieľom vybudovať „hlbokú a trvalo udržateľnú demokraciu“. Ďalším opatrením EÚ je nový program zmien, ktorý navrhuje rôzne spôsoby posilnenia úlohy EÚ pri budovaní mieru.

4.7 Zatiaľ čo sa väčšia časť činnosti EÚ zameranej na budovanie mieru vykonáva v rámci politiky vonkajších vzťahov, EÚ realizuje aj jedinečnú mierovú iniciatívu na svojom vlastnom území. V roku 1996 bol vypracovaný osobitný program pre mier a zmierenie v Severnom Írsku a pohraničných grófstvach Írska a v súčasnosti sa nachádza v treťom období financovania⁽⁴⁾.

5. Budovanie mieru – výzvy

5.1 Hľadanie definície a stratégie

5.1.1 Hoci sa budovanie mieru v súčasnosti všeobecne považuje za hodnotný nový prístup k zásahu v oblastiach konfliktov,

⁽³⁾ Pozri bod 2 záverov Rady o rozširovaní a procese stabilizácie a pridružení, ktoré prijala Rada pre všeobecné záležitosti na svojom 3132. zasadnutí 5. decembra 2011: „Proces rozširovania i naďalej posilňuje mier, demokraciu a stabilitu v Európe a umožňuje EÚ lepšie reagovať na globálne výzvy. Transformačný potenciál procesu rozširovania prináša v krajinách zahrnutých do procesu rozširovania ďalekosiahle politické a hospodárske reformy, z ktorých má úžitok aj EÚ ako celok. Úspešné ukončenie prístupových rokovaní s Chorvátskom je toho jasným dôkazom a pozitívnym signálom aj pre širší región.“

⁽⁴⁾ Pozri stanovisko CESE k návrhu oznamu Komisie členským štátom, ktorým sa stanovujú usmernenia pre iniciatívu v rámci osobitného podporného programu pre mier a zmierenie v Severnom Írsku a pohraničných grófstvach Írska, SEC(95) 279 v konečnom znení, Ú. v. ES C 236, 11.9.1995, s. 29, a stanovisko CESE na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o finančných príspevkoch Európskej únie do Medzinárodného fondu pre Írsko (2007 – 2010)“, KOM(2010) 12 – 2010/0004 (COD), Ú. v. EÚ C 18, 19.1.2011, s. 114.

nemá zatiaľ tento termín žiadnu presnú definíciu. Niektorí ho považujú za termín, ktorý sa vzťahuje len na situácie po ukončení konfliktu a cieľom je zabezpečiť stabilizáciu a obnovu. Podľa názoru iných vyplňa medzeru medzi obrannou a rozvojovou politikou. Iní ho opisujú ako „katalytický proces siahajúci od predchádzania konfliktom cez krízové riadenie, nastolenie mieru a jeho udržiavanie až po stabilizáciu po ukončení konfliktov“.

5.1.2 Pokiaľ ide o jednotlivé zložky, **udržanie mieru** sa týka bezpečnosti a obrany, **nastolenie mieru** sa týka použitia diplomacie na dosiahnutie politickej dohody, zatiaľ čo **budovanie mieru** zahŕňa obe uvedené zložky, ako aj mnohé ďalšie prvky. V ideálnom prípade ide o činnosť, ktorá sa začína pred príchodom tých, ktorých úlohou je udržať alebo nastoliť mier, a ak bude úspešná a trvalá, mohlo by to znamenať, že už nebudú potrební. Všestranné, komplexné a dlhodobé budovanie mieru, ktorého súčasťou sú rôzne konzultácie, by sa dalo definovať ako proces s otvoreným koncom, ktorý slúži na zosúladenie rozdielov prostredníctvom otvárania dverí a myslí.

5.2 Potreba spoločného prístupu

5.2.1 Nech je definícia akákoľvek, experti sa zhodli na tom, že budovanie mieru je „veľmi zložitý proces, do ktorého sú zapojení mnohí aktéri pôsobiaci v oblastiach vojenskej a civilnej intervencie, diplomacie a finančnej a technickej podpory, a to buď krátkodobo, alebo dlhodobo na miestnej, vnútroštátnej a medzinárodnej úrovni“. Hlavnou výzvou je nájsť spôsob, ako zabezpečiť „súdržnosť, koordináciu a komplementárnosť“ medzi rozsiahlou škálou politik, aktérov a nástrojov v rámci EÚ a mimo nej, ktoré pôsobia v tej istej oblasti. Hlavným problémom je, že rôzne členské štáty a rôzni externí poskytovatelia pomoci majú rôzne priority, a ak sa ich potreby a záujmy rozchádzajú, môže dôjsť k napätiu situácie.

5.2.2 Pokiaľ ide o EÚ, zložitost štruktúr vo všetkých jej inštitúciách a riaditeľstvách znamená, že praktická koordinácia zodpovedných osôb predstavuje ďalšiu zásadnú výzvu. Takisto je dôležité zabezpečiť súlad medzi politikami, ktoré sa špecificky zameriavajú na citlivé zóny, ako je rozvojová pomoc, a politikami, ktoré na ne majú výrazný dosah, predovšetkým politika v oblasti obchodu, investícií, klimatických zmien a energetiky. Vytvorenie ESVČ sa vníma ako skutočná príležitosť na prepojenie politiky a praxe medzi inštitúciami EÚ a medzi EÚ, jej členskými štátmi a inými dôležitými poskytovateľmi pomoci, ako sú OSN, USA, Čína a ďalšími zainteresovanými stranami.

5.2.3 „Svätý grál komplexného prístupu“ je síce stále nedosiahnuteľný, vynaložilo sa úsilie na to, aby sa nástroje EÚ využili jednotnejším spôsobom. Nedávnym príkladom je prijatie inkluzívneho prístupu k Sudánu a Južnému Sudánu, ktorom sa dohodla Rada pre zahraničné veci na svojom zasadnutí v júni 2011. Tento prístup siaha od politického dialógu cez

budovanie civilných kapacít až po rozvojovú pomoc a obchodnú spoluprácu. Nedávno zverejnený program zmien, ktorý stanovuje nové priority rozvojovej politiky, je ďalším príkladom nového prístupu k budovaniu mieru. Návrhy kladú dôraz na ľudské práva, demokraciu, rovnosť, dobrú správu vecí verejných a prepojenie s občianskou spoločnosťou. V niektorých kruhoch sa tento prístup považuje za cenný a novátorský, no podľa iných nezachádza dostatočne ďaleko.

5.3 Posilnená úloha občianskej spoločnosti pri transformácii konfliktu

5.3.1 Proces transformácie konfliktu si vyžaduje niekoľko zásadných zmien v postojoch a správaní. Začleňovanie, angažovanosť a dialóg sú zbraňami, ktorými je možné bojovať proti strachu, nenávisti, netolerancii a nespravodlivosti. Sú základnými stavebnými kameňmi, ktoré vytvárajú podmienky na predchádzanie konfliktom a budovanie mieru. Túto prácu je potrebné vykonávať v teréne a na najnižšej úrovni, kde je budovanie mieru najdôležitejšie. Zapojenie organizácií občianskej spoločnosti, ktoré uznávajú hodnoty EÚ, ako je rovnosť, ľudské práva, začleňovanie a tolerancia, už nie je možné ponechať na náhodu a je potrebné dať prednosť podpore pre tých, ktorí sú zraniteľní, ohrození alebo jednoducho nedokážu presadiť svoj hlas.

5.3.2 Všeobecne sa uznáva, že organizácie občianskej spoločnosti zohrávajú kľúčovú úlohu pri zabezpečovaní efektívnosti a dlhodobej udržateľnosti každej stratégie budovania mieru. Spolupráca a konzultácie s miestnymi „nešťatnými subjektmi“ slúžia nielen na to, aby EÚ lepšie pochopila konfliktnú situáciu postupom zdola nahor, ale majú zabezpečiť aj to, aby aj miestni obyvatelia prevzali zodpovednosť za tento proces. Pomáhajú aj propagovať budovanie mieru, ktoré zohľadňuje konfliktnú situáciu a pozitívne prispievajú k mierovému úsiliu.

5.3.3 Až doteraz malo budovanie mieru, či už na úrovni politickej alebo operačnej, tendenciu prehliadať tie skupiny, ktorých vplyv na tento proces môže byť rozhodujúci. Ženy, ktoré často udržiavajú štruktúru spoločnosti počas konfliktu pohromade, sú len zriedkavo zastúpené v rámci procesu rozhodovania. Prístup miestnych obchodníkov v oblastiach konfliktov, ktorí sa vracajú späť ku každodennej činnosti, je dôležitým prejavom húževnatosti, ktorá si zaslúži podporu. Činnosť odborov, ako sú napríklad demonštrácie za mier a solidaritu, ktorú v súčasnosti často vidíme v uliciach EÚ, je ďalším účinným zdrojom podpory budovania mieru. Mladým ľuďom treba pomôcť, aby svoju energiu využívali konštruktívne, a zraniteľné skupiny, najmä obeť, potrebujú odbornú pomoc.

5.3.3.1 Predchádzanie konfliktom a zmierenie medzi rozdielnymi skupinami si zasluhuje čoraz viac pozornosti, keďže sa usiluje o budovanie mieru. V tejto súvislosti zohráva veľmi

dôležitú úlohu vzdelávanie, pretože mladých ľudí treba učiť nielen prijívať, ale aj rešpektovať odlišnosť. Ďalším dôležitým hráčom sú médiá, najmä sociálne, ktoré môžu ovplyvňovať pozitívnu zmenu. Významnou súčasťou tejto práce je podpora konkrétnych stratégií na zblížovanie skupín, ako napríklad dialóg medzi kultúrami a mediácia.

5.3.4 „Štruktúrovaný dialóg“ medzi EÚ a organizáciami občianskej spoločnosti v oblastiach konfliktov môže viesť k vytvoreniu trvalých vzťahov a porozumenia na základnej úrovni. Vďaka svojmu úzkemu prepojeniu s organizovanou občianskou spoločnosťou môže EHSV zohrávať väčšiu úlohu v rámci spolupráce EÚ so základnými organizáciami v týchto regiónoch. Výbor už spolupracuje s podnikmi, odborníkmi a inými organizáciami v miestach, ako sú Čína, Tibet, Libanon, severná Afrika a krajiny AKT, a má záujem o intenzívnejšiu výmenu týchto skúseností s cieľom „podporiť a posilniť“ úsilie organizácií občianskej spoločnosti a spoluprácu s EÚ v rámci projektov zameraných na budovanie mieru.

5.4 Väčšie uznanie významu výmeny skúseností

5.4.1 EÚ sa ako spoločenstvo 27 štátov spojených v záujme spoločného dobra môže podeliť o svoje vlastné skúsenosti s ostatnými. Od svojho rozhodovacieho procesu až po svoju stratégiu rozšírenia ponúka EÚ príklady postupov, ktoré by mohli prevziať regionálne združenia v iných častiach sveta. Jednou z takýchto organizácií, ktoré sa nechali inšpirovať prístupom EÚ, je Africká únia, a iné združenia chcú tento príklad nasledovať. Existujú ďalšie úspešné príklady krajín a regiónov, ktorým sa podarilo uskutočniť zmeny bez konfliktu, a treba ich vyzdvihnúť v rámci politiky a praxe budovania mieru.

5.4.2 Pretože EÚ sa od svojho založenia podieľa na budovaní mieru v rámci svojich vonkajších vzťahov, má k dispozícii mnoho skúseností, o ktoré sa môže podeliť, z oblastí, ako je juhovýchodná Ázia, Blízky východ, Stredná Amerika, balkánske krajiny a krajiny subsaharskej Afriky. Niektoré z týchto operácií boli veľmi úspešné, niektoré menej. Výsledky zásahov EÚ v určitých oblastiach konfliktov sú predmetom ostrej kritiky, ale aj tieto skúsenosti by mohli byť užitočné pri vypracovávaní politických opatrení, a to za predpokladu náležitého odovzdávania získaných poznatkov.

5.4.3 Pokiaľ ide o „výmenu pozitívnych skúseností“, musíme sa ešte mnohému učiť. Mierový proces v Acehu v Indonézii, prepojenie kanalizačného systému v rozdelenom meste Nikózia⁽⁵⁾ a podpora mieru v Severnom Írsku zo strany EÚ, to všetko sú príklady, ktoré by sa mohli vo väčšej miere využiť v rámci súboru nástrojov EÚ na budovanie mieru. Hoci neexistuje univerzálne riešenie, existujú hlavné zásady, ktoré sú spoločné pre mnoho oblastí konfliktov a ktoré nemožno ignorovať.

(5) Pozri stanovisko Výboru regiónov „Diplomacia miest“ z 12. februára 2009 (Ú. v. EÚ C 120/01, 28.5.2009).

5.4.4 Z prieskumov však vyplýva, že táto výmena skúseností nemá svoje pevné miesto v politike EÚ, najmä ak sa týka zároveň vnútorných aj vonkajších opatrení. V prípade programu PEACE pre Severné Írsko chýba akýkoľvek systematický prístup k výmene poznatkov s inými oblasťami konfliktov. Vzhľadom na to, že Európskej únii sa pripisujú zásluhy za pomoc pri dosiahnutí mieru v tomto regióne, že Barrosova pracovná skupina pre Severné Írsko odporučila výmenu skúseností s inými oblasťami konfliktov, a na to, že bola práve na to vytvorená tzv. „mierová sieť“, je zjavný nedostatok prenosu získaných poznatkov do vonkajších opatrení premárenou príležitosťou a zásadnou politickou chybou.

5.5 Na ceste k vytvoreniu strediska na budovanie mieru

5.5.1 Musí sa vykonať ešte veľa práce na to, aby sa EÚ etablovala ako svetový líder v rámci stratégie budovania mieru a aby zabezpečila väčší dosah a vplyv svojej práce. Jedným z návrhov, o ktorom sa diskutuje, je vytvorenie Európskeho inštitútu pre mier, ktorý presadzujú bývalý prezident Fínska a švédsky minister zahraničných vecí. Jeho úlohou by bolo zabezpečiť väčšiu „súdržnosť, koordináciu, a komplementaritu“ v rámci úsilia EÚ o budovanie mieru. Predstavitelia Severného Írska navrhli založiť Medzinárodné stredisko excelentnosti, ktoré by sa venovalo budovaniu mieru mimo Belfastu a pre ktoré požadovali finančné prostriedky z programu EÚ PEACE. Európsky parlament sa zapojil do tejto diskusie a vypracoval politický dokument nazvaný Plán vytvorenia inštitútu pre mier.

5.5.2 Za zváženie stojí možnosť vytvorenia nového inštitútu alebo strediska, ktoré by bolo prepojené s inými orgánmi, ktoré pracujú v tejto oblasti, ako napríklad EUISS alebo Agentúra pre základné práva. Ak by sa takáto organizácia zamerala na nezávislé odborné poradenstvo, dialóg, školenia, štúdie a výmenu skúseností medzi ľuďmi, ktorí pracujú v tejto oblasti, mohla by sa stať cenným prínosom pre prácu ESVČ v tejto rozhodujúcej oblasti činnosti EÚ.

5.6 Príležitosť, ktorú nemožno premámiť

5.6.1 Toto stanovisko sa zameriava na to, ako by sa EÚ mohla čo najlepšie zorganizovať, aby zohrávala konštruktívnejšiu úlohu pri zdolávaní najväčšej výzvy dnešného sveta, ktorým je riešenie konfliktov. Skutočnosť, že neexistuje žiadna definícia budovania mieru a že EÚ ešte nevypracovala stratégiu budovania mieru, znamená, že v podstate existuje nepopísaný list, na ktorom možno začať pracovať. Pre EÚ sa tak naskytá vzácna príležitosť v oblasti medzinárodných vzťahov, ktorá sa už nemusí opakovať.

5.6.2 Vytvorenie ESVČ by Európskej únii malo umožniť využiť túto príležitosť a presunúť sa do sedadla vodiča v rámci medzinárodného úsilia pri budovaní mieru. Aktuálnou výzvou je navrhnuť vlastnú stratégiu budovania mieru, ktorá nielenže zabezpečí súlad medzi programami a politikami EÚ,

ale aj medzi hodnotami a záujmami EÚ a jej členských štátov. Bez spoločnej zahraničnej politiky stanovujúcej uznávané zásady týkajúce sa zasahovania, resp. nezasahovania v konfliktných oblastiach, to môže byť zložité, niektorí sa však domnievajú, že „jednotný prístup EÚ“ je jediný spôsob zabezpečenia toho, aby malo budovanie mieru skutočný praktický vplyv.

5.6.3 História naučila EÚ hodnotám demokracie, ktorá má navrch nad diktatúrou, významu spravodlivosti, rovnosti a ľudským právam, ako aj nebezpečenstvám neznášanlivosti, xenofóbie, diskriminácie a predpojatosti. Od druhej svetovej vojny až po pád Berlínskeho múru EÚ neustále pokračuje v budovaní mieru, upevňuje svoje úspechy a dláždí cestu ostatným. Prešla mnohými skúškami, v neposlednom rade súčasnej

finančnej kríze, ale o svoje základné hodnoty sa EÚ opiera pri činnosti doma aj v zahraničí a od týchto hodnôt sa nesmie nikdy odchyliť.

5.6.4 V tomto čase vnútornej krízy a sebareflexie EÚ nesmie stratiť zo zreteľa širšiu perspektívu a svoju zodpovednosť v celosvetovom meradle. Nesmie upustiť od uskutočňovania svojich vonkajších politik a záväzkov a musí pre seba definovať svoju vlastnú úlohu, ktorú nemôže plniť žiaden iný národ ani žiadna skupina. EÚ ako budovateľ mieru prináša svoju históriu, svoje mravné zásady a svoj jedinečný prístup zdola nahor do oblasti, v ktorej sú reputácia, pochopenie, skúsenosti, veľkorysosť a dôvera najcennejšími faktormi. EÚ ako svetový líder v budovaní mieru tiež potrebuje sebadôveru, presvedčenie a odvahu na to, aby vykročila vpred.

V Bruseli 19. januára 2012

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

PRÍLOHA

Osoby, s ktorými prebehli konzultácie počas prípravy tohto stanoviska:

1. Gerrard Quille (politický poradca pre bezpečnostnú a obrannú politiku, oddelenie pre politiku, GR pre vonkajšie politiky Únie, Európsky parlament)
 2. Franziska Katharina Brantner (poslankyňa EP) – členka Skupiny zelených/Európskej slobodnej aliancie; členka výboru pre zahraničné veci; spravodajkyňa k návrhu nariadenia, ktorým sa ustanovuje nástroj stability a členka delegácie pre vzťahy s Izraelom
 3. Marc Van Bellinghen, výkonný vedúci oddelenia, a pán Andrew Byrne, administrátor: politický riadiaci výbor pre globálne a viacstranné záležitosti, riaditeľstvo C, predchádzanie konfliktom a bezpečnostná politika, oddelenie pre nastoľovanie mieru, predchádzanie konfliktom a mediáciu, Európska služba pre vonkajšiu činnosť
 4. Kyriacos Charalambous, programový úradník – politiky EÚ, GR REGIO D1, oddelenie pre koordináciu programov, vzťahy s inými inštitúciami a MVO, zjednodušenie, fond solidarity a pani Tamara Pavlin, projektová manažérka – politiky EÚ, GR REGIO D4, oddelenie pre Írsko, Spojené kráľovstvo
 5. Catherine Woollard, výkonná riaditeľka, EPLO (European Peacebuilding Liaison Office – Európsky styčný mierový úrad)
 6. Olga Baus Gibert (úradníčka pre medzinárodné vzťahy – nastoľovanie mieru – plánovanie reakcií na krízy, služba pre nástroje zahraničnej politiky, oddelenie pre fungovanie nástroja stability)
 7. David O'Sullivan, hlavný vedúci pracovník, Európska služba pre vonkajšiu činnosť
 8. Prof. Dr. Joachim Koops, akademický riaditeľ, Európske mierové bezpečnostné štúdie, Vesalius College, Brusel, a riaditeľ Inštitútu pre globálne riadenie
 9. Danuta Hübner (poslankyňa EP) – členka skupiny Európskej ľudovej strany – predsedníčka výboru pre regionálny rozvoj, členka zvláštneho výboru pre finančnú, hospodársku a sociálnu krízu, členka delegácie pre vzťahy s USA a náhradníčka vo výbore pre hospodárske a menové záležitosti
 10. Van den Brande, predseda komisie CIVEX, Výbor regiónov
 11. Mireia Villar Forner, hlavná politická poradkyňa, predchádzanie krízam a ich riešenie, OSN/Program OSN pre rozvoj
-

III

(Prípravné akty)

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

477. PLENÁRNE ZASADNUTIE V DŇOCH 18. A 19. JANUÁRA 2012

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Jednotný trh pre práva duševného vlastníctva – Podpora kreativity a inovácií na zabezpečenie hospodárskeho rastu, pracovných miest vysokej kvality a prvotriednych výrobkov a služieb v Európe“

COM(2011) 287 final

(2012/C 68/05)

Spravodajca: **Denis MEYNENT**

Komisia sa 24. mája 2011 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Jednotný trh pre práva duševného vlastníctva – Podpora kreativity a inovácií na zabezpečenie hospodárskeho rastu, pracovných miest vysokej kvality a prvotriednych výrobkov a služieb v Európe“

KOM(2011) 287 v konečnom znení.

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu, poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 19. decembra 2011.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 477. plenárnom zasadnutí 18. a 19. januára 2012 (schôdza z 18. januára 2012) prijal 160 hlasmi za, pričom 3 členovia hlasovali proti a 7 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Práva duševného vlastníctva (PDV) si musia uchovať svoju tradičnú úlohu stimulovať inovácie a rast. Režim ochrany, ktorý sa Komisia usiluje zmodernizovať si musí zachovať tento klasický aspekt, pričom sa nesmie zamerať len na majetkové a finančné hľadisko, hoci trhová kapitalizácia najväčších nadnárodných spoločností v súčasnosti vychádza vo veľkej miere z „portfólia“ nehmotných práv a licencií, ktorých hodnota sa započítava do účtovnej súvahy za použitia účtovných noriem IFRS (Medzinárodné štandardy finančného výkazníctva).

1.2 Stratégia, ktorú Komisia predložila pre práva duševného vlastníctva na jednotnom trhu, predstavuje základný a zároveň

doplňujúci prvok stratégie Európa 2020, Aktu o jednotnom trhu a Digitálnej agendy pre Európu. Stratégia v tejto oblasti je nevyhnutná vzhľadom narastajúci podiel nehmotného a rastúci vplyv finančnej sféry v hospodárstve, ale treba mať na pamäti, že súčasný vývoj spočíva v odbornej príprave a čoraz dôležitejšej kvalifikácii osôb a ich znalostiach v rámci rastu nového hospodárstva. Ľudský rozmer a verejný záujem musia byť neoddeliteľnou súčasťou stratégie, a podľa názoru výboru to z predložených návrhov a analýz jasne nevyplýva.

1.3 Okrem toho, ako to výbor zdôraznil aj vo svojich predchádzajúcich stanoviskách, musí byť prioritou umožniť MSP chrániť svoje vynálezy a tvorbu a zároveň sprístupniť potenciál

znalostí prostredníctvom prihlasovania patentov, ako aj prostredníctvom obchodných a reklamných stratégií, ktoré sa v znalostnej a informačnej spoločnosti diverzifikujú.

1.4 Výbor už dlho očakáva jednotný európsky patent a možnosť zjednotiť judikatúru národných súdnych orgánov v rámci jednotného trhu. Dúfa, že už čoskoro dôjde v tejto súvislosti ku konkrétnym krokom v záujme európskych podnikov a európskej ekonomiky, ktoré sú voči vonkajšej konkurencii v nevýhodnej pozícii. Výbor očakáva od iniciatív Komisie, že pomôžu výrazne znížiť náklady na transakcie, najmä pri patentoch na vynálezy.

1.5 Komisia predstaví v roku 2012 legislatívny návrh o vymáhaní autorských práv v súvislosti so šírením hudby online. Výbor vyzýva, aby sa pred tým uskutočnili neformálne konzultácie s organizáciami zastupujúcimi práva a záujmy v tejto oblasti, vrátane práv užívateľov a pracovníkov. Zdôrazňuje tiež potrebu transparentnosti a kontroly organizácií, ktoré spravujú autorské a súvisiace práva, ktoré musia prevažovať v budúcom navrhovanom systéme vymáhania. Pokiaľ ide o poplatok za súkromné kopírovanie, výbor sa domnieva, že je nespravodlivý, keďže takéto kopírovanie je neoddeliteľnou súčasťou *fair use*. V žiadnom prípade by sa nemal vzťahovať na pevné disky, ktoré podniky používajú v rámci svojich priemyselných a obchodných aktivít.

1.6 Okrem toho nestačí pozeráť sa na práva duševného vlastníctva len ako na cenné papiere, s ktorými by sa prípadne dalo obchodovať na špecializovanej európskej burze, pretože európske mikropodniky a MSP nebudú mať rovnaké možnosti prístupu ako veľké nadnárodné skupiny, čo by mohlo viesť k úniku európskych inovácií na iné kontinenty. Výbor so záujmom očakáva konkrétne návrhy Komisie v tomto smere.

1.7 Budúca harmonizovaná politika v oblasti práv duševného vlastníctva musí tiež zohľadňovať všeobecný záujem a práva spotrebiteľov, ako aj skutočnú účasť všetkých zložiek spoločnosti na reflexii a procese prípravy globálnej a vyváženej stratégie v tejto oblasti. Cieľom je vniesť inováciu a tvorivosť do spoločnej pokladnice znalostí spoločnosti, aby mohli prispieť k podpore kultúry, informácií, vzdelávania a odbornej prípravy a k posilneniu základných kolektívnych práv v členských štátoch vo všeobecnosti.

1.8 Zbližovanie národných legislatív týkajúcich sa ochrany nehmotných práv a boj proti falšovaniu sú na jednotnom trhu nevyhnutné s cieľom uľahčiť administratívnu a colnú spoluprácu, a prípadne aj policajnú a súdnu spoluprácu na úrovni vyšetrovania a boja proti najvážnejšiemu porušovaniu chránených práv, ak ide o porušovanie obchodného charakteru, a najmä ak sú ohrozené zdravie a bezpečnosť spotrebiteľov.

1.9 Falzifikáty vo veľkom rozsahu a nelegálne kópie na obchodné účely majú často priamy súvis s organizovaným

zločinom, keďže šance, že falšovateľa zadržia a že budú vyrubené tresty za tento typ organizovaného zločinu nie sú dostatočne odrádzajúce.

1.10 Výbor preto súhlasí so stratégiou Komisie podporovať koordinovanú politiku a činnosť, ako aj skutočnú administratívnu spoluprácu, ktoré sú základným pilierom tejto stratégie v záujme podnikov, ako aj vo všeobecnom záujme.

1.11 Súčasná prax plateného šírenia online, ktorú uplatňujú napr. Apple, Amazon, Google alebo Deezer, poukazuje na to, že zhodnotenie autorských práv sa nedá uskutočňovať prostredníctvom trestného stíhania mladých ľudí. Okrem toho ak sú ceny primerané a dostupné, nelegálne kópie strácajú na príťažlivosti.

1.12 Občianske sudy sú kompetentné rozhodnúť vo väčšine prípadov porušenia nehmotných práv, ale okrem tradičných prieťahov sa MSP často musia vyrovnávať s prílišným dôkazným bremenom, najmä v prípadoch, že ide o porušenie mimo ich krajiny. Je potrebné vypracovať konkrétne postupy v rámci jednotného trhu v oblasti vyšetrovania, zhabania, vzájomného uznávania administratívnych a súdnych aktov a presunutia dôkazného bremena.

1.13 V medzinárodnom kontexte môže byť tiež zložitý odškodniť žalujúcu stranu a tento aspekt musí byť predmetom spolupráce medzi príslušnými krajinami, aby sa zabezpečilo odškodné pre vlastníkov práv, ktoré by malo podľa možnosti zodpovedať spôsobenej škode, bez ohľadu na pokuty a iné tresty, ktoré môže súd nariadiť.

1.14 Je potrebný jasný legislatívny rámec v súvislosti so súkromnými „riešeniami“ (kódexy atď.), a najmä je nevyhnutné namiesto týchto iniciatív nastoliť súdnu kontrolu, procesné záruky a rešpektovanie práv jednotlivca: práva na informácie, na rešpektovanie súkromia, slobodu prejavu, komunikáciu a zabezpečenie neutrality internetu.

1.15 Zároveň by sa mala skutočne uplatňovať všeobecná zásada primeranosti, pokiaľ ide o priestupky a sankcie. Mali by sa zrevidovať niektoré národné legislatívy, ktoré sú veľmi prísne a represívne v súvislosti s nelegálnymi kópiami audiovizuálnych produktov, ktoré v malom množstve vyrobili jednotlivci prostredníctvom internetu bez toho, aby mali za cieľ obchodovať s nimi. Nemal by sa vytvárať dojem, že legislatíva podlieha skôr tlaku lobistických skupín ako základnému princípu trestného práva.

1.16 Výbor tiež so záujmom očakáva návrhy Komisie týkajúce sa novelizácie právnych predpisov o značkách, a ich harmonizáciu a novelizáciu v rámci jednotného trhu. Domnieva sa, že táto novelizácia a zlepšenie ochrany sú nevyhnutné vzhľadom na ich postavenie pri určovaní hodnoty spoločností.

2. Návrhy Komisie

2.1 Ak hovoríme o nehmotnom bohatstve, často nám ako prvé prídu na um výskum, patenty a technologické inovácie vo všeobecnosti. Hoci sú tieto prvky určujúcimi prvkami konkurencieschopnosti, existuje aj iná kategória nehmotných aktív: rozsiahla oblasť nehmotných prvkov spojených s fantáziou. Pokrýva celú paletu činností, koncepcií a odvetví, ktoré zahŕňajú kultúrnu a umeleckú tvorbu v najširšom zmysle slova, dizajn, reklamu, značky atď. Všetky tieto prvky majú jednu spoločnú charakteristickú črtu: sú založené na pojmoch „tvorba“ a „tvorivosť“.

2.2 Nové skutočnosti, ako je ratifikácia zmlúv WIPO týkajúcich sa internetu (WCT, WPPT) Európskou úniou a členskými štátmi nemohli byť zohľadnené v návrhoch Komisie v roku 2009. Dnes už oznámenie zohľadňuje tieto nové okolnosti, ako aj Medzinárodnú dohodu o boji proti falšovaniu (Acta).

2.3 Rozlišujeme dve formy nehmotného (alebo „duševného“) vlastníctva, a to priemyselné vlastníctvo a literárne a umelecké vlastníctvo.

2.4 Dva hlavné spôsoby ochrany vynálezcov a tvorcov spočívajú v dvoch historických formách patentov, ktoré predstavujú vynálezy s možným priemyselným uplatnením a autorské práva (alebo ich obmedzenejšia verzia *copyright* v *commonlaw*) pre publikácie a iné literárne, audiovizuálne alebo umelecké diela vo veľmi širokom zmysle slova.

2.5 Cieľom tohto oznámenia je predstaviť celkovú strategickú víziu Komisie, pokiaľ ide o vytvorenie jednotného trhu v oblasti duševného vlastníctva, ktorý v súčasnosti v Európe neexistuje – európsky režim práv duševného vlastníctva (PDV), ktorý bude prispôbena hospodárstvu zajtrajška, bude odmeňovať kreativitu a vynaliezavosť a zároveň podnecovať inovácie pochádzajúce z EÚ a podporovať kultúrnu rozmanitosť ponukou nových možností predaja obsahu na otvorenom a konkurenčnom trhu.

2.6 Ide o súbor návrhov, pričom niektoré vychádzajú z dlho uplatňovaných politík, ale musia sa zharmonizovať a prispôbiť, a o nové návrhy zasadzujúce sa o zaradenie a integráciu PDV do jednotného európskeho trhu.

2.7 Niektoré návrhy nie sú konkrétne sformulované a treba si počkať pár mesiacov na konkrétne návrhy týkajúce sa formy organizácie európskeho trhu s PDV a revízie z hľadiska ochrany značiek. Komisia v roku 2012 predstaví návrhy o správe práv týkajúcich sa hudby online.

2.8 Ostatné návrhy sú rozpracované už dlhšie, ako napríklad jednotný patent, ktorý sa po troch desaťročiach práce zrejme dostáva do konečnej fázy, alebo harmonizácia legislatívy a konkrétnych opatrení pre boj proti falšovaniu a pirátstvu produktov alebo parazitovaniu na značkách. Tieto návrhy sú však teraz už sformulované v harmonizovanej a ucelenej podobe, aby spoločne s ostatnými napomáhali efektívnosti navrhovanej stratégie.

3. Všeobecné pripomienky výboru

3.1 Podľa názoru výboru by moderný a integrovaný európsky systém PDV prispel veľkou mierou k rastu, tvorbe udržateľných pracovných miest a konkurencieschopnosti európskej ekonomiky, ktoré predstavujú hlavné ciele stratégie Európa 2020. Výbor sa pravidelne v minulosti venoval otázke priemyselného vlastníctva a literárneho a umeleckého vlastníctva na jednotnom trhu a predkladal návrhy v tejto súvislosti⁽¹⁾.

3.2 Práva duševného vlastníctva zahŕňajú práva na priemyselné a obchodné využitie, ako sú patenty a úžitkové vzory, ochranné známky, práva na ochranu rastlinných odrôd, práva na ochranu databáz alebo elektronických systémov, dizajny a modely, zemepisné označenia, autorské a súvisiace práva, výrobné tajomstvá atď.

3.3 Len odvetvia založené na vedomostiach predstavujú 1,4 milióna MSP v Európe a 8,5 milióna pracovných miest, pričom tento priemysel v porovnaní s inými odvetvami ekonomiky rýchlo a neustále rastie, a tak sa podieľa na oživení hospodárstva.

3.4 Komisia tvrdí, že „PDV sú majetkovými právami“. Patria do majetkového práva, ale v podstate sú nehmotnými právami a chránia vlastníkov pred kopírovaním a konkurenciou. Predstavujú výnimky z voľnej hospodárskej súťaže vo forme dočasných monopolov, ktoré sú chránené listinou alebo certifikátom, ktoré vydáva príslušný štátny orgány (patenty atď.), alebo ich uznáva vládna legislatíva (autorské a súvisiace práva).

3.5 Vlastníci týchto práv ich môžu previesť, alebo môžu predat len právo na rozmnožovanie vo forme licencií, čo ich približuje k nehmotnému majetkovému právu, ale ich ochrana je v praxi neistejšia ako pri hmotnom majetku, pretože sú odlišnej podstaty. Dočasné monopoly sú uznávané a chránené len vo všeobecnom záujme, aby sa zvýšil potenciál vedomostí a technológií s cieľom podnietiť priemyselný alebo kultúrny rozvoj.

(1) Ú. v. EÚ C 18, 19.1.2011, s. 105.

Ú. v. ES C 116, 28.4.1999, s. 35.

Ú. v. EÚ C 32, 5.2.2004, s. 15.

Ú. v. EÚ C 77, 31.3.2009, s. 63.

3.6 Hľadisko všeobecného záujmu sa už neuplatňuje v prípade softvéru, pri ktorom nie je povinnosť uvádzať zdroje tam, kde sú vydané patenty na ich ochranu. Európske právo vylučuje ochranu softvérov patentmi (Mníchovský dohovor) a prostredníctvom práva vyplývajúceho z autorských práv chráni nie zdroje, ale len účinky takzvaného proprietárneho softvéru. Spôsobuje to však problémy, keďže rovnaké účinky môžu byť dosiahnuté rozličnými programami. Okrem toho sa na ochranu autorských práv pri softvéri vzťahujú osobitné povinnosti vzhľadom na interoperabilitu rozličných programov, čo umožňuje ich dekompiláciu. Ochrana, zvyčajne na obdobie päťdesiat rokov, sa však zdá byť príliš dlhá v oblasti, kde novinky a inovácie vznikajú extrémne rýchlo a kde „vítaz berie všetko“ (*winner takes all*) na trhu, na ktorom prebieha neustály vývoj alebo transformácia technológií a programov.

3.7 Naopak proti tradičným formám ochrany sa stavajú hnutia, ktoré sa zasadujú za vytvorenie slobodných verejných licencií, ako napr. „General Public Licence“ pre softvéry a „creative commons“ v literárnej alebo umeleckej oblasti. Protestujú tak proti klasickej ochrane, ktorá je podľa nich brzdou pre spoločnosť založenú na znalostiach a informáciách. Tieto slobodné licencie, ktoré predstavujú významnú časť celkového trhu by mali byť uznané a chránené rovnako ako iné licencie zabezpečujúce vlastnícke práva.

3.8 Výnimky môžu ovplyvniť dočasnú ochranu z dôvodu všeobecného záujmu (povinné licencie, ak vlastníci práv odmietnu udeliť licencie v niektorých krajinách alebo v oblasti liekov v čase epidémie alebo nákazy). V minulosti, predtým ako dohody TRIPS a nedávne zmluvy WIPO dali nehmotným právam spojeným s medzinárodným obchodom širší, ba až univerzálny rozmer, mnohé krajiny neposkytovali skutočnú alebo dostatočnú ochranu, prípadne tolerovali porušovanie práv priemyselného alebo literárneho vlastníctva s cieľom vytvoriť svoju priemyselnú základňu a rozvíjať svoje znalosti (Japonsko, niektoré európske krajiny atď.). Tieto postupy sú na ústupe, ale krajiny môžu byť viac či menej represívne alebo tolerantné voči prípadom falšovania v praxi (Čína, India atď.).

3.9 Vývoj nehmotných aktív (značiek) umožňuje podniku odlišiť sa od konkurencie, zavádzať na trh nové produkty, nové koncepcie a vo všeobecnosti nevyčísliteľne zvýšiť svoju konkurencieschopnosť, čo v konečnom dôsledku prináša nových klientov a ďalšie zisky a vedie k vytváraniu nových pracovných miest. Falšovanie a parazitovanie sa rozvíjajú a ohrozujú pracovné miesta, ako aj investície. Ohrozujú tiež zdravie a bezpečnosť spotrebiteľov, ako aj ich dôveru v značky, ktoré sa falšujú alebo kopírujú, pričom sa znižujú príležitosti na odpredaj licencií, ako aj očakávané príjmy a dane.

3.10 V kontexte narastajúceho vplyvu finančnej sféry v tejto ekonomike je hodnota, ktorú tieto aktíva vytvárajú, stále viac

zohľadňovaná pri stanovení burzovej hodnoty veľkých podnikov. Hlavné trhové kapitalizácie podnikov ako sú Microsoft, Apple, IBM (portfólio 40 000 patentov), Google alebo Facebook sú z 90 % tvorené ich nehmotnými aktívami. Toto percento je v každom odvetví hospodárstva iné, ale vždy predstavuje značnú časť, 90 % až 40 %, trhovej kapitalizácie podnikov na trhu. Nové účtovné štandardy si vyžadujú započítanie nehmotných hodnôt, ale spôsobujú vážne problémy pri hodnotení.

3.11 Táto zmena priamo vplyva na pojem „duševné vlastníctvo“, ktorého povaha sa od čias klasického využitia patentov a autorských práv zmenila, ako sa to odrazilo aj v nedávnych dohovoroch WIPO. Komisia požiadala WIPO, aby sa ochrane databáz venovala na jednej z nasledujúcich konferencií v snahe vytvoriť medzinárodnú zmluvu.

3.12 Vysvetľuje to tiež ACTA a spôsob jej prijatia (hoci to nie je ospravedlnenie). Táto zmluva si kladie za cieľ cezhraničné uplatňovanie opatrení na ochranu vlastníctva patentov a autorských práv uvedených v dohodách TRIPS WTO. Niektoré krajiny, napríklad Čína alebo India, blokujú prijatie opatrení na vykonávanie TRIPS, a znemožňujú tak skutočnú ochranu nehmotných práv v medzinárodnom obchode.

3.13 V zásade by ACTA nemala meniť *acquis* Spoločenstva. Avšak tým, že sa zameriava výlučne na posilnenie práv vlastníkov prostredníctvom colných a policajných opatrení a opatrení administratívnej spolupráce, naďalej uprednostňuje špecifickú víziu práv vlastníctva. Ostatné ľudské práva, ktoré sú nepochybne podstatnejšie, ako je právo na informácie, na zdravotnú starostlivosť, dostatočné množstvo potravín, na výber osiva poľnohospodármi a na kultúru, nie sú dostatočne zohľadnené, čo bude mať vplyv na budúce európske právne predpisy, ktoré budú vytvorené v snahe zosúladiť právne predpisy jednotlivých členských štátov. Individuálny a exkluzívny vlastnícky prístup k dočasným výnimkám z voľnej hospodárskej súťaže budú mať preto nepochybne dôsledky na budúcnosť spoločnosti založenej na znalostiach a informáciách a na ľudské práva tretej generácie obsiahnuté v Charte základných práv Európskej únie.

3.14 Je potrebné poznamenať, že vynálezy, ktoré môžu prípadne získať patent, sa v jednotlivých krajinách výrazne líšia, najmä pokiaľ ide o nové technológie. Softvéry majú svoje špecifické, niekde sú chránené patentmi (USA) a niekde osobitným autorským právom (Európa). Tieto rozdielne režimy však oba predstavujú veľké prekážky pre inováciu a spôsobujú, napríklad v Spojených štátoch, nadmerné náklady na súdne trovy. Udeľovanie triviálnych patentov vytvára veľkú právnu neistotu. V USA nedávno zreformovali USPTO a svoj systém ochrany nových technológií, najmä softvéru s cieľom udeľovať kvalitné patenty, aby tak podporili inovácie a právnu istotu.

3.15 Pokiaľ ide o budúci jednotný patent, postup preskúmania požiadaviek má rozhodujúci význam a musí byť veľmi kvalitný a uznaný, aby sa potvrdila jeho hodnota a v čo najväčšej miere zabránilo sporom a súdnym procesom. V EPÚ pracuje kvalifikovaný personál, ktorý však potrebuje dostatočný čas, aby mohol preštudovať každý spis, aby mohol zaručiť kvalitu, ktorá by mala byť charakteristickým znakom európskych inovácií. Podobne je to aj s kvalitou prekladov z národných jazykov do dorozumievacích jazykov stanovených Londýnskym dohovorom, pričom je nutné, aby sa prekladu venovali prekladatelia s odbornými znalosťami. Výbor sa totiž domnieva, že súčasná úroveň softvérov na automatický preklad je príliš slabá na to, aby mohla poskytnúť požadovanú kvalitu špecializovaného odborného a právnického jazyka používaného v patentoch ⁽²⁾.

4. Konkrétne pripomienky výboru

4.1 Ochrana vynálezov patentmi

4.1.1 Podľa Mníchovského dohovoru vynálezy, ktoré majú novátorskú povahu a možné priemyselné využitie, môžu byť predmetom žiadosti o ochranu prostredníctvom patentu. Softvéry, obchodné metódy, algoritmy a rovnice, ako aj vedecké objavy nemôžu byť patentované. Spochybňovanie týchto princípov v súvislosti so softvéromi (ktoré sú algoritmami) a vedeckými objavmi v genetike (ľudský genóm, úloha génov) vzbudilo búrlivé diskusie. USA udeľujú patenty v oblastiach európskych výnimiek (v súlade s judikatúrou Najvyššieho súdu), ktoré v súčasnosti spôsobujú vážne problémy a prinášajú nepriemerané náklady na ochranu v prípade sporov.

4.2 Ochrana softvérov

4.2.1 Smernica 91/250/EHS Rady priznáva ochranu autorských práv počítačovým programom ako literárnym dielam v zmysle Bernského dohovoru o ochrane literárnych a umeleckých diel (Paríž, 1971). Otázka kvality autora je vo veľkej miere ponechané na hodnotenie členských štátov EÚ. Zamestnávateľi si môžu nárokovať ekonomické práva súvisiace s programami, ktoré vytvorili ich pracovníci. Morálne práva sú vyňaté z rámca smernice ⁽³⁾. Táto smernica nerieši problém práv zamestnaných tvorcov z hľadiska autorských práv, ani patentov.

4.2.2 Výbor navrhuje Komisii, aby zhodnotila možnosť osobitnej ochrany, na veľmi krátku dobu, pre softvéry. Smernica 91/250/EHS ⁽⁴⁾ by mohla byť preskúmaná, aby sa výrazne znížila dĺžka ochrany, napr. na päť rokov, a zároveň nastolila povinnosť zverejňovať zdroje vzhľadom na rýchlosť inovácie a obnovu programov veľkých vydavateľov.

4.3 Ochrana databáz

4.3.1 Ide o ochranu „*sui generis*“ inšpirovanú literárnym a umeleckým vlastníctvom, ale na obdobie pätnásť rokov, zatiaľ

čo diela uvádzané alebo citované niektorými databázami budú i naďalej podliehať autorským právam. Európska legislatíva je jednou z mála, ktorá priznáva ochranu tvorcom databáz, ktorých vo veľkej väčšine ostatných krajín ignorujú.

4.4 Ochrana počítačových systémov

4.4.1 Elektronické karty a procesory sú univerzálne *ad hoc* chránené proti kopírovaniu, ako to stanovujú Dohody z Marakeša (1994) zakladajúce WTO.

4.5 Ochrana literárneho a umeleckého vlastníctva

4.5.1 Autorské práva (*copyright* plus morálne práva autora), ako aj právo ďalšieho predaja, takisto podliehajú v Európe univerzálnej ochrane.

4.5.2 Ochranu diel, najmä knižných, filmových a hudobných ovplyvňujú moderné prostriedky digitálnej reprodukcie a šírenia prostredníctvom internetu. Tieto prostriedky dokážu uľahčiť vznik kópií v rovnakej kvalite ako originál a následné obchodovanie s nimi. Tieto postupy sú v Európe nezákonné, ale jednotlivé národné legislatívy sa líšia. Výbor preto podporuje skutočnú harmonizáciu legislatívy, pričom treba zabezpečiť primeranosť a vyváženosť kontrol a sankcií.

4.5.3 V tejto oblasti sa rozvinulo európske právo mimoriadne silno chrániace autorské a súvisiace práva. Rovnako je to aj v USA, čo do veľkej miery vysvetľuje ACTA, jej „tajnú“ prípravu vymedzenú len na niektoré krajiny, a najmä jej ciele „vykonávania“ v súvislosti s tým, že je nemožné presadiť praktické postupy a záväzky vo WTO vzhľadom na požadované jednomyselné schválenie a blokovanie zo strany určitých krajín, ako Čína a India.

4.5.4 Podľa výboru sa však ACTA zameriava na ďalšie posilnenie postavenia vlastníkov práv voči verejnosti, pričom niektoré jej základné práva (právo na súkromie, sloboda informácií, listové tajomstvo, prezumpcia nevinny) sú čoraz viac oslabované legislatívou v prospech distribútorov obsahu.

4.5.5 „Profesionálni“ podvodníci vedú dokonalo unikať akejkoľvek kontrole toku údajov na internete a „exemplárne“ sankcie proti niekoľkým adolescentom nedokážu zakryť, že audiovizuálni producenti už desať rokov meškajú s vytvorením „obchodného modelu“, ktorý by bol prispôsobený novým informačným a komunikačným technológiám. V záujme znížiť náklady na proces a skrátiť čas vyriešenia boli vytvorené tu a tam kódexy pravidiel, niekedy na podnet vlády, ktoré nútia poskytovateľov prístupu na internet, aby poskytli poskytovateľom audiovizuálneho a hudobného obsahu – čo je odvetvie s vysokým stupňom koncentrácie – mená a adresy predpokladaných „kopírovačov“ obsahov nelegálne získaných na internete. Nedá sa zabrániť riziku omylov. Táto forma udávania môže viesť k tomu, že sa predpokladaným falšovateľom zamedzí prístup na internet. Hoci to môže odbremeniť preťažené súdy

⁽²⁾ Európsky patentový úrad (EPÚ) ponúka prekladateľské nástroje, ktoré sa však obmedzujú na tri úradné jazyky.

⁽³⁾ Pozri KOM(2000) 199 v konečnom znení.

⁽⁴⁾ Ú. v. ES L 122, 17.5.1991, s. 42.

a legislatívne orgány, ktoré nemusia konať a v kontexte rozpočtových obmedzení navrhovať oficiálne inštitúcie na boj proti falšovaniu, tieto súkromné praktiky môžu mať ďalšie škodlivé účinky, podobne ako právne predpisy, ktoré boli vytvorené pod tlakom lobistov spomedzi filmových a hudobných distributérov a ktoré šarapatia v jednotlivých krajinách, väčšinou s nepresvedčivými výsledkami a navyše za cenu porušovania práv spotrebiteľov, ktorí sú vo všeobecnosti úplne ignorovaní a jednotne považovaní za možných falšovateľov.

4.5.6 Hoci je potrebné presadzovať právne predpisy zamerané na boj proti falšovaniu, ktoré vo väčšine prípadov chránia spotrebiteľov pred ohrozením zdravia a života a zároveň chránia kvalifikované pracovné miesta, ktoré rešpektujú práva pracujúcich, bolo by vhodné spresniť všeobecnú koncepciu literárneho a umeleckého vlastníctva s cieľom vyvážiť právne predpisy, ktoré majú byť harmonizované a zohľadňovať tiež práva spotrebiteľov a užívateľov, ako aj pracovníkov, pričom je nevyhnutné zapojiť ich zastupiteľské organizácie do vypracovania noriem v týchto oblastiach.

4.5.7 Jedna smernica⁽⁵⁾ upravuje šírenie diel prostredníctvom satelitného vysielania a káblovej retransmisie. Existujú ďalšie európske normy:

- smernica o osirotených dielach (v súčasnosti ju legislatívny orgán preskúmava)⁽⁶⁾,
- smernica o nájomnom práve a výpožičnom práve⁽⁷⁾,
- a výnimky z autorských práv⁽⁸⁾.

Tieto právne predpisy sú predmetom pravidelných správ. „Výnimky“ alebo „tolerancia“ by mali byť prehodnotené z hľadiska jasného potvrdenia práv užívateľov prostredníctvom legislatívy, ktorá chráni ich základné práva, a zavedie výnimky napríklad v prípade zdravotného postihnutia⁽⁹⁾.

4.6 Návrh Komisie v súvislosti s jednotným trhom pre práva duševného vlastníctva a pripomienky výboru

4.6.1 Badať jasnú a neustále silnejúcu tendenciu prirovnávať dočasné práva na ochranu prostredníctvom patentu, autorské

práva a iné systémy „*sui generis*“ (elektronické systémy, dizajny a modely, rastlinné odrody atď.) k vlastníckym právam podobným vlastníckemu právu na hnutelný a nehnuteľný majetok. Túto tendenciu, o ktorej nevieme, či sa udrží, Komisia prevzala a tento prístup výrazne poznačil navrhovanú stratégiu.

4.6.2 Zámena dočasných výnimiek s pojmom majetku vyplývajúcim z rímskeho práva neprináša len výhody, a aj tie sa týkajú len vlastníkov. Odopretie práva na hospodársku súťaž a jeho podriadenie režimu povolení zo strany vlastníkov vo forme licencií nevytvárajú skutočné vlastnícke právo so všetkými jeho atribútmi. Existujú obmedzenia z dôvodu verejného záujmu (povinné licencie), ochranu obmedzuje územná ohraničenosť patentov, ako aj rozdiely medzi národnými legislatívami, a to aj v rámci Európy, atď.

4.6.3 V súčasnosti sa však objavuje tendencia považovať patenty a licencie za investičné hodnoty a záruky investícií a pozorujeme dokonca ich sekuritizáciu s cieľom finančných špekulácií. Vyplýva to z narastajúceho vplyvu finančnej sféry v hospodárstve súbežne s rozvojom nehmotného hospodárstva súvisiaceho s novými informačnými a komunikačnými technológiami, ako aj s novými účtovnými štandardmi IFRS. Komisia by mala čoskoro dokončiť stratégiu v oblasti trhu s patentmi vo forme „*nástroja valorizácie PDV*“ (európska burza?). Hlavný problém „nových inovačných subjektov“ v Európe spočíva v nedostatočnom prepojení základného výskumu, aplikovaného výskumu s univerzitami-podnikmi, ako aj v akútnom nedostatku rizikového kapitálu v inovačných podnikoch. Výbor opäť upriamuje pozornosť na postupy nadnárodných spoločností v odvetví špičkových technológií, ktoré získavajú MSP a inžinierov skôr s portfóliom patentov inovačných podnikov ako s licenciami, ktoré by tiež mohli byť udelené konkurencii. Cieľom je využiť patenty a iné listiny priemyselného vlastníctva na monopolizačné stratégie, ktoré sú v rozpore s hospodárskou súťažou.

4.6.4 Ďalší pilier stratégie potvrdzuje dôležité postavenie jednotného európskeho patentu a nadradenosti európskej jurisdikcie, ktorá má zjednotiť judikatúru s cieľom vyriešiť závažné ťažkosti podnikov, najmä tie, ktoré výrazne znemožňujú prístup MSP k ochrane ich priemyselného vlastníctva, a podporiť lepšiu informovanosť o aktuálnom technologickom vývoji na jednotnom trhu.

4.6.5 Výbor vždy intenzívne podporoval kroky Komisie v súvislosti so zavedením jednotného patentu, pričom zároveň vyjadril výhrady k niektorým postupom EPÚ, ktorý v plnom rozsahu nedodržiava ustanovenia Mníchovského dohovoru, pokiaľ ide o výnimku pre softvéry, keďže všetky patenty týkajúce sa softvérov alebo obchodných metód boli príslušnými národnými súdmi v prípade podania zrušené. Tieto postupy narušujú právnu istotu, ktorá sa musí spájať so získaním

⁽⁵⁾ Smernica 93/83/EHS (Ú. v. ES L 248, 6.10.1993, s. 15).

⁽⁶⁾ Stanovisko EHSV: Ú. v. EÚ C 376, 22.12.2011, s. 66.

⁽⁷⁾ Smernica 2006/115/ES (Ú. v. EÚ L 376, 27.12.2006, s. 28).

⁽⁸⁾ Smernica 2001/29/ES (Ú. v. EÚ L 167, 22.6.2001, s. 10).

⁽⁹⁾ Stanovisko EHSV: Ú. v. EÚ C 228, 22.9.2009, s. 52.

patentu, ktoré je pre žiadateľov nákladné (náklady na preskúmanie, preklad, ročný poplatok, zamestnávanie pracovníkov v súvislosti s patentmi). V budúcom patente sa treba takýmto nezrovnalostiam vyhnúť.

4.6.6 Pokiaľ ide o návrhy Komisie vytvoriť európsky kódex autorského práva a preskúmať realizovateľnosť voliteľného „jednotného“ titulu autorského práva, výbor sa domnieva, že ide o veľmi ambiciózne návrhy v záujme harmonizácie a uplatňovania jednotného trhu, ale myslí si, že je príliš skoro na to, aby sa vyjadroval k takýmto hypotézam, a vyzýva Komisiu, aby

naďalej vykonávala štúdie a predstavila konkrétne návrhy, ktoré zohľadnia pokrok v tejto oblasti v rozličných členských štátoch.

4.6.7 Výbor sa domnieva, že poplatok stanovený za akékoľvek elektronické a magnetické médiá s cieľom financovať súkromné kópie vychádza z prezumpcie viny. Podľa názoru výboru je však súkromné kopírovanie naopak legitímnym postupom, ktorý umožňuje zmenu média alebo materiálu, a malo by byť uznané ako právo zákonného vlastníka užívateľskej licencie v rámci *fair use* ⁽¹⁰⁾.

V Bruseli 18. januára 2012

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

⁽¹⁰⁾ Túto analýzu uvádza aj Súdny dvor v rozsudku *Padawan*.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru – Strategická vízia pre európske normy: smerom k posilneniu a urýchleniu udržateľného rastu európskeho hospodárstva do roku 2020“

COM(2011) 311 final

(2012/C 68/06)

Spravodajca: **Edgardo Maria IOZIA**

Komisia sa 1. júna 2011 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru – Strategická vízia pre európske normy: smerom k posilneniu a urýchleniu udržateľného rastu európskeho hospodárstva do roku 2020“

KOM(2011) 311 v konečnom znení.

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 19. decembra 2011.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 477. plenárnom zasadnutí 18. a 19. januára 2012 (schôdza z 19. januára 2012) prijal 158 hlasmi za, pričom 6 členovia hlasovali proti a 2 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) angažovane podporuje stratégiu Európa 2020 pre inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast a víta iniciatívu Komisie. Najmä prijatie spoločných noriem EÚ prispieva k rozvoju konkurencieschopného jednotného trhu s interoperabilnými a inovačnými výrobkami a so službami založenými na normách.

1.2 Normy možno považovať za dedičstvo našej civilizácie: sú v nich obsiahnuté znalosti zo súčasnosti aj minulosti a aby sa mohli rozvíjať, musia byť progresívne. Čas potrebný na vypracovanie noriem by sa mal znížiť tak, aby vždy odrážal potreby spoločnosti. EHSV podporuje snahu Komisie o zníženie tejto doby o 50 % do roku 2020, nie však uniformným spôsobom a bez toho, aby sa spochybňovali nevyhnutné a niekedy rozsiahle konzultácie zúčastnených strán. Tieto konzultácie sa najúčinnejšie realizujú na vnútroštátnej úrovni a sú vhodne doplnené priamymi krokmi špecializovaných európskych organizácií.

1.3 Účasť na normalizácii by mala byť rovnako dôležitá ako účasť na legislatívnom procese. Väčšia účasť spotrebiteľov, malých a stredných podnikov a ostatných zainteresovaných strán je nevyhnutná a možno ju dosiahnuť prostredníctvom finančnej podpory. Partnerské preskúmanie vnútroštátnych noriem zainteresovanými stranami by mohlo zabezpečiť, aby boli záujmy spoločnosti zastúpené na všetkých úrovniach.

1.4 Vo verejnom obstarávaní sú normy nevyhnutné na správnu implementáciu jednotného trhu.

1.5 EHSV potvrdzuje svoj postoj, ktorý už vyjadril v minulosti, a to, že „špecifikácie prijímané medzinárodným fórom a/alebo konzorciami v odvetví IKT by sa mali prijať až po procese overovania, ktorý uskutočnia európske normalizačné orgány za účasti zástupcov malých a stredných podnikov, aktérov z oblasti životného prostredia, pracovníkov a organizácií zastupujúcich výrazné sociálne záujmy.“⁽¹⁾

1.6 Komisia navrhuje niekoľko opatrení v rôznych oblastiach. Keďže normalizácia je veľmi dôležitý nástroj na podporu priemyselnej politiky, inovácie a konkurencieschopnosti, EHSV podporuje navrhované opatrenia, najmä tie, ktoré sa týkajú úlohy Spoločného výskumného centra Európskej komisie, ktorého cieľom je overovať, či vedecké normy spĺňajú požiadavky európskeho hospodárstva a hospodárstiev jednotlivých členských štátov, pokiaľ ide o konkurencieschopnosť, sociálne potreby, otázky bezpečnosti a zabezpečenia a vplyv na životné prostredie (opatrenia 1 – 5 oznámenia).

1.7 Pokiaľ ide o záujmy spoločnosti, Komisia venuje osobitnú pozornosť bezpečnosti a ochrane a žiada členské štáty, aby zabezpečili skutočnú účasť spotrebiteľov, ekologických združení, osôb so zdravotným postihnutím a starších ľudí. EHSV považuje tieto návrhy za veľmi hodnotné (opatrenia 6 – 9).

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 376, 22.12.2011, s. 58.

1.8 EHSV vždy podporoval účasť organizácií občianskej spoločnosti a ich efektívnu úlohu a plne súhlasí s Komisiou a jej iniciatívou v oblasti rozšírenia a zabezpečenia inkluzívnejšieho pracovného procesu na vnútroštátnej aj európskej úrovni založeného na uznávaných kritériách, ako sú zásady Dohody WTO o technických prekážkach obchodu. Finančná podpora by sa mala poskytnúť organizáciám malých a stredných podnikov, spotrebiteľom, odborovým zväzom a ostatným relevantným zainteresovaným stranám (opatrenia 10 – 15).

1.9 Kapitola 5 oznámenia je zameraná na vypracúvanie noriem v oblasti služieb: EHSV súhlasí s názorom vyjadreným v tejto kapitole a myšlienku prenesenia zodpovednosti na skupinu na vysokej úrovni pre oblasť služieb podnikom, navrhovanú v oznámení „Na ceste k Aktu o jednotnom trhu“ považuje za veľmi užitočnú pre všetky hospodárske odvetvia, dokonca aj mimo odvetvia služieb (opatrenia 16 – 18).

1.10 EHSV uznáva osobitosť trhu IKT a potrebu rýchlej definície noriem, ktoré by v skutočnosti vypracovali fóra a konzorciá. Ako už bolo uvedené, tieto normy by mal overiť skutočne inkluzívny proces. Uvítá sa vytvorenie fóra pozostávajúceho z viacerých zainteresovaných strán. EHSV odporúča, aby sa toto fórum konalo pravidelne a nielen na základe jedinej iniciatívy. EHSV sa na tomto fóre rád zúčastní.

Normy v oblasti IKT sú nevyhnutné v elektronickom verejnom obstarávaní a v elektronickej verejnej správe vo všeobecnosti. Je nevyhnutné zabezpečiť interoperabilitu IKT (opatrenia 19 – 23).

1.11 Záverečné návrhy zdôrazňujú úlohu Európy v oblasti medzinárodnej normalizácie a aktívnu iniciatívu, ktorú oznámila Komisia. EHSV súhlasí s navrhovanými opatreniami a považuje ich za rozhodujúce pre záujem EÚ zohrávať veľmi aktívnu úlohu v medzinárodných aktivitách a schvaľuje rozhodnutia Komisie týkajúce sa podpory európskych organizácií pre normalizáciu a ich činnosti na bilaterálnom a multilaterálnom základe (opatrenia 24 – 28).

1.12 Nezávislé preskúmanie, ktoré sa má začať najneskôr do roku 2013, vychádza zo záujmu Komisie o hodnotiaci proces a dodržiavanie cieľov: priemyselná politika, inovácia a technický rozvoj si z hľadiska potrieb trhu vyžadujú inkluzívnosť a reprezentatívnosť. EHSV s týmto návrhom plne súhlasí (opatrenie 29).

2. Všeobecné pripomienky

2.1 Účinný európsky normalizačný systém v zásade umožní vytvárať interoperabilné výrobky a služby, ktoré bude možné jednotne ponúkať v rámci EÚ, a to nielen cezhranične, ale aj na miestnej, regionálnej alebo národnej úrovni.

2.2 EHSV súhlasí, že normy sú účinným politickým nástrojom a že môžu prispieť k riadnemu fungovaniu jednotného trhu, najmä v oblasti IKT a služieb, v ktorej sa vyvíjajú normy na postupy a výrobu.

2.3 EHSV dôrazne podporuje využívanie noriem vo verejnom obstarávaní, pretože sa tým rozvíja dodávka výrobkov a služieb založených na normách. Verejní obstarávatelia v EÚ by mali používať globálne alebo európske normy, ak existujú, a to pri každej žiadosti o výrobok alebo službu, a zároveň by sa malo dôrazne predchádzať používaniu súkromných noriem a neinteroperabilných tovarov alebo služieb.

2.4 EHSV so zreteľom na význam trvalého odstraňovania prekážok obchodu oceňuje záväzok všetkých národných normalizačných orgánov v členských štátoch, že budú zavádzať európske normy ako identické vnútroštátne normy a stiahnu existujúce vnútroštátne normy, ktoré sú s nimi v rozpore, a že v budúcnosti neprijmú žiadne opatrenia, ktoré by mohli narušiť túto harmonizáciu.

2.5 EHSV súhlasí s tým, že európsky normalizačný proces by sa mal urýchliť, zjednodušiť, zmodernizovať a mal by byť inkluzívnejší. Do požiadaviek EK týkajúcich sa noriem a financovania by sa malo začleniť využívanie konkrétnych prísnych termínov, odborných zdrojov, ako aj efektívna účasť všetkých zainteresovaných strán (najmä malých a stredných podnikov, spotrebiteľov a iných zainteresovaných strán zo spoločnosti, ktoré sú na národnej úrovni často nedostatočne alebo vôbec zastúpené).

2.5.1 Zapojenie na národnej úrovni je takisto veľmi dôležité. Návrhy národných normalizačných orgánov tvoria základ európskych noriem. Pre spotrebiteľov a malé a stredné podniky je jednoduchšie prispievať na národnej úrovni.

2.6 Keďže normalizácia je dobrovoľný proces riadený trhom a jej úspech závisí najmä od prijatia trhom, EHSV zdôrazňuje význam lepšieho zapojenia malých a stredných podnikov, dokonca aj prostredníctvom ich združení, a to do všetkých fáz normalizačných konzultácií o nových projektoch vrátane poverení, vypracúvania noriem a záverečného hlasovania na národnej aj európskej úrovni.

3. Konkrétne pripomienky

3.1 Úvahy týkajúce sa európskych orgánov pre normalizáciu ⁽²⁾

3.2 EHSV uznáva podstatné zníženie priemerného času na vypracovanie európskych noriem, ku ktorému došlo v posledných rokoch. Napriek tomu je potrebné ďalšie zníženie,

⁽²⁾ ESO: európske orgány pre normalizáciu. Tri oficiálne európske orgány pre normalizáciu sú CEN, CENELEC a ETSI.

nie však na úkor inkluzívnosti alebo kvality. Zároveň žiada Komisiu, aby zlepšila a urýchlila svoje postupy v oblasti vývoja normalizačných poverení a uvádzanie odkazov na harmonizované normy v Úradnom vestníku EÚ. EHSV víta zámer Komisie znížiť trvanie tohto procesu do roku 2020 o 50 %.

3.2.1 Členstvo pracovných skupín európskych orgánov pre normalizáciu a technických výborov musí byť lepšie vyvážené a musí zastupovať všetkých účastníkov trhu, pokiaľ ide o danú oblasť normalizácie. Mali by sa poskytnúť finančné prostriedky s cieľom zabezpečiť, aby sa mikropodniky, spotrebiteľia a iné zainteresované strany spoločnosti a ich združenia zúčastňovali na seminároch. EHSV podporuje rozhodnutie zrevidovať a zracionalizovať súčasný systém stimulov a finančnej podpory v záujme rozšírenia možností účasti pre všetky zainteresované strany. Jednotná regulácia existujúcich nástrojov bude veľmi vítaná.

3.2.2 Nevyhnutný je riadny dohľad, aby sa predišlo zdvojeniu práce alebo výsledkov v rámci pracovných skupín na úrovni EÚ (financovaných Európskou komisiou).

3.2.3 Národné normalizačné orgány žiadajú plné zapojenie členských štátov, a najmä politickú podporu, ako aj technické a finančné zdroje s cieľom umožniť účasť všetkým zainteresovaným stranám.

3.2.4 Zatiaľ čo jednou z hlavných výhod normalizácie je možnosť poskytnúť interoperabilné výrobky a služby, mali by sa vytvoriť transparentné mechanizmy a nástroje na testovanie a schvaľovanie noriem EÚ, aby sa zabezpečil rýchlejší vývojový cyklus výrobkov.

3.2.5 Vzhľadom na „starnúcu Európu“ musí európska normalizácia zohrávať kľúčovú úlohu pri zabezpečení poskytovania bezpečných a dostupných výrobkov a služieb spotrebiteľom každého veku a schopnosti. Je to mimoriadne dôležité vzhľadom na význam európskych noriem pri podpore zákaziek verejného obstarávania.

3.3 **Vykonávanie usmernenia:** niektoré medzinárodné orgány pre normalizáciu nevydávajú vykonávacie usmernenia na používanie vypracovaných noriem. Európske orgány pre normalizáciu by mali splniť túto potrebu a vypracovať zrozumiteľné a stručné vykonávacie usmernenia na zabezpečenie jednoduchšieho vykonávania.

Malé a stredné podniky tak budú môcť získať prístup na trhy, na ktorých sa používajú spoločné normy, čím sa pre ne odstráni problémy a náklady a povedie to k zlepšeniu hospodárskej súťaže.

Malo by sa podporiť využívanie noriem EÚ v prípade, že chýbajú vnútroštátne normy alebo zabezpečiť zosúladenie vnútroštátnych noriem s normami EÚ poskytnutím zrozumiteľných plánov.

3.4 **Informovanosť a zastúpenie malých a stredných podnikov:** na regionálnej a národnej úrovni by sa mali využívať ciele semináre, odborná príprava a činnosti zamerané na zvyšovanie povedomia, pretože malé a stredné podniky možno osloviť jednoduchšie prostredníctvom miestneho priemyslu alebo združení malých a stredných podnikov a verejnej správy.

3.4.1 MSP často nemajú informácie o mechanizme na vypracúvanie noriem a jednoducho akceptujú výrobky s vopred stanovenými normami. Združenia malých a stredných podnikov na národnej úrovni a úrovni EÚ často nemajú zdroje potrebné na to, aby sa zapojili do prípravy noriem, čím sa ešte viac znižuje ich vplyv.

3.4.2 EHSV súhlasí s tým, že pozícia európskych združení zastupujúcich malé a stredné podniky a zainteresovaných strán spoločnosti by sa mala posilniť. Hlasovacie práva pre európske združenia malých a stredných podnikov a zainteresovaných strán spoločnosti v európskych orgánoch pre normalizáciu by sa mali náležite zvážiť. EHSV prejavuje záujem o účasť na tejto diskusii, ktorá je v súčasnosti kontroverzná vzhľadom na skutočnosť, že európske orgány pre normalizáciu sú súkromné orgány.

3.4.3 EHSV oceňuje prácu, ktorú s finančnou podporou Európskej komisie vykonali NORMAPME (Európsky úrad remesiel, živností a malých a stredných podnikov pre normalizáciu) a organizácia ANEC, ktorá zastupuje spotrebiteľov.

3.4.4 EHSV navrhuje, aby normalizačné orgány na úrovni EÚ, ako aj na národnej úrovni poskytli potenciálnym používateľom zjednodušený prístup k normám, vrátane zhrnutia ich obsahu, a to s cieľom zvýšiť informovanosť a mieru využívania noriem. Ak je v právnom akte stanovené, že používanie noriem je záväzné, zákonodarca musí zabezpečiť, aby boli tieto normy rovnako jednoducho dostupné ako samotný právny akt.

3.5 **Vzdelávanie:** do osnov európskych stredných a vysokých škôl by sa mali zahrnúť normalizačné koncepcie. Mali by sa podporovať osobitné stimuly pre študentov a výskumných pracovníkov v záujme rozvoja interoperabilných riešení a aplikácií založených na normách. Napríklad by sa mohli jednoducho pridelovať finančné prostriedky EÚ pre študentov a vedec-kých pracovníkov ako samostatných subjektov alebo cezhraničné skupiny.

3.5.1 Komisia by mala monitorovať inovačné trendy na základe úzkej spolupráce s odvetvím IKT, výskumnými centrami a univerzitami s cieľom zabezpečiť, aby sa normy vyvíjali v súlade s inováciou výrobkov/služieb. K tomu by mal pomôcť pracovný program pre normalizáciu s dôrazom na opatrenia založené na správaní a potrebách smerujúcich k prijatiu na trhu.

3.6 Normy predstavujú dobrovoľný proces vyhodnocovania potrieb, požiadaviek a pravidiel, ktoré treba splniť v záujme jednoduchšieho prijatia súvisiacich výrobkov a služieb. Tieto pravidlá sa však zmenia na normy len v prípade, že budú akceptované na trhu vďaka tomu, že ich vo veľkej miere prijímajú používatelia. Vyvážené požiadavky zainteresovaných strán a konsenzus by preto mohli byť základom akejkoľvek normalizačnej činnosti. Na rozvoji noriem sa to však podieľajú prevažne veľké súkromné a verejné spoločnosti, čo spôsobuje nevyvážené zastúpenie zainteresovaných strán.

3.7 Normalizácia je dôležitým nástrojom na zabezpečenie konkurencieschopnosti. EHSV vyzýva členské štáty, aby zabezpečili účinný vnútroštátny normalizačný rámec, ktorý bude schopný prispieť k rozvoju európskych a medzinárodných noriem a zaistiť normalizačné riešenia na výlučne vnútroštátne potreby.

3.8 Mali by sa posilniť národné normalizačné orgány. To však do veľkej miery závisí od národnej priemyselnej politiky, preto sa miera záväzku v jednotlivých krajinách líši. Mohli by sa vytvoriť osobitné stimuly, ktoré by dopĺňala informačná kampaň o osvedčených postupoch v členských štátoch EÚ, ktoré považujú normy za strategickú výhodu pre svoju konkurencieschopnosť.

3.9 EHSV súhlasí s kľúčovou úlohou vypracúvania **noríem v oblasti služieb**. Je však nevyhnutné zabezpečiť, aby normy v oblasti služieb vychádzali z potrieb trhu a aby boli založené na konsenze.

3.9.1 Vnútroštátne normy môžu byť prekážkou dosiahnutia jednotného trhu. Je dôležité, aby sa normy vypracúvali na

úrovni EÚ skôr, ako členské štáty začnú vypracúvať normy špecifické pre jednotlivé krajiny, ktoré často nie sú interoperabilné.

3.10 EHSV dôrazne podporuje opatrenia Európskej komisie týkajúce sa noríem v oblasti IKT a interoperability. Týka sa to najmä možnosti používania všeobecne akceptovaných noríem v oblasti IKT pri verejnom obstarávaní s cieľom vytvoriť dopyt po interoperabilných službách, ktorý by riadil verejný sektor a ten bude pôsobiť ako kľúčový stimul pre normalizáciu.

3.10.1 Ako už bolo navrhnuté, „výbor pokladá za nevyhnutné, aby európske normalizačné orgány a Komisia zabezpečili preventívnu kontrolu, ktorá potvrdí, že pri príprave špecifikácií prijatých medzinárodnými priemyselnými fórami a/alebo konzorciami, ktoré sa majú používať pri verejnom obstarávaní ako referencie, sa postupovalo neutrálne, teda transparentne, s primeranou účasťou zástupcov malých a stredných podnikov, spotrebiteľov, zástancov ochrany životného prostredia, pracovníkov a organizácií zastupujúcich dôležité sociálne záujmy“.

3.11 EHSV je takisto skeptický, pokiaľ ide o návrh na zlepšenie globálnej konkurencieschopnosti; politiky a normy by mali spočívať na právnych predpisoch, a nie naopak. Normalizácia by nemala byť prekážkou inovácie a rozvoja.

3.12 Výrobky a/alebo služby založené na normách, ktoré sú výsledkom úspešných iniciatív financovaných EÚ, by sa mali začleniť do následných súvisiacich iniciatív EÚ s cieľom predchádzať zdvojeniu a presadzovať väčšie šírenie/prijatie týchto noríem.

V Bruseli 19. januára 2012

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o požiadavkách na obozretnosť pre úverové inštitúcie a investičné spoločnosti“

COM(2011) 452 final – 2011/0202 (COD)

(2012/C 68/07)

Spravodajca: **pán MORGAN**

Rada (30. novembra 2011) a Európsky parlament (17. novembra 2011) sa rozhodli podľa článku 114 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o požiadavkách na obozretnosť pre úverové inštitúcie a investičné spoločnosti“

KOM(2011) 452 v konečnom znení – 2011/0202 (COD).

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 19. decembra 2011.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 477. plenárnom zasadnutí 18. a 19. januára 2012 (schôdza z 18. januára 2012) prijal 179 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 7 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV víta hlavné zameranie smernice o kapitálových požiadavkách IV⁽¹⁾ (CRD IV) a dohovoru Bazilej III, z ktorého smernica vychádza. Smernica CRD IV však zvýši náklady na bankové operácie a táto otázka je pre podniky EÚ, a najmä malé a stredné podniky, dôležitá. Bazilejský rámec je určený pre medzinárodné pôsobiace banky, ktoré by ho mali všetky dodržiavať.

1.2 Smernice EÚ o kapitálových požiadavkách sa vždy uplatňovali na všetky banky, a to je dôležité vzhľadom na úlohu regionálnych bánk a neakciových bánk pri podpore hospodárstva. Malé a stredné podniky vo veľkej miere závisia od financovania bánk, a preto by sa malo vyvinúť úsilie s cieľom zabrániť zavádzaniu penalizácie v podobe zvýšených nákladov pre malé a stredné podniky EÚ vzhľadom na ich medzinárodných konkurentov. Práve v tejto súvislosti EHSV nalieha na Komisiu, aby uľahčila ďalší rozvoj etického a participatívneho bankovníctva⁽²⁾.

1.3 Štúdia o vplyve, ktorú vypracovala Komisia, uvádza, že malé a stredné podniky by neboli obzvlášť znevýhodnené novými kapitálovými požiadavkami, ale výbor aj naďalej vyjadruje pochybnosti a žiada, aby Komisia dôsledne monitorovala vývoj, pokiaľ ide o pôžičky z bánk a bankové poplatky pre malé a stredné podniky. EHSV tiež súhlasí s tým, aby prieskum rizika v súvislosti s pôžičkami pre malé a stredné podniky vykonala Komisia.

1.4 Nový rámec spája mikro- aj makroprudenciálne prvky. Pokiaľ ide o mikroprudenciálnu oblasť, je tu väčší a kvalitnejší kapitál, lepšie krytie rizík, bol zavedený pomer zadlženosti ako ochranný mechanizmus režimu založeného na rizikách a prijal sa nový prístup k likvidite. V makroprudenciálnej oblasti si smernica CRD IV vyžaduje budovanie kapitálových rezerv v dobrých časoch, ktoré sa môžu využiť v nepriaznivých obdobiach, ako aj iné opatrenia na riešenie systémových rizík a vzájomnej prepojenosti. Aspoň koncepcne sa návrhy zaoberajú všetkými problémami, na ktoré poukázala banková kríza a ktoré boli zdôraznené v predchádzajúcom stanovisku EHSV o CRD III⁽³⁾.

1.5 Účinok tohto právneho predpisu bude závisieť od implementácie a zainteresovaných aktérov. Banková kríza nemala len jednu príčinu, zodpovední boli všetci aktéri. Riaditelia mnohých bánk zodpovední za ich vedenie zjavne pochybili, ale rovnaký podiel viny nesú štatutárni audítori, ratingové agentúry, inštitucionálni investori a analytici, regulačné orgány a orgány dohľadu členských štátov, centrálné banky, ministerstvá financií a politici, pričom akademickí ekonómovia a mediálni komentári tiež prehliadli, čo sa deje. EHSV by rád uveril tomu, že títo aktéri sa poučili z minulej krízy, ale spôsob, akým sa pristupuje ku kríze štátneho dlhu naznačuje opak. V niektorých prípadoch sa nepristúpilo k rekapitalizácii bánk, záťažové testy neboli presvedčivé (Dexia), audítori nepožadovali dôsledné krytie odpisov štátneho dlhu a politici sú zodpovední za to, že kríza sa vymkla spod kontroly, pretože uplatňovali politické riešenia na ekonomické problémy.

1.6 Protiváhou k novému nariadeniu musí byť implementácia režimov obnovy a riešenia problémov založených na mechanizmoch, ako sú plány riešenia krízových situácií. Štát

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ L 329, 14.12.2010, s. 3 – 35, stanovisko EHSV: Ú. v. EÚ C 339, 14.12.2010, s. 24 – 28.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 48, 15.2.2011, s. 33.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 228, 22.9.2009, s. 62 – 65.

síce bude naďalej poskytovať záruky pre nízke vklady, no morálne nebezpečenstvo, ktoré predstavuje neobmedzená štátna pomoc krachujúcim bankám, treba odstrániť. Ak bude situácia dosť jasná, investori, veritelia a riaditelia budú musieť prevziať priamu zodpovednosť za zdravú budúcnosť každej úverovej inštitúcie.

1.7 Hlavy štátov a predsedovia vlád EÚ sa vo svojom pláne riešenia krízy z 26. októbra 2011 s cieľom obnoviť stabilitu a dôveru na trhoch dohodli, že budú od určitého počtu bánk požadovať, aby do júna 2012 vytvorili kapitálový pomer vo výške 9 % kapitálu najvyššej kvality, vrátane výnimočnej a dočasnej rezervy pre prípad expozície voči štátnemu dlhu. Bolo to potrebné, pretože v rámci návrhu nariadenia sa plánovalo, že prechod na nové kapitálové požiadavky sa uskutoční v priebehu niekoľkých rokov. V dôsledku tohto rozhodnutia bude pre niektoré banky veľmi ťažké vytvoriť nový kapitál, a to nielen preto, že musia tiež splácať súčasný dlh, čo je samo o sebe veľmi problematické, pretože finančné prostriedky sa minuli už v druhej polovici roku 2011. Výbor uznáva, že tieto opatrenia sú výnimočné, ale napriek tomu je ich dosah okamžitý bez ohľadu na to, aká pomoc bude nakoniec poskytnutá.

1.7.1 Ak by sa tieto kapitálové požiadavky mali uplatňovať, môže to mať výrazný dosah na menšie a miestne banky, ktoré sú zvyčajne ústretovejšie voči malým a stredným podnikom a mikropodnikom ako medzinárodné banky. Ak budú mať tieto menšie banky problémy so získaním takéhoto kapitálu, malé a stredné podniky budú mať ťažší prístup k financovaniu.

1.8 Toto rozhodnutie vyvoláva dve závažné obavy v prípade, že súčasná kríza financovania bude pokračovať. Pre banky, ktoré nemôžu alebo nechcú v krátkodobom horizonte vytvoriť nový vlastný kapitál Tier 1, čo by mohlo rozdeliť akcionárov, je alternatívou zmenšiť svoje súvahy zmenšením portfólia pôžičiek, aby dosiahli rovnováhu so svojimi kapitálovými rezervami. V čase, keď sa všetky členské štáty snažia oživiť svoje hospodárstva, by bolo stiahnutie bankových úverov katastrofou. Aby sa zabránilo takémuto dôsledku, orgány členských štátov a EÚ by mali snažiť skôr o spoluprácu s bankovým sektorom, a nie o neustálu vzájomnú konfrontáciu. Zároveň by sa mali snažiť prijímať komplexné opatrenia na podporu poskytovania alternatívneho financovania, ako je napríklad participatívne bankovníctvo, ktoré už EHSV navrhoval aj vo svojom predchádzajúcom stanovisku (4).

1.9 Druhá obava sa týka tých bánk, ktoré získajú dodatočné vlastné finančné zdroje na trhoch. Väčšina dostupného kapitálu je v štátnych investičných fondoch a ázijských a blízko východných bankách. Existuje reálne riziko, že vlastníctvo bankového systému EÚ sa vymkne spod kontroly členských štátov EÚ.

1.10 Osobitným problémom, ktorý sa objavil počas krízy štátneho dlhu, je preukázateľná skutočnosť, že v rozpore s usmerneniami v dohode a v smerniciach o kapitálových požia-

dvákach nie je štátny dlh bez rizika. Ide o závažný nedostatok v kvalite ustanovení nariadenia týkajúcich sa kapitálu. Má rozsiahle dôsledky pre banky, ktoré boli predpismi nútené akumulovať štátny dlh. Regulačné orgány musia prehodnotiť mechanické uplatňovanie ratingu „bez rizika“ a rovnako aj banky budú musieť prepracovať svoje vnútorné metodiky týkajúce sa rizika.

1.11 Kumulatívny vplyv na kapitál, likviditu a stimulačný účinok smerníc CRD II, III a IV, nasledujúce režimy riešenia problémov, rastúci záujem o návrhy typu Volckerove pravidlá na obmedzenie obchodovania bánk na vlastný účet a koncepcia jasného oddelenia retailového a investičného bankovníctva budú pravdepodobne znamenať, že obchodný model výhodne uplatňovaný väčšími bankami v uplynulom desaťročí bude musieť byť prepracovaný vzhľadom na úsporné a kapitálové opatrenia vyplývajúce zo situácie prebiehajúceho desaťročia. Je v záujme všetkých zainteresovaných strán – bankárov a veriteľov, zamestnancov a investorov – a spoločnosti ako celku, aby mohli banky zaviesť nový obchodný model, ktorý bude určite menej ziskový, ale snáď udržateľnejší do budúcnosti.

1.12 EHSV zastáva názor, že nové obchodné modely musia byť etické a trvalo udržateľné. Je potrebné zlepšiť vzťahy so zákazníkmi, podnikateľské postupy musia byť prísne etické a treba radikálne prehodnotiť systémy odmeňovania. Vinu na kríze majú všetci aktéri. Teraz sa musia všetci spojiť, aby vytvorili úverové inštitúcie schopné poskytovať podporu hospodárstvu EÚ v tak ťažkom desaťročí, aké je pred nami.

2. Úvod

2.1 Smernice EÚ o kapitálových požiadavkách majú vytvoriť rámec pre vnútorný trh bankového sektora. Z tohto dôvodu transponujú dohovy z Bazileja do práva EÚ. Bazilejský výbor bol založený v roku 1975. V roku 1988 výbor rozhodol zaviesť systém merania kapitálu, ktorý sa všeobecne označuje ako Bazilejský dohovor o kapitáli. Systém predpokladal zavedenie rámca merania úverového rizika. EÚ transponovala dohovor do svojej prvej smernice o kapitálových požiadavkách (CRD) (5) – smernice o kapitálovej primeranosti investičných spoločností a úverových inštitúcií z marca 1993.

2.2 Druhý bazilejský dohovor (Bazilej II) bol uverejnený v roku 2004. EÚ transponovala tento dohovor do novej smernice CRD prijatej v júni 2006, ktorá nadobudla účinnosť v decembri 2006. EHSV schválil svoje stanovisko (6) k navrhnutej smernici CRD na svojom plenárnom zasadnutí v marci 2005.

2.3 Komisia prijala v októbri 2008 návrh kľúčových zmien a doplnení k smernici CRD (CRD II). Toto preskúmanie smernice CRD bolo sčasti odpoveďou na odporúčania fóra finančnej stability G-7 a na krízu na trhu. Dokument bol uverejnený v júli 2009 a implementovaný v decembri 2010.

(4) Ú. v. EÚ C 48, 15.2.2011, s. 33.

(5) Ú. v. ES L 141, 11.6.1993, s. 1 – 26.

(6) Ú. v. EÚ C 234, 22.9.2005, s. 8 – 13.

2.4 V súlade so súbežnou činnosťou v rámci bazilejského dohovoru Komisia konzultovala a predložila (v júli 2009) návrhy zmien a doplnení v otázke obchodných kníh, resekurizácie a odmeňovania bankárov ako súčasť balíka smernice CRD III. EHSV prijal svoje stanovisko⁽⁷⁾ na plenárnom zasadnutí v januári 2010.

2.5 Ako reakcia na finančnú krízu bol v decembri 2010 uverejnený tretí bazilejský dohovor. Navrhnuté kapitálové rezervy a rezervy likvidity sú mnohokrát vyššie ako predtým. Bazilej III požaduje, aby mali banky 4,5 % vlastného kapitálu (zvýšenie z 2 % v dohovore Bazilej II) a 6 % kapitálu Tier 1 (zvýšenie zo 4 % v Bazilej II). Bazilej III tiež zavádza dodatočné kapitálové rezervy: i) povinnú rezervu 2,5 % na zachovanie kapitálu a ii) dobrovoľnú proticyklickú rezervu, ktorá umožní národným regulačným orgánom požadovať až ďalších 2,5 % kapitálu v obdobiach vysokého rastu úverov. Bazilej III okrem toho zavádza 3 % pomer zadlženosti a dve povinné miery likvidity. Pomer krytia likvidity si vyžaduje, aby mali banky dostatočné vysokokvalitné likvidné aktíva na pokrytie svojich celkových čistých peňažných tokov za 30 dní. Pomer čistého stabilného financovania požaduje, aby dostupný objem stabilných prostriedkov presiahol potrebný objem stabilných prostriedkov v období jedného roka zvýšenej záťaže. Návrhy na transpozíciu dohovoru Bazilej III do smernice CRD IV boli uverejnené v júli 2011 a sú základom tohto predkladaného stanoviska.

3. Zhrnutie návrhov

3.1 Európska komisia predložila návrhy na zmenu správania 8 000 bánk, ktoré pôsobia v Európe. Hlavným cieľom tohto návrhu je posilniť odolnosť bankového sektora EÚ a zároveň zabezpečiť, aby banky naďalej financovali hospodársku činnosť a rast. Návrhy Komisie majú tri konkrétne ciele.

— V návrhu sa bude od bánk požadovať, aby mali väčší objem kvalitnejšieho kapitálu a mohli samostatne odolávať otrasom v budúcnosti. Inštitúcie vstúpili do poslednej krízy s kapitálom, ktorý bol nedostatočný, a to pokiaľ ide o kvantitu aj kvalitu, čo viedlo k bezprecedentnej podpore od národných orgánov. Týmto návrhom Komisia prináša Európe medzinárodné normy o bankovom kapitáli odsúhlasené na úrovni G20 (všeobecne známe ako dohovor Bazilej III). Európa v tejto otázke prevezme vedúcu úlohu a uplatní tieto pravidlá na 8 000 bánk, ktoré predstavujú 53 % celosvetových aktív.

— Komisia chce tiež vytvoriť nový rámec riadenia, ktorý udelí dozorným orgánom nové právomoci na podrobnejšie monitorovanie bánk a prijatie opatrení v prípade, že zistia riziko, napríklad znížiť úvery, keď sa zdá, že vytvárajú nereálnu bublinu.

— Spojením všetkých právnych predpisov uplatniteľných v tejto oblasti Komisia navrhuje vytvorenie jednotného súboru pravidiel pre reguláciu bankového sektora. Zlepší to transparentnosť aj presadzovanie predpisov.

3.2 Návrh pozostáva z dvoch častí: smernice o prístupe k prijímaniu vkladov a nariadenia, ktoré stanovuje, ako sa má vykonávať činnosť úverových inštitúcií a investičných spoločností. Tieto dva právne nástroje tvoria balík a mali by sa posudzovať ako celok. Návrh dopĺňa hodnotenie vplyvu, ktoré poukazuje na to, že táto reforma výrazne zníži pravdepodobnosť systémovej bankovej krízy.

3.3 Nariadenie obsahuje podrobné požiadavky na obozretnosť pre úverové inštitúcie a investičné spoločnosti a týka sa týchto oblastí:

— Kapitál: návrh Komisie zvyšuje objem vlastných prostriedkov, ktorý majú mať banky k dispozícii, ako aj kvalitu týchto prostriedkov. Harmonizuje tiež odpočty z vlastných prostriedkov s cieľom stanoviť čistý objem regulačného kapitálu, ktorý je rozumné určiť na regulačné účely.

— Likvidita: s cieľom zlepšiť profil krátkodobej odolnosti voči riziku likvidity finančných inštitúcií navrhuje Komisia zaviesť pomer krytia likvidity – jeho presné zloženie a výpočet budú určené po období pozorovania a skúmania v roku 2015.

— Pomer zadlženosti (podiel cudzích zdrojov): s cieľom obmedziť nadmerné zvyšovanie zadlženosti v účtovných súvahách úverových inštitúcií a investičných spoločností Komisia navrhuje, aby pomer zadlženosti podliehal dohľadu. Dôsledky pomeru zadlženosti sa budú dôsledne monitorovať ešte predtým, ako by sa tento pomer prípadne stal od 1. januára 2018 záväznou požiadavkou.

— Úverové riziko protistrany: v súlade s politikou Komisie v oblasti mimoburzových derivátov sa prijali zmeny s cieľom povzbudiť banky, aby zúčtovali mimoburzové deriváty centrálnych protistrán (CCP).

— Jednotný súbor pravidiel: finančná kríza poukázala na nebezpečenstvo rozdielnych pravidiel v jednotlivých štátoch. Jednotný trh potrebuje jednotný súbor pravidiel. Nariadenie sa uplatňuje priamo bez toho, aby bola potrebná jeho transpozícia na národnej úrovni, a tým odstraňuje jeden zdroj takýchto rozdielov. Nariadenie tiež stanovuje jednotný súbor kapitálových pravidiel.

(7) Ú. v. EÚ C 339, 14.12.2010, s. 24 – 28.

3.4 Smernica pokrýva oblasti súčasnej smernice o kapitálových požiadavkách, v ktorých musia členské štáty transponovať ustanovenia EÚ tak, aby vyhovovali ich vlastnému prostrediu, ako napríklad požiadavky na prístup k začatiu a vykonávaniu bankového podnikania, podmienky na uplatnenie slobody usadiť sa a slobody poskytovať služby a určenie príslušných orgánov a zásad pre prudenciálny dohľad. Novými prvkami v tejto smernici sú:

- Posilnené riadenie: návrh posilňuje požiadavky, pokiaľ ide o mechanizmy a postupy riadenia podnikov, a zavádza nové pravidlá zamerané na zvýšenie účinnosti dohľadu správnych rád nad rizikami, pričom sa zlepšujú funkcie riadenia rizík a zabezpečí účinné monitorovanie riadenia rizík orgánmi dohľadu.
- Sankcie: ak inštitúcie porušia požiadavky EÚ, návrh zabezpečí, že orgán dohľadu bude môcť uplatniť skutočne odrazujúce, ale aj účinné a primerané sankcie – napríklad administratívne sankcie až do výšky 10 % ročného obratu inštitúcie alebo dočasný zákaz činnosti pre členov riadiaceho orgánu inštitúcie.
- Kapitálové rezervy: okrem požiadavky minimálneho kapitálu zavádza dve kapitálové rezervy: rezervu na zachovanie kapitálu rovnakú pre všetky banky v EÚ a proticyklickú kapitálovú rezervu, ktorá má byť stanovená na národnej úrovni.
- Posilnený dohľad: Komisia navrhuje posilniť režim dohľadu, ktorý si bude každoročne vyžadovať prípravu programu dohľadu pre každú inštitúciu, ktorá podlieha dohľadu, a to na základe hodnotenia rizík, rozsiahlejšieho a systematickejšieho využívania previerok dohľadu na mieste, dôkladnejších noriem, ako aj hĺbkovejšieho dohľadu zameraného na budúcnosť.

3.5 Návrh sa bude tiež snažiť o to, aby sa úverové inštitúcie menej spoliehali na externé úverové ratingy tým, že a) bude požadovať, aby všetky investičné rozhodnutia bánk neboli založené len na ratingoch, ale aj na vlastnom internom postoji v otázke úverov a b) aby banky s veľkým počtom expozícií v určitom portfóliu vytvorili interné ratingy pre dané portfólium namiesto toho, aby sa pri výpočte svojich kapitálových požiadaviek spoliehali na externé ratingy.

3.6 Komisia odhaduje, že:

- návrh zvýši rizikovo vážených aktív veľkých úverových inštitúcií o 24,5 % a malých úverových inštitúcií o 4,1 %,

- potrebné nové vlastné prostriedky vzhľadom na novú požiadavku a rezervu na zachovanie kapitálu budú pravdepodobne 84 mld. EUR do roku 2015 a 460 mld. EUR do roku 2019.

4. Postoj EHSV

4.1 Smernica nebola zaslaná EHSV na konzultáciu. Stanovisko výboru sa preto, s dvoma výnimkami, venuje len nariadeniu.

4.2 Smernica CRD IV je významným posunom vpred v oblasti regulácie kapitálu. Podstatne zvýši požiadavky na obozretnosť, zabezpečí, aby regulačný kapitál skutočne absorboval straty, a zabráni niektorým riskantným aktivitám, na ktoré si predkrízový režim vyžadoval príliš nízky kapitál. Súčasná kríza ako aj predchádzajúce krízy vo všeobecnosti poukázali na to, že nedostatočný objem vysokokvalitného kapitálu a likvidity spôsobuje spoločnosti vysoké ekonomické náklady, keď sa banky dostanú do problémov. EHSV síce vo všeobecnosti súhlasí s podstatou nariadenia, má však niekoľko výhrad, ktoré uvádza v tomto stanovisku.

4.3 Banky musia mať dostatočný objem likvidných aktív, aby mohli čeliť prípadným problémom s likviditou bez toho, aby potrebovali štátnu pomoc. Len za mimoriadnych okolností by mala centrálna banka zvážiť podniknutie krokov ako poskytovateľ finančných prostriedkov poslednej inštalácie. Pomer krytia likvidity preto plní užitočnú úlohu. Aj banky musia obmedziť nesúlad splatností vo svojich súvahách. Financovanie dlhodobých aktív s viazanosťou na veľmi krátku dobu predstavuje riziko nielen pre samotné banky, ale aj pre celú ekonomiku. EHSV preto podporuje návrh na to, aby sa včas vytvoril a zaviedol pomer čistého stabilného financovania.

4.4 Požiadavky na likviditu však bude treba vypočítavať veľmi opatrne, aby nespôsobili výrazné presuny bankových operácií. EHSV víta, že návrhy prinášajú flexibilitu, ktorá umožní zmenu pomeru čistého stabilného financovania a pomeru krytia likvidity vzhľadom na skúsenosti, ktoré získavajú orgány dohľadu s ich dosahom. Banky sa tradične venovali transformácii splatnosti, t. j. krátkodobým pôžičkám a dlhodobým úverom. Ak by sa táto činnosť príliš obmedzila, hospodárstvo by bolo negatívne ovplyvnené. EHSV pristupuje k návrhu vyrovnaných dôb splatnosti v súvahách bánk opatrne.

4.5 Spôsob fungovania finančného systému obsahuje prvok procyklickosti. Riziká sú v období hospodárskeho rozmachu zvyčajne podceňované a v čase krízy preceňované. Kríza, ktorá nasledovala po páde banky Lehman, však poukázala na to, k akým extrémnym výkyvom môže dochádzať. Okrem kapitálových a likviditných požiadaviek stanovených v nariadení smernica tiež zavedie rezervu na zachovanie kapitálu

a proticyklickú kapitálovú rezervu. EHSV takýto krok víta. Následne by sa mala posilniť dlhodobá finančná stabilita, ktorá by zase podporila hospodársky rast.

4.5.1 Napriek tomu môže uplatňovanie bazilejských pravidiel na všetky banky, systémové aj iné, osobitne zaťažiť menšie miestne banky. Výbor vyzýva Komisiu, Európsky orgán pre bankovníctvo (EBA) a orgány dohľadu členských štátov, aby zabezpečili, že kapitálové rezervy pre malé banky budú prispôbené obchodným modelom týchto bánk.

4.6 Výpočet kapitálových požiadaviek závisí od uplatnených účtovných pravidiel. Snemovňa lordov Veľkej Británie pri skúmaní úlohy, ktorú zohrali štatutárni audítori počas finančnej krízy, zistila, že uplatnenie medzinárodných noriem finančného výkazníctva predstavovalo vecnú prekážku pravdivosti bankových súvah. V posledných mesiacoch sa ukázalo, že banky v jednom alebo vo viacerých členských štátoch neuviedli v správach určených akcionárom výšku štátneho dlhu na trhu, čo vedie k nejednotnému uplatňovaniu týchto medzinárodných noriem. Vzhľadom na to, že medzinárodné normy finančného výkazníctva predstavujú systém založený na zásadách, EHSV nalieha na Komisiu, aby spolupracovala s orgánmi, ktoré vytvárajú účtovné normy, s audítormi a orgánmi dohľadu v členských štátoch s cieľom zabezpečiť, aby boli harmonizované predpisy kapitálovej primeranosti doplnené harmonizovanými a presnými účtovnými postupmi. Dôležitú koordinačnú úlohu by mal v tomto procese zohrávať Európsky orgán pre cenné papiere a trhy (ESMA). Ide o nevyhnutný predpoklad pre harmonizovanú implementáciu nového rámca obozretnosti.

4.7 Komisia prirodzene očakáva, že úspech smernice CRD IV sa bude merať tým, akým spôsobom budú nové kapitálové likviditné režimy reagovať na budúce finančné krízy. EHSV si uvedomuje rozsah hospodárskej krízy, ktorá v súčasnosti pohlcuje EÚ, a dúfa, že nový režim v žiadnom smere neobmedzí tok úverov do ekonomiky alebo exportných úverov či financovania obchodu. Ak budú mŕtve banky dosiahnuť predpísaný pomer kapitálu a likvidity len zmenšením svojich súvah a obmedzením úverov, nariadenie bude neúspešné. Takéto zlyhanie by bolo neprijateľné. Vykonané hodnotenie vplyvu výbor nepresvedčilo, a preto žiada, aby sa vykonalo podrobnejšie hodnotenie. EHSV navrhuje, aby sa neustále monitorovala dostupnosť úverov (napríklad pomocou monitorovacieho strediska s účasťou EHSV) až do konca harmonogramu smernice CRD IV (2019) a završenia stratégie Európa 2020 (musí sa opierať o pomoc bánk).

4.8 Dôvody maximálnej harmonizácie sú síce jasné, no hospodárska kríza a tok úverov si možno budú vyžadovať

miernu úpravu oboch pomerov a harmonogramov, ak sa má optimalizovať výkon a obnova hospodárstva každého jedného členského štátu v nasledujúcich rokoch.

4.9 Nariadenie navrhuje požadovaný celkový kapitál vo výške 8 %. Z toho je pomer požadovaného vlastného kapitálu 4,5 %, dodatočný kapitál Tier 1 1,5 % a kapitál Tier 2 je 2 %. Okrem toho rezerva na zachovanie kapitálu je 2,5 % vlastného kapitálu Tier 1. Keď sa do roku 2019 uplatnia postupne všetky zmeny, požadovaný celkový kapitál plus rezerva na zachovanie kapitálu budú predstavovať 10,5 %. Nariadenie požaduje maximálnu harmonizáciu, t. j. homogénne kapitálové požiadavky na obozretnosť v celej Európskej únii dosiahnuté pomocou skutočne jednotného súboru pravidiel. Dôvodom je, že nevhodné a nekoordinované prísnejšie požiadavky v jednotlivých členských štátoch môžu spôsobiť presun podkladových expozícií a rizík do tieňového bankového sektora alebo z jedného členského štátu do iného. Je možné, že niektoré členské štáty majúce v úmysle navrhnuť vyššie miery, sa rozhodnú spochybníť tento názor ešte pred dokončením nariadenia. EHSV by bol proti takémuto kroku, ak by mal mať nepriaznivý vplyv na malé banky a/alebo úvery pre malé a stredné podniky.

4.10 Bazilejský rámec je určený pre medzinárodne pôsobiace banky. Smernice EÚ o kapitálových požiadavkách sa uplatňujú na všetky úverové inštitúcie EÚ. Bazilejský rámec viac-menej obmedzuje vymedzenie vlastného kapitálu Tier 1 len na akcie a nerozdelený zisk. To môže predstavovať problém pre neakciové spoločnosti, ako sú družstvá, vzájomné spoločnosti a sporiteľne v Európe. Článok 25 smernice CRD III uznáva, že pokiaľ ide o tieto inštitúcie, treba zaujať odlišný prístup k základnému kapitálu. Je dôležité, aby boli konečné ustanovenia nariadenia v súlade s alternatívnym obchodným modelom týchto inštitúcií.

4.11 Hoci toto stanovisko sa netýka smernice, EHSV sa nazdáva, že sa musí vyjadriť k návrhu, aby sa úverové inštitúcie menej spoliehali na úverové ratingy (bod 3.5 vyššie). EHSV vo svojom stanovisku⁽⁸⁾ k nariadeniu o ratingových agentúrach z mája 2009 vyzýva zákonodarcov EÚ, aby neprímerane nedôverovali ratingom, najmä v súvislosti s poslednými skúsenosťami s cenných papiermi krytými hypotékou, keď sa niektoré ratingy ukázali ako bezcenné. EHSV preto víta súčasný návrh, pretože, hoci naďalej umožňuje využívanie externých úverových ratingov, žiada, aby členské štáty zabezpečili, aby sa ich regulované inštitúcie nespoliehali len alebo automaticky na externé ratingy a aby vyvinuli internú metódu posúdenia vhodnosti úverov. Znamená to tiež, že v prípade, keď by interná metóda inštitúcie požadovala vyššiu úroveň kapitálu ako externý rating, uplatniť by sa mala interná metóda.

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 54, 19.2.2011, s. 37 – 41.

4.12 Osobitným problémom, ktorý sa objavil počas krízy štátneho dlhu, je preukázateľná skutočnosť, že v rozpore s usmerneniami v dohode a v smerniciach o kapitálových požiadavkách nie je štátny dlh bez rizika. Ide o závažný nedostatok v kvalite ustanovení nariadenia týkajúcich sa kapitálu. Má rozsiahle dôsledky pre banky, ktoré boli predpismi nútené akumulovať štátny dlh. Regulačné orgány musia prehodnotiť mechanické uplatňovanie ratingu „bez rizika“ a rovnako aj banky budú musieť prepracovať svoje vnútorné metodiky týkajúce sa rizika.

4.13 EHSV akceptuje skutočnosť, že nariadenie zachová kapitálové požiadavky pre pôžičky malým a stredným podnikom na úrovni 75 % zo štandardnej výšky, no má pochybnosti o tom, že to bude v súčasnej situácii postačovať. Výbor sa nazdáva, že kľúčovým problémom pre malé a stredné podniky je rizikové správanie bánk. Banky boli historicky určené na to, aby pomáhali sľubným malým a stredným podnikom a podporovali ich rast. Platobná neschopnosť v dôsledku finančnej krízy a všeobecná zlá situácia bankových súvah spôsobila, že banky čoraz menej podstupujú riziko. S cieľom zmierniť tento negatívny postoj k riskovaniu preto EHSV odporúča, aby sa uvedený pomer pre malé a stredné podniky znížil na 50 %. Výbor chápe, že Komisia plánuje ďalšie preskúmanie tejto problematiky.

4.14 Práve v tejto súvislosti EHSV nalieha na Komisiu, aby uľahčila ďalší rozvoj etického a participatívneho bankovníctva. Táto forma bankovníctva obstála v teste finančnej krízy a hoci nebola imúnna voči jej dôsledkom, zjavne preukázala svoju

odolnosť a svoj význam. Vzhľadom na tlak vyvíjaný na systém bankovníctva môže poskytnúť cenný dodatočný zdroj úverov pre malé a stredné podniky. Výbor preto žiada Komisiu, aby predložila smernicu týkajúcu sa etického a participatívneho bankovníctva, ako to EHSV už navrhol vo svojom predchádzajúcom stanovisku.⁽⁹⁾

4.15 Smernice CRD II, III a IV spolu predstavujú veľkú záťaž pre bankové operácie, zvyšujú regulačnú záťaž a náklady na prispôbenie sa, pričom znižujú návratnosť kapitálu a dlhodobú ziskovosť. Vzhľadom na úlohu bankárov v nedávnej kríze a v súvislosti s ich nepochopiteľnými štruktúrami odmeňovania budú mať mnohí európski občania pocit, že bankári dostali, čo si zaslúžili. EHSV však musí vyjadriť námietku. Ak má EÚ prosperovať, musia prosperovať aj banky. Ak majú poskytovať úvery, musia byť ziskové. Európske banky však žiaľ nie sú v dobrom stave: ťažko odhadnúť, do akej miery ešte môže kríza štátneho dlhu negatívne ovplyvniť účtovnú súvahu a dlhodobú ziskovosť európskych bánk.

4.16 V týchto podmienkach bude mať konečné znenie a následná implementácia balíka smernice CRD IV veľký význam pre dosiahnutie úspechu tohto projektu a ovplyvní najmä schopnosť bánk uskutočniť požadované zmeny a ozdraviť svoje štruktúry. V dôsledku krízy štátneho dlhu možno nebudú banky v jednotlivých regiónoch EÚ schopné pokračovať rovnakým tempom. Legislatívne orgány a orgány dohľadu musia byť na to pripravené, aj keď sa harmonogram implementácie predĺži do roku 2019.

V Bruseli 18. januára 2012

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

⁽⁹⁾ Ú. v. EÚ C 48, 15.2.2011, s. 33.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Rady o administratívnej spolupráci v oblasti spotrebných daní“

COM(2011) 730 final – 2011/0330 (CNS)

(2012/C 68/08)

Hlavná spravodajkyňa: **Heidi LOUGHEED**

Rada sa 28. novembra 2011 rozhodla podľa článku 113 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Rady o administratívnej spolupráci v oblasti spotrebných daní“

KOM(2011) 730 v konečnom znení – 2011/0330 (CNS).

Predsedníctvo výboru poverilo 6. decembra 2011 vypracovaním tohto stanoviska odbornú sekciu pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť.

Vzhľadom na naliehavosť danej témy bola pani LOUGHEED rozhodnutím Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na 477. plenárnom zasadnutí 18. a 19. januára 2012 (schôdza z 18. januára 2012) vymenovaná za hlavnú spravodajkyňu. Výbor prijal 138 hlasmi za, pričom nikto nehlasoval proti a 10 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závěry a odporúčania

1.1 EHSV podporuje a schvaľuje návrh nového nariadenia upravujúceho administratívnu spoluprácu v oblasti spotrebných daní, pretože je potrebné a užitočné aktualizovať v súčasnosti platné pravidlá, aby sa podporila spolupráca národných orgánov verejnej správy v záujme efektívneho výberu daní a boja proti daňovým podvodom v oblasti spotrebných daní.

2. Zdôvodnenie

2.1 Poplatkom v podobe spotrebných daní v EÚ podliehajú tri kategórie produktov: alkohol a alkoholické nápoje, tabakové výrobky a energetické produkty. Tieto spotrebné dane zohrávajú dôležitú úlohu pri snahe ovplyvňovať spotrebné návyky obyvateľov a prispievajú k zvýšeniu verejných financií členských štátov a EÚ ⁽¹⁾.

2.2 Z mnohých dôvodov, vrátane možnosti dosiahnutia značných ziskov pri relatívne malom rozsahu činnosti, je výskyt podvodov v EÚ (predovšetkým pokiaľ ide o alkohol a tabakové výrobky) veľmi častý. Problém je natoľko závažný, že bola zriadená skupina na vysokej úrovni pre riešenie podvodov s alkoholickými nápojmi a tabakovými výrobkami ⁽²⁾ a jej

odporúčania na boj proti týmto podvodom schválila Rada ECOFIN v máji 1998. Predložené bolo množstvo odporúčaní, avšak najpodstatnejšie odporúčanie, ktoré by sa malo uplatňovať dlhodobo, znelo, že EÚ by mala zriadiť plne digitalizovaný systém kontroly pohybu tovaru.

2.3 V dôsledku toho Európska únia v priebehu niekoľkých rokov postupne vypracovala a zaviedla na vnútornom trhu nový, moderný systém kontroly pohybu tovaru podliehajúceho spotrebnej dani (KSPT).

3. Kontrolný systém pohybu tovaru podliehajúceho spotrebnej dani

3.1 Kontrolný systém pohybu tovaru podliehajúceho spotrebnej dani (KSPT) bol vytvorený na základe rozhodnutia č. 1152/2003/ES. Jeho zavedenie do praxe bolo výsledkom rozsiahlej činnosti, na ktorej sa podieľala Európska komisia, ako aj orgány členských štátov zodpovedné za spotrebné dane a hospodárske subjekty pôsobiace v členských štátoch. Všetky tieto subjekty pracovali v rôznych štádiách na tom, aby sa systém založený predovšetkým na papierovej dokumentácii, ktorý bol pre všetky zúčastnené strany pomerne obmedzujúci, nahradil počítačovým a elektronickým systémom, ktorý by nevyžadoval takmer žiadne dokumenty v papierovej forme. Nový systém by mal navyše umožniť príslušným orgánom sledovať pohyb tovaru v reálnom čase a tiež databázam umožniť zhromažďovať informácie okamžite, čo by umožnilo jednoduchšiu a podrobnejšiu analýzu a automatizovanú analýzu rizík.

3.1.1 Nová automatizácia urýchlí príslušné administratívne postupy pre všetky zúčastnené hospodárske subjekty (všetok pohyb tovaru už v súčasnosti sprevádza elektronický administratívny dokument, ktorý nahradil papierovú dokumentáciu). Tento systém štandardizoval mnohé požadované dokumenty a jeho súčasťou je aj internetová podpora kontroly dôveryhodnosti potenciálnych obchodných partnerov.

⁽¹⁾ V EÚ sa ročne vyberie približne 307 miliárd EUR (údaj z roku 2010) v podobe spotrebných daní a podobných poplatkov, pričom 22 miliárd EUR sa vyberie za alkohol a alkoholické nápoje, 207 miliárd EUR za energetické produkty a 77 miliárd EUR za tabakové výrobky. Tieto údaje predstavujú celkový súhrn číselných údajov, ktoré Európska komisia uvádza v samostatných tabuľkách spotrebných daní pre alkoholické nápoje, energetické produkty a elektrinu a tabakové výrobky, ktoré sú dostupné na internetovej stránke GR TAXUD: http://ec.europa.eu/taxation_customs/index_en.htm.

⁽²⁾ Skupina na vysokej úrovni vtedy odhadovala, že straty v dôsledku podvodov sa v roku 1996 pohybovali na úrovni približne 3,3 miliardy ECU v prípade tabakových výrobkov a 1,5 miliardy ECU v prípade alkoholu.

3.1.2 EHSV sa domnieva, že KSPT uľahčuje zákonné obchodovanie na vnútornom trhu a zároveň dopĺňa nástroje, ktoré majú členské štáty k dispozícii na riešenie podvodného vyhýbania sa plateniu spotrebných daní.

4. Návrh nariadenia Rady o administratívnej spolupráci v oblasti spotrebných daní

4.1 Tento návrh je jednou z posledných častí mozaiky potrebných na to, aby bolo možné tento systém naplno využívať. Návrh nahrádza súčasné nariadenie o správnej spolupráci v oblasti spotrebných daní (nariadenie (ES) č. 2073/2004) tým, že zohľadňuje modernizáciu, ktorá je už takmer kompletná, a umožňuje orgánom verejnej správy členských štátov, aby ju využívali pri vzájomnej spolupráci a zároveň tak zvýšili svoju schopnosť optimálne koordinovať svoje kroky.

4.2 EHSV uznáva a schvaľuje rozšírenie rozsahu pôsobnosti návrhu v tom zmysle, aby zahŕňal spoluprácu pri presadzovaní právnych predpisov týkajúcich sa spotrebnej dane, a nie iba určenie výšky dlžnej sumy. Výbor to považuje za užitočný posun v boji proti podvodom a pri posilňovaní vnútorného trhu a dôvery, ktorú doň vkladajú občania.

4.3 Keďže je to nevyhnutné, mnohé návrhy stanovujú právne predpisy týkajúce sa spôsobu, akým by mala prebiehať administratívna spolupráca v rámci nového systému. EHSV sa domnieva, že návrh predstavuje vyvážený prístup, ktorý členským štátom umožní využívať výhody nového systému bez toho, aby sa zvýšila administratívna záťaž pre samotné členské štáty alebo hospodárske subjekty.

4.3.1 EHSV je tiež presvedčený o tom, že ide o jasné stanovenie práv a povinností všetkých zúčastnených strán, najmä národných orgánov verejnej správy, a že navrhované postupy a lehoty sú dostatočne ambiciózne na zabezpečenie pomerne včasných reakcií a že tieto postupy a lehoty budú môcť všetci ľahko dodržať. V tejto súvislosti sa EHSV zaujíma o obsah vykonávacieho aktu, ktorý sa v súčasnosti pripravuje. Tento predpis by mal stanoviť jednotlivé kategórie informácií, ktoré sa môžu v rámci systému automatickej výmeny povinne alebo nepovinne vymieňať.

4.4 Väčšina nových bodov v návrhu priamo súvisí s modernizáciou systému a novými možnosťami, ktoré prináša zlepšenie vzájomnej spolupráce medzi orgánmi verejnej správy.

EHSV dôrazne podporuje Európsku komisiu a členské štáty v úsilí využívať tento vylepšený systém v maximálnej miere, aby sa zvýšila efektívnosť vymieravania a výberu daní, ako aj odhaľovať daňové podvody a bojovať proti nim, a to najmä zlepšením administratívnej spolupráce medzi členskými štátmi v záujme dosiahnutia tohto cieľa.

4.4.1 V tejto súvislosti výbor dúfa, že nový systémlepší kvalitu automatického podávania správ, čo umožní členským štátom, aby sa intenzívnejšie a rýchlejšie zamerali na problematické aktivity. Je mimoriadne nápomocné, že návrh zavádza systém následných opatrení. Malo by to pomôcť preskúmať a zlepšiť kvalitu a užitočnosť informácií, ktoré sa priebežne vymieňajú.

4.5 EHSV súhlasí s tým, že návrh musí mať právny základ umožňujúci zber údajov z jednotlivých záznamov o pohybe tovaru a využitie týchto záznamov v analýzach členských štátov, zároveň však nabáda na opatrnosť pri ich využívaní a pripomína príslušným orgánom, aby dbali na primerane vyvážené využívanie týchto informácií.

4.6 EHSV sa domnieva, že návrh vhodne a vyvázene rozdeľuje úlohy v oblasti spotrebnej dane a KSPT medzi Európsku komisiu, ktorá zodpovedá za mechanizmus a udržiavanie systému ako takého, a členské štáty, ktoré majú na starosti informácie obsiahnuté v tomto systéme, výmenu informácií a samozrejme odhaľovanie podvodov a prijímanie opatrení na boj proti nim.

4.7 Podľa EHSV je užitočné, že návrh zosúladzuje pravidlá týkajúce sa spotrebnej dane so zmenami v pravidlách EÚ týkajúcich sa administratívnej spolupráce v oblasti DPH a priameho zdanenia. EHSV podporuje všetky uvedené snahy v oblasti vnútroštátneho zdaňovania, príjmov, spotrebných daní a colnej správy pri zlepšovaní ich komunikácie a vzájomnej spolupráce, pretože sa domnieva, že to v konečnom dôsledku prispeje k zlepšeniu vnútorného trhu.

4.8 EHSV podporuje predovšetkým právny základ pre službu SEED-on-Europa, pretože sa domnieva, že ide o užitočný nástroj na to, aby si mohli zákonné hospodárske subjekty rýchle overiť dôveryhodnosť svojich potenciálnych obchodných partnerov.

V Bruseli 18. januára 2012

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa ustanovuje viacročný plán pre populáciu lososa obyčajného v Baltskom mori a pre rybolov zameraný na túto populáciu rýb“

COM(2011) 470 final – 2011/0206 (COD)

(2012/C 68/09)

Spravodajca: **Seppo KALLIO**

Európsky parlament sa 13. septembra 2011 rozhodol podľa článku 43 ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa ustanovuje viacročný plán pre populáciu lososa obyčajného v Baltskom mori a pre rybolov zameraný na túto populáciu rýb“

KOM(2011) 470 v konečnom znení – 2011/0206 (COD).

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 21. decembra 2011.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 477. plenárnom zasadnutí 18. a 19. januára 2012 (schôdza z 18. januára 2012) prijal 169 hlasmi za, pričom 4 členovia hlasovali proti a 9 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor víta a podporuje ciele viacročného plánu, ktorého cieľom je zabezpečiť udržateľné využívanie zdroje lososa obyčajného v Baltskom mori a zachovať genetickú integritu a rozmanitosť jeho populácie. Harmonogram tohto plánu je však, vzhľadom na aktuálne informácie, nerealistický, nakoľko ide o oslabenú južnú populáciu.

1.2 EHSV sa domnieva, že je potrebné uplatňovať obmedzenia lovu počas celého životného cyklu lososa, a to na všetky formy rybolovu. Obnovenie zdecimovanej populácie lososa si bude vyžadovať nielen opatrenia na obmedzenie rybolovu, ale aj opatrenia na obnovu nerestí. Podľa názoru EHSV nie je zmysluplné stanovovať celkový povolený výlov (TAC) pre riečne vody, pretože je to administratívne náročné a monitorovanie jeho dodržiavania by so sebou prinieslo značné náklady navyše. Zodpovednosť za reguláciu a monitorovanie rybolovu vo vnútroštátnych vodách by mali niesť najmä príslušné členské štáty. Európska komisia by mala na základe správ jednotlivých členských štátov dohliadať na implementáciu národných monitorovacích programov.

1.3 EHSV súhlasí s tým, aby boli do rozsahu pôsobnosti nariadenia zahrnuté aj služobné plavidlá. Rekreačný rybolov, ktorý nespadá do rozsahu pôsobnosti tohto nariadenia, však ešte stále tvorí pomerne veľký podiel celkového výlovu lososa. Aj rekreačný rybolov by preto mal byť regulovaný a monitorovaný na národnej úrovni, a mal by sa sledovať prostredníctvom správ, ktoré budú členské štáty predkladať Komisii.

1.4 Pokiaľ ide o udržateľnosť rybolovu, EHSV sa domnieva, že je dôležité, aby sa kvóty a obmedzenia rybolovných činností postupne zamenili za ciele stanovené na základe miery úhynu rýb pri rybolove. Regulácia lovu lososa na mori by v budúcnosti nemala byť založená na TAC pre určitú veľkosť populácie

lososa, ale na technických pravidlách stanovených pre rybolovné obdobia, s cieľom chrániť zdecimovanú populáciu lososa.

1.5 EHSV nesúhlasí so zákazom kompenzačného zarybňovania, pokiaľ neexistujú presvedčivé vedecké dôkazy, že takéto zarybňovanie je škodlivé. Kvalita takto vypúšťaných mladých lososov sa musí monitorovať. EHSV odporúča, aby sa genetické riziká spojené so zarybnením znižovali tým, že odchované mladé lososy budú potomkami lososov, ktoré boli v tom roku ulovené vo voľnej prírode.

1.6 Európsky hospodársky a sociálny výbor sa domnieva, že je nevyhnutné primerane a účinne monitorovať lov lososa a odporúča, aby sa zdroje zameriavali urýchlene najmä na monitorovanie lovu lososa. EHSV sa však domnieva, že namiesto nových stálych monitorovacích povinností by hlavným opatrením malo byť zabezpečiť vo všetkých členských štátoch účinné uplatňovanie predpisov o monitorovaní, ktoré boli intenzívne vypracované za posledné roky. EHSV žiada, aby bolo dôsledne objasnené hodnotenie Medzinárodnej rady pre výskum mora, podľa ktorého sa veľmi často úlovky lososa oznamujú nesprávne.

1.7 EHSV zdôrazňuje, že pre úspešné uplatňovanie viacročného plánu je potrebné, aby bol výskum týkajúci sa lososa naozaj aktuálny a na príslušnej úrovni. Len dostatočne spoľahlivé informácie môžu zabezpečiť primerané opatrenia na ochranu a obnovu populácie lososa a vytvoriť možnosti na jej udržateľné využívanie. Podobne ako v prípade štatistik o úlovkoch je potrebné mať k dispozícii viac informácií aj o dôvodoch úhynu na mori.

1.8 EHSV sa domnieva, že návrh nariadenia môže mať negatívny vplyv na zamestnanosť komerčných rybárov, spracovateľský priemysel, predaj, výstroj, rybársky cestovný ruch

a akvakultúru. Tieto vplyvy sa však prejavajú v jednotlivých členských štátoch a regiónoch rôzne. EHSV vyzýva, aby sa obmedzili negatívne vplyvy na zamestnanosť, ktoré by vyplývali z uplatňovania opatrení predložených v návrhu nariadenia, a aby sa tieto vplyvy v čo najširšej miere zohľadnili pri schvaľovaní európskej štrukturálnej podpory a v rámci budúcej reformy spoločnej politiky v oblasti rybného hospodárstva. EHSV konštatuje, že zlepšenie a zjednodušenie prístupu k štrukturálnym fondom by pomohlo udržateľným spôsobom zvýšiť populáciu lososa a vytvoriť viac pracovných miest v odvetví rybolovu v Pobaltí.

2. Úvod

2.1 Predchádzajúce právne predpisy týkajúce sa populácie lososa obyčajného v Baltskom mori zahŕňali obmedzenia, ktoré stanovovali národné vlády, ako aj technické ustanovenia pre rybolov, ktoré stanovovala Rada, a rybolovné kvóty (TAC), ktoré sa stanovovali každoročne. Do roku 2006 tieto kvóty stanovovala Medzinárodná komisia pre rybolov v Baltskom mori (IBSFC). Všetky opatrenia týkajúce sa lososa boli do roku 2010 koordinované v rámci akčného plánu pre lososa, ktorý vypracovala Medzinárodná komisia pre rybolov v Baltskom mori.

2.2 Od roku 2006 sa rybolovné kvóty v Baltskom mori pre členské štáty stanovovali každoročne nariadením Rady. Európska komisia vypracovala návrh nariadenia na základe odporúčaní Medzinárodnej rady pre výskum mora (ICES) a Vedeckého, technického a hospodárskeho výboru pre rybné hospodárstvo (STECF).

2.3 EÚ bude aj naďalej svojim členským štátom pridelovať dohodnuté kvóty, a to na základe „relatívnej stability“. To znamená, že pomerný podiel jednotlivých členských štátov sa medziročne nezmení, hoci sa môže zmeniť veľkosť kvóty.

2.4 Rusko je jedinou krajinou, ktorá prevádzkuje rybolov v Baltskom mori a nie je členom EÚ. EÚ a Rusko diskutujú o stavoch rýb a možnostiach lovu lososa v Baltskom mori v rámci osobitných bilaterálnych rozhovorov. V súčasnosti neexistujú medzi oboma stranami formálne rokovania podobné tým, ktoré prebiehajú v rámci Medzinárodnej komisie pre rybolov v Baltskom mori s cieľom rozdeliť rybolovné kvóty medzi EÚ a Rusko.

2.5 Kvóta na komerčný lov lososa je rozdelená na dve časti: kvóta pre hlavné povodie a Botnický záliv (ICES 22-31) a pre Fínsky záliv (ICES 32). V praxi však táto kvóta už niekoľko rokov lov lososa neobmedzuje. Z celkovej kvóty na rok 2010 na lov lososa obyčajného v Baltskom mori, ktorá bola stanovená na 309 665 sa ulovilo len 150 092 (t. j. 48,5 % kvóty). Percentuálny podiel čerpania tejto kvóty jednotlivými krajinami sa pohyboval od 2,8 do 84,9 %. Lososa lovia na mori, v ústiach riek a v riečnych vodách komerční aj rekreační rybári. Rekreačný rybolov tvorí 20 – 30 % celkového podielu úlovku lososa v Baltskom mori a takmer polovicu úlovku v pobrežných a riečnych vodách. Tieto úlovky v rámci rekreačného rybolovu sa nezapočítavajú do rybolovnej kvóty.

2.6 Situácia v hlavných severských riekach, v ktorých sa vyskytuje losos, sa výrazne zlepšila v polovici 90. rokov v dôsledku štátnych časových obmedzení pobrežného rybolovu, ktoré zaviedli Švédsko a Fínsko. Odvtedy sa podiel mladých lososov z týchto riek udržuje na podstatne vyššej úrovni, dosahujúc takmer úroveň novej kapacity produkcie mladých lososov a maximálneho udržateľného výnosu, ako ho stanovuje viacročný plán. Lov lososa v Baltskom mori je vo veľkej miere založený práve na produkcii týchto zdravých severských riek, v ktorých sa vyskytuje losos.

2.7 Aj napriek doterajším opatreniam zostal počet mladých lososov, ktoré sa vyvíjajú v riekach strednej a južnej časti Baltského mora nízky. Lov lososa s vedľajšími úlovkami v hlavnom povodí sa výrazne znížil, odkedy bol v roku 2008 zavedený zákaz používania unášaných sietí. Zvýšenie využívania unášaných dlhých vlasov opätovne zvýšilo úlovok lososa v hlavnom povodí.

2.8 Aj napriek značnému zvýšeniu množstva vyvinutých mladých lososov sa množstvo lovných lososov nezvýšilo na rovnakú mieru. Je potrebný ďalší výskum, ktorý by určil faktory spôsobujúce úhyn lososa na mori.

2.9 Vo svojich odporúčaní o možnostiach rybolovu na rok 2012 ICES poukazuje na to, že sa pri love pomocou unášaných dlhých vlasov v Baltskom mori úlovky lososa vo veľkej miere nesprávne oznamujú ako úlovky pstruha morského.

2.10 ICES vyjadrila obavy v súvislosti s populáciou lososa obyčajného v Baltskom mori a genetickou diverzitou tejto populácie. Komisia pre ochranu prostredia Baltského mora (HELCOM) taktiež upozornila na stav populácie lososa v Baltskom mori.

2.11 Lov lososa má veľký sociálny a hospodársky význam pre pobrežné rybolovné spoločenstvá. Najaktuálnejší odhad celkového počtu rybárov loviacich lososa v Baltskom mori pochádza z roku 2007, kedy podľa Európskej komisie počet komerčných rybárov lososa dosahoval približne 400 osôb, z toho 340 z nich lovalo v príbrežných vodách. V roku 2010 odhadovala pracovná skupina pre lososy ICES celkový počet lodí na lov lososa na širom mori na 141, čo predstavuje výrazný nárast v porovnaní s odhadmi za rok 2007. Lov lososa poskytuje prácu nielen komerčným rybárom, ale aj minimálne rovnakému počtu ľudí, ktorí pôsobia v oblasti rybárskeho cestovného ruchu. Odhaduje sa, že komerčný a rekreačný lov lososa v Botnickom zálive má obrovský vplyv na zamestnanosť. Lov lososa tiež zabezpečuje zamestnanie pre množstvo osôb nepriamo, v spracovateľskom priemysle a v oblasti predaja, ako aj v priemysle vyrábajúcom rybárske vybavenie. Dôležitým miestnym zdrojom pracovných miest je aj odchov mladých lososov, ktorý umožňuje zachovať lov lososa a jeho populáciu.

3. Návrh Komisie

3.1 Európska komisia predložila 12. augusta 2011 návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa ustanovuje viacročný plán pre populáciu lososa obyčajného v Baltskom mori a pre rybolov zameraný na túto populáciu rýb (KOM(2011) 470 v konečnom znení).

3.2 Plán pre riadenie populácie lososa obyčajného by sa uplatňoval na komerčný rybolov v Baltskom mori a riekach, ktoré doň ústia. Uplatňoval by sa aj na firmy, ktoré ponúkajú organizované rybárske výjazdy so sprievodcom na Baltské more. Návrh stanovuje rozsah riečného rybolovu prostredníctvom ustanovení EÚ, ktorý je za istých podmienok možné upraviť a pokrýva aj vypúšťanie lososa.

3.3 Hlavným cieľom návrhu je zabezpečiť, aby sa zdroje lososa obyčajného využívali trvalo udržateľným spôsobom podľa zásady maximálneho udržateľného výnosu a aby sa zaisťovala genetická integrita a rozmanitosť jeho populácie.

3.4 Cieľom je dosiahnuť zásoby voľne žijúceho lososa obyčajného vo výške 75 % odhadovanej novej kapacity vývoja mladých lososov v každej rieke. Podľa súčasného stavu riek, v ktorých sa losos voľne vyskytuje, by sa tento stav mal dosiahnuť v rozmedzí 5 až 10 rokov od nadobudnutia účinnosti tohto nariadenia.

3.5 Navrhuje sa zaviesť povinný TAC voľne žijúceho lososa pre každú riek. Za ich stanovenie budú zodpovedné členské štáty. Členské štáty budú musieť na základe vedeckých údajov určiť maximálnu prípustnú mieru úhynu pri love príslušný TAC pre každú riek.

3.6 Každé tri roky preskúma Európska komisia uvedené opatrenia členských štátov a to, či vedú k dosiahnutiu stanovených cieľov. Pokiaľ členský štát neuverejní príslušné údaje, alebo ak opatrenia, ktoré prijal, nie sú dostatočné na dosiahnutie cieľov, Komisia môže zmeniť mieru úhynu rýb pri rybolove pre rieky v príslušnom členskom štáte, v ktorých sa losos voľne vyskytuje, a/alebo TAC, či zakázať loviť lososy vo všetkých týchto riekach.

3.7 Navrhuje sa stanoviť jednotnú mieru úhynu rýb pri rybolove na mori na úrovni 0,1 pre všetky populácie lososa obyčajného. Táto miera úhynu by znamenala, že by sa ročne dalo uloviť približne 10 % lovného lososa. Pri stanovovaní ročného TAC by mal regulačný orgán zabezpečiť, že maximálna miera úhynu na úrovni 0,1 nebude prekročená. Komisia môže zmeniť miery úhynu rýb pri rybolove na mori, ak sa podmienky zmenia a hrozilo by, že sa nedosiahnu stanovené ciele.

3.8 Losos ulovený zo služobných plavidiel by sa mal pripočítať k národnej kvóte príslušného členského štátu na lov lososa.

3.9 Členské štáty majú stanoviť technické pravidlá pre rybolov pre každú z riek, kde je populácia voľne žijúceho lososa zdecimovaná natolko, že sa nedosahuje cieľ 50 % kapacity vývoja mladých lososov z riek, kde losos žije voľne. Členské štáty budú mať dva roky odo dňa nadobudnutia účinnosti nariadenia, aby tieto ustanovenia vypracovali. Členský štát bude mať možnosť sám vybrať príslušné technické ustanovenia a rozhodnúť o nich (napr. obmedzenia výstroja a zákaz rybolovu v určitých obdobiach alebo vodách).

3.10 Komisia každé tri roky posúdi technické ustanovenia v oblasti rybolovu, ktoré členské štáty zaviedli. Ak členský štát do určeného termínu opatrenia nezavedie, alebo ak ich nezverejní, či ak sú opatrenia neprimerané pokiaľ ide o ciele týkajúce sa riek, v ktorých sa losos voľne vyskytuje, Komisia môže stanoviť technické pravidlá pre rybolov v danej rieke.

3.11 Vypúšťanie lososa sa bude obmedzovať na zarybnenie a priame zarybnenie. Pod pojmom „zarybnenie“ sa rozumie vypustenie populácie do riek, v ktorých sa losos voľne vyskytuje, a „priame zarybnenie“ znamená vypustenie rýb do riek s možným výskytom lososa s cieľom vybudovať samoudržateľnú populáciu voľne žijúceho lososa.

3.12 Pre vypúšťanie lososa sa navrhuje sedemročné prechodné obdobie. Po tomto prechodnom období budú povolené už len tieto dva typy vypúšťania lososa.

3.13 Návrh stanovuje nové monitorovacie ustanovenia, ktoré dopĺňajú už existujúce povinnosti. Nové monitorovacie povinnosti sa budú vzťahovať na komerčné lode na lov lososa, a to bez ohľadu na ich dĺžku, ako aj na lode, ktoré sa využívajú na rekreačné rybárske výjazdy.

3.14 Úlovok musí byť hneď po vyložení skontrolovaný. Inšpekcia vykládky musí pokrývať minimálne 10 % celkového množstva úlovku.

3.15 Komisia navrhuje, aby jej v prípade potreby boli na dobu neurčitú delegované právomoci regulovať lov lososa na mori i v riekach.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor víta a podporuje ciele a opatrenia viacročného plánu. Cieľ plánu dosiahnuť, aby vývoj mladého lososa najneskôr do desiatich rokov dosiahol 75 % možného vývoja voľne žijúceho mladého lososa je extrémne ambiciózne. Podľa odhadov ICES sa tento cieľ možno podarí zrealizovať v najväčších riekach na severe, v ktorých sa losos voľne vyskytuje, avšak pre zdecimovanú populáciu lososa na juhu je tento harmonogram nerealistický, a to aj napriek opatreniami na obmedzenie rybolovu.

4.2 Nariadenie sa uplatňuje na komerčný rybolov a služobné plavidlá. Služobné plavidlá zohrávajú len malú úlohu, pokiaľ ide o celkový úlovok lososa. Rekreačný pobrežný a riečny lov lososa, na ktoré sa toto nariadenie neuplatňuje, sú však spoločne porovnateľné s komerčným rybolovom na rovnako veľkej ploche. EHSV zastáva názor, že nemá veľký zmysel stanoviť TAC len pre komerčný rybolov v riečnych oblastiach, keďže takmer všetok rybolov na riekach je rekreačný. EHSV sa domnieva, že obmedzenia lovu musia pokrývať celý životný cyklus lososa, a musia sa vzťahovať na všetky formy rybolovu. Zodpovednosť za reguláciu komerčného a rekreačného rybolovu vo vnútroštátnych vodách musia niesť najmä príslušné členské štáty.

4.3 V plánoch pre riadenie a obnovu zdrojov, ktoré už boli prijaté pre populácie rýb v EÚ sa miera úhynu pri rybolove pre každú populáciu stanovuje ako miera, ktorá je najvhodnejšia na dosiahnutie trvalo udržateľného využívania príslušnej populácie. V Baltskom mori sa loví viacero druhov lososa a ich biologický stav je rôzny. V návrhu nariadenia ani v dôvodovej správe sa neuvádza, prečo sa navrhuje stanoviť jednotnú mieru úhynu pri rybolove na mori pre všetky populácie lososa v Baltskom mori, ani ako sa k stanoveniu tejto miery dospelo.

4.4 Zásoby lososa na severe Baltského mora už takmer dosahujú cieľ maximálneho udržateľného výnosu. Znižovanie kvóty pre lov lososa pre hlavné povodie Baltského mora a Botnický záliv na takú mieru úmrtnosti, ktorá by umožnila aj južným populáciám lososa dosiahnuť maximálny udržateľný výnos by znamenalo zbytočné obmedzenie rybolovu severných zásob lososa. Regulácia lovu lososa na mori by preto v budúcnosti nemala byť založená na TAC pre určitú veľkosť populácie lososa, ale na technických pravidlách stanovených pre rybolovné obdobia a výstroj, ktoré sa dajú cielene zamerať na ochranu zdecimovanej populácie lososa. Ak bude aj naďalej regulácia lovu lososa založená na ročne stanovovaných TAC, malo by sa aj v prípade lovu lososa na mori pristúpiť k postupnému znižovaniu miery úhynu na stanovenú úroveň, ako to bolo v plánoch riadenia iných zdrojov rýb. Náhle a radikálne zmeny v regulácii v prípade, keď to nie je úplne nevyhnutné sú z hľadiska odvetvia rybolovu veľmi problematické.

4.5 V oblasti hlavného povodia Baltského mora je lov lososa výlučne súčasťou takzvaného zmiešaného rybolovu, ktorý zahŕňa aj rôzne druhy lososa. Čím bližšie sa loví pri riekach, v ktorých sa losos voľne vyskytuje, tým lepšie sa dá lov zamerať na zásoby lososa z danej rieky. Pravidlá pre rybolov pomocou unášaného výstroja a monitorovanie tohto spôsobu rybolovu v hlavnom povodí Baltského mora budú zohrávať v budúcnosti hlavnú rolu pri obnove zdecimovanej populácie lososa na juhu. Bolo konštatované, že na jeseň sa lovom pomocou unášaných dlhých vlasov uloví viac lososov, ktoré nespĺňajú požiadavky na minimálnu dĺžku než akýmkoľvek iným spôsobom rybolovu. Časové obmedzenie tohto lovu by preto mohlo pomôcť znížiť počet rýb, ktoré musia byť odvrhnuté. Treba však súčasne poznamenať, že južné zásoby v Baltskom mori sa neobnovili, a to ani napriek drastickému zníženiu rybolovu v hlavnom povodí. To znamená, že na obnovu zdecimovanej populácie lososa nestačí len obmedziť rybolov na mori, ale musí sa obmedziť aj rybolov ústiach riek a riečnych vodách, a prijať opatrenia na obnovu neresísk, aby sa zabezpečila prirodzená reprodukcia.

4.6 Európsky hospodársky a sociálny výbor vyjadruje obavy v súvislosti s nesprávne vykazovanými úlovkami lososa. Žiada dôkladne objasniť túto záležitosť a domnieva sa, že je dôležité, aby sa lov lososa monitoroval primerane a účinne. Návrh Komisie by znamenal sústavný nárast monitorovacích povinností verejného sektora, čo by znamenalo zvýšenie nákladov. Aj potrebné zmeny IT systémov a najmä ich údržba, ako aj potreba zvýšiť ľudské a iné zdroje s cieľom monitorovať a skúmať súlad s regulačnými požiadavkami prinesú so sebou ďalšie náklady. EHSV vyzýva, aby boli na najvyššiu možnú mieru zvýšené monitorovacie zdroje a aby sa dostupné zdroje koncentrovali na monitorovanie lovu lososa, kým nebude schválený viacročný plán pre lososa a nebudú vyriešené problémy s vykazovaním. Pokiaľ ide o pravidlá na monitorovanie lovu lososa, EHSV sa domnieva, že prioritou by malo byť, aby všetky členské štáty účinne uplatňovali existujúce pravidlá monitorovania, ktoré boli v rozsiahlej miere vypracované za

posledné roky. Európska komisia by mala dohliadať na implementáciu národných monitorovacích programov, na základe správ jednotlivých členských štátov.

4.7 Lososy sa vypúšťajú v rámci zarybňovania, priameho zarybňovania alebo kompenzačného zarybňovania na základe rozhodnutia súdu ako náhrada za stratený úlovok v dôsledku výstavby vodných elektrární. Návrhom by sa do siedmich rokov odo dňa nadobudnutia účinnosti nariadenia zastavili iné formy vypúšťania lososa, než je zarybňovanie a priame zarybňovanie riek s možným výskytom lososa. Toto sedemročné obdobie na nahradenie kompenzačného zarybňovania inými ustanoveniami je príliš krátke, pretože sa dá predpokladať, že okrem prechodného procesu, ktorý si bude vyžadovať súdne konania na všetkých troch úrovniach, bude potrebný čas na plánovanie a zavedenie alternatívnych ustanovení do praxe.

4.8 Zákaz kompenzačného zarybňovania je oprávnený vzhľadom na nebezpečenstvo, ktoré toto zarybňovanie predstavuje, pokiaľ ide o genetickú rozmanitosť populácií lososa. Neexistuje však vedecký dôkaz, ktorý by toto tvrdenie podporoval. Úlovky z kompenzačného zarybňovania majú bezpochyby význam pre rybolov v ústiach riek a pobrežný rybolov vo vodách, v ktorých sa populácie lososa vyskytujú a podporujú aj zamestnanosť niekoľkých desiatok osôb ročne zamestnávaných podnikmi zaoberajúcimi sa akvakultúrou na pobreží. Kompenzačné zarybňovanie by sa preto nemalo zakazovať, ak neexistuje presvedčivý vedecký dôkaz, že takáto činnosť škodí. EHSV sa tiež domnieva, že kvalita mladých lososov určených na vypustenie sa musí monitorovať a musí sa im odstrániť adipóza (tuková) plutva, aby sa v úlovku dali od vypustených lososov rozpoznať lososy, ktoré sa rozmnožujú prirodzene. Nebezpečenstvo, ktoré predstavuje zarybňovanie pre genetickú rozmanitosť sa dá podľa možnosti minimalizovať tým, že sa pri odchove mladých lososov budú používať lososy chytené daný rok vo voľnej prírode, ktoré prešli prirodzeným výberom, namiesto lososov z populácií, ktoré treba chrániť.

4.9 Situácia vo Fínskom zálive je dokonalou ukázkou významu zarybňovania lososom. Ak by sa napríklad malo zakázať zarybňovanie v zahatanom ústí rieky Kymi, znamenalo by to prakticky koniec lovu lososa vo Fínskom zálive a koniec významného rekreačného rybolovu, ktorý sa prevádzkuje pod vodnou elektrárnou na rieke Kymi. Rybolov má obrovský význam pre rybársky cestovný ruch, a rovnaká situácia je aj na iných riekach v Pobaltí.

4.10 Napríklad zníženie kvót by znamenalo, že tento návrh bude mať obrovský hospodársky vplyv na komerčný rybolov, ako aj na sektory, ktoré sú závislé od primárnej produkcie, napríklad na spracovanie a predaj, či výrobcov rybárskeho výstroja. Dlhé migračné trasy lososov, rôzne metódy rybolovu a rôzne potreby regulácie na každom stupni migrácie znamenajú, že hospodárske vplyvy sa budú líšiť medzi jednotlivými členskými štátmi aj v rámci nich. Keďže sezóna lovu lososa je veľmi krátka, väčšina rybárov chytá aj iné druhy rýb. Losos je však pre väčšinu z nich z hospodárskeho hľadiska najdôležitejším druhom, takže aj malé regulačné zmeny môžu spôsobiť výrazné zmeny v udržateľnosti rybárskeho priemyslu. Z hľadiska rybárov, ktorí budú možno musieť zanechať svoje

povolanie, návrh zníži ponuku lososa a iných rýb, ktoré sa lovia spolu s ním, na spotrebu, spracovanie a predaj, čím sa zvýši závislosť od rýb vyprodukovaných mimo EÚ. Rybársky cestovný ruch v riečnych oblastiach tiež môže utrpieť finančnú ujmu v dôsledku prísnejších opatrení týkajúcich sa riečného rybolovu a povinnosti dodržiavať TAC pre riečny rybolov. Z dlhodobého hľadiska by však návrh mohol mať ten vplyv, že sa zvýši počet pracovných miest v oblasti rybárskeho cestovného ruchu v riečnych oblastiach, ako sa budú obnovovať zásoby lososa v riekach.

4.11 Návrh má tiež finančný dosah na podniky pôsobiace v oblasti akvakultúry. Tieto podniky, ktoré odchovávajú mladé lososy na kompenzačné zarybnenie zamestnávajú desiatky osôb v oblastiach, kde je len veľmi málo iných pracovných príležitostí. Ak budú musieť tieto podniky v oblasti akvakultúry

ukončiť svoju činnosť, pretože kompenzačné zarybnenie bude zrušené, situácia v oblasti zamestnanosti sa tu zhorší. Ukončenie činnosti by tiež znamenalo stratu dlhoročných skúseností a know-how v oblasti akvakultúry.

4.12 Negatívne vplyvy tohto návrhu nariadenia na zamestnanosť by sa mali zohľadniť pri uplatňovaní platných pravidiel pridelovania štrukturálnej pomoci EÚ a pri reforme spoločnej politiky rybného hospodárstva. Možnosti podpory by mohli zahŕňať napríklad pomoc pri zastavení rybolovnej činnosti, alebo investície či odbornú prípravu na iné zameranie rybolovnej činnosti. EHSV sa však domnieva, že takáto pomoc by mala byť len sprievodným opatrením. Prioritou by malo byť zohľadniť pri plánovaní praktických opatrení pracovné miesta, pokiaľ ide o lov lososa a s ním súvisiaci priemysel, a to tak, aby sa negatívne vplyvy týchto opatrení znížili na minimum.

V Bruseli 18. januára 2012

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Šiesty akčný program Spoločenstva pre životné prostredie – Záverečné posúdenie“

COM(2011) 531 final

(2012/C 68/10)

Spravodajca: **Franco CHIRIACO**

Európska komisia sa 31. augusta 2011 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Šiesty akčný program Spoločenstva pre životné prostredie – Záverečné posúdenie“

KOM(2011) 531 v konečnom znení.

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 21. decembra 2011.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 477. plenárnom zasadnutí 18. a 19. januára 2012 (schôdza z 18. januára 2012) prijal 174 hlasmi za, pričom 4 členovia hlasovali proti a 8 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1 EHSV víta iniciatívu Komisie, ktorej cieľom je zhodnotiť Šiesty akčný program Spoločenstva pre životné prostredie (6. EAP). Komisia zastáva názor, že program bol prínosom, keďže vytvoril všeobecný rámec pre európsku environmentálnu politiku. S týmto záverom možno súhlasiť len čiastočne. Hoci je 6. EAP dôležitým prínosom k rozvoju politik, len v obmedzenej miere ovplyvnil prijímanie špecifických nástrojov. Z údajov potrebných pre analýzu implementácie opatrení obsiahnutých v programe aj napriek ťažkostiam pri ich získavaní vyplýva, že došlo k značnému časovému sklzu pri prijímaní legislatívnych nástrojov, vyskytli sa ťažkosti pri stanovovaní konkrétnych cieľov a mechanizmy kontroly a monitorovania neboli postačujúce.

1.2 Preto EHSV vyzýva Komisiu, aby vylepšila dostupné nástroje vrátane mechanizmov monitorovania a hodnotenia, s cieľom zaručiť účinné uplatňovanie platných právnych predpisov. EHSV zároveň odporúča viac zosúladiť rôzne legislatívne a programové iniciatívy v oblasti životného prostredia a vo väčšej miere začleniť environmentálny rozmer do vzájomne prepojených odvetvových politik. EHSV požaduje od Komisie jednoznačnejší a konkrétnejší postoj k environmentálnym problémom, ako to už nedávno uviedol v jednom zo svojich predchádzajúcich stanovísk⁽¹⁾. Ide predovšetkým o to, aby vyjasnila, čo sa má rozumieť pod formuláciou „efektívne využívanie zdrojov“, či ekologické hospodárstvo (*green economy*), a upresnila, aké konkrétne kvalitatívne i kvantitatívne zmeny sa vyžadujú od výrobcov a spotrebiteľov.

1.3 EHSV sa okrem toho nazdáva, že je potrebné venovať väčšiu pozornosť medzinárodnému rozmeru. Environmentálne

výzvy majú globálny dosah, čo si vyžaduje prístup založený na posilnenej multilaterálnej spolupráci a lepších nástrojoch celosvetového riadenia.

1.4 A napokon, v oznámení Komisie chýba dlhodobá perspektíva, ako aj zmienka o potenciálnom novom akčnom programe, a ani sa nešpecifikuje, aký by mal byť prínos siedmeho akčného plánu pre životné prostredie. EHSV sa domnieva, že tento program by mal byť v súlade so stratégiou Európa 2020 a hlavnými iniciatívami a dopĺňať ich, mal by obsahovať realistické ciele a priority, ktoré by mali byť výsledkom rozsiahleho politického konsenzu, a mal by zahŕňať nástroje, ktoré by dokázali zaručiť efektívnosť navrhnutých opatrení.

2. Zhrnutie oznámenia

2.1 Politický kontext

2.1.1 Rozvoj politiky EÚ v oblasti životného prostredia sa od začiatku sedemdesiatych rokov riadil environmentálnymi akčnými plánmi a Šiesty akčný program pre životné prostredie (6. EAP) by sa mal vnímať ako súčasť priebežného a neustále sa vyvíjajúceho procesu.

2.1.2 V 6. EAP sa znova poukazuje na dôležitosť koncepcie ekologického rastu a hospodárstva s nízkymi emisiami CO₂ efektívne využívajúceho zdroje, ako potvrdila aj stratégia Európa 2020⁽²⁾, ktorá predstavuje vhodný kontext na zabezpečenie toho, aby sa environmentálne ciele integrovali do celkovej sociálno-ekonomickej agendy EÚ, ako aj nová stratégia s cieľom zastaviť stratu biodiverzity a ekosystémových služieb

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 376, 22.12.2011, s. 97.

⁽²⁾ KOM(2010) 2020 v konečnom znení z 3. marca 2010.

v EÚ do roku 2020 ⁽³⁾, ako aj prípravné práce na konferenciu Rio + 20 ⁽⁴⁾, plán prechodu na konkurencieschopné nízkouhlíkové hospodárstvo v roku 2050 ⁽⁵⁾, biela knihu o doprave ⁽⁶⁾, oznámenie Energia 2020 ⁽⁷⁾ a plán energetickej účinnosti na rok 2011 ⁽⁸⁾.

2.2 Všeobecné zistenia

2.2.1 Komisia dospela k všeobecnému záveru, že 6. EAP bol prospešný tým, že poskytol celkový rámec pre environmentálnu politiku, keďže veľká väčšina akcií stanovených v programe bola dokončená alebo by sa mala čoskoro dokončiť.

2.2.2 Keďže program bol prijatý v rámci spolurozhodovacieho postupu, zainteresované strany mu pripisujú väčšiu legitimitu než predchádzajúcim programom. To prispelo k vytvoreniu väčšieho pocitu spoluzodpovednosti za politické návrhy, ktoré vznikli na jeho základe.

2.2.3 Bolo vypracovaných sedem tematických stratégií ⁽⁹⁾ 6. EAP – ovzdušie, pesticídy, predchádzanie vzniku odpadu a jeho recyklovanie, prírodné zdroje, pôda, morské prostredie, životné prostredie v mestách – s cieľom posilniť politickú integráciu a zlepšiť vedomostný základ. Hoci v jednotlivých oblastiach došlo k rôznemu pokroku, v niektorých prípadoch vypracovanie stratégií pomohlo posilniť politickú vôľu prijať účinné ciele a harmonogramy a realizovať ich. Neexistujú však presvedčivé dôkazy o tom, že by 6. EAP uľahčil prijímanie špecifických environmentálnych nástrojov.

2.3 Prioritné oblasti

2.3.1 Príroda a biodiverzita: 6. EAP podnietil vypracovanie tematických stratégií na ochranu pôdy a ochranu a zachovanie morského prostredia, a okrem toho poukázal na potrebu vybudovať solídnejšiu vedomostnú základňu, zlepšiť financovanie a zintenzívniť prebiehajúce aktivity. V rámci cieľa zastaviť do roku 2010 pokles biologickej diverzity, ktorý sa nepodarilo splniť, sa však mohol dosiahnuť väčší pokrok, keby mu EÚ i členské štáty venovali náležitú politickú pozornosť a prijali potrebné finančné záväzky.

⁽³⁾ KOM(2011) 244 v konečnom znení z 3. mája 2011.

⁽⁴⁾ KOM(2011) 363 v konečnom znení z 20. júna 2011.

⁽⁵⁾ KOM(2011) 112 v konečnom znení z 8. marca 2011.

⁽⁶⁾ KOM(2011) 144 v konečnom znení z 28. marca 2011.

⁽⁷⁾ KOM(2010) 639 v konečnom znení.

⁽⁸⁾ KOM(2011) 109 v konečnom znení z 8. marca 2011.

⁽⁹⁾ KOM(2005) 446 v konečnom znení (znečistenie ovzdušia), KOM(2006) 372 v konečnom znení (trvalo udržateľné využívanie pesticídov), KOM(2005) 666 v konečnom znení (predchádzanie vzniku odpadu a jeho recyklovanie), KOM(2005) 670 v konečnom znení (trvalo udržateľné využívanie prírodných zdrojov), KOM(2006) 231 v konečnom znení (ochrana pôdy), KOM(2005) 504 v konečnom znení (ochrana a zachovanie morského prostredia), a KOM(2005) 718 v konečnom znení (životné prostredie v mestách).

2.3.2 Životné prostredie a zdravie: 6. EAP poskytol príležitosť na užitočnú rekapituláciu existujúcich záväzkov a plánovaných opatrení a lepšie sústredil pozornosť na prepojenie medzi environmentálnymi faktormi a ľudským zdravím. Program umožnil predovšetkým podniknúť opatrenia, na ktoré by inak možno nedošlo, napr. v oblasti mestského životného prostredia, alebo ktoré by sa bez stimulačného účinku programu pripravovali dlhšie alebo by boli menej podrobné, napríklad pokiaľ ide o pesticídy. Na druhej strane je v legislatíve niekoľko medzier a výsledky výskumu a informácie o vplyve kvality životného prostredia na zdravie by mali byť lepšie integrované do širšieho politického cieľa, ktorým je zlepšenie verejného zdravia.

2.3.3 Prírodné zdroje a odpad: 6. EAP posilnil prepojenie medzi politikou v oblasti odpadu a politikou v oblasti zdrojov a pomohol zlepšiť nakladanie s odpadom a prejsť k politike založenej na udržateľnej spotrebe a výrobe. Miera využívania zdrojov sa už nezvyšuje v rovnakom pomere ako hospodársky rast. V absolútnych číslach však využívanie zdrojov stále rastie, čo nie je zlučiteľné so zámerom dosiahnuť, aby zaťaženie životného prostredia bolo z dlhodobého hľadiska únosné. Okrem toho medzi členskými štátmi pretrvávajú významné rozdiely v produktivite zdrojov a vo všeobecnosti stále narastá aj závislosť od dovozu.

2.3.4 Zmena klímy: 6. EAP bol výrazným prínosom v oblasti zmeny klímy. Hoci sa nenaplnili ambície očakávané od iniciatív medzinárodného spoločenstva a napriek tomu, že predovšetkým vyčísľiteľné ciele mali skôr utopický charakter a boli len ťažko dosiahnuteľné, 6. EAP umožnil splniť zásadné politické ciele.

2.3.5 Medzinárodné otázky: 6. EAP znova potvrdil odhodlanie EÚ jednak začleniť environmentálne hľadiská do všetkých svojich vonkajších vzťahov, jednak zachovať vonkajší rozmer stratégie trvalo udržateľného rozvoja EÚ. Napriek úsiliu EÚ posilňovať multilaterálnu spoluprácu a prejaviť odhodlanie dosiahnuť medzinárodné dohovory a dohody, sa dosiahol len malý pokrok v úsilí zlepšiť celosvetové riadenie v oblasti životného prostredia. Environmentálne výzvy, ktoré nadobúdajú čoraz globálnejší charakter, si vyžadujú súdržnejšiu a sústredenejšiu snahu zo strany EÚ, čo by jej umožnilo účinnejšie pôsobiť pri utváraní medzinárodnej politiky a pokračovať v úsilí o dosiahnutie lepšieho celosvetového riadenia v oblasti životného prostredia.

2.4 Účinnosť strategických prístupov a nástrojov

2.4.1 6. EAP dôrazne podporuje a propaguje zásady a nástroje pre lepšiu tvorbu politiky, najmä integrované posúdenia vplyvu a zvýšené využívanie trhovo orientovaných nástrojov. Takisto sa v ňom zdôrazňuje význam spoľahlivých vedeckých základov pre tvorbu politik. Napriek nedávnomu pozitívnemu vývoju sú environmentálne informácie, najmä oficiálne údaje a štatistiky, stále neúplné, a nie sú vždy k dispozícii včas.

2.4.2 Meniaca sa povaha problémov v oblasti životného prostredia si vyžaduje lepší súlad medzi i) fázou tvorby politiky a fázou realizácie opatrení; ii) európskou, národnou a regionálnou úrovňou; iii) prioritnými oblasťami činnosti.

2.4.3 Nevhodná implementácia právnych predpisov v oblasti životného prostredia ohrozuje dosahovanie cieľov a dôveryhodnosť environmentálnej politiky, a nepomáha ani pri dosahovaní záväzkov iných odvetví týkajúcich sa lepšej účinnosti. Okrem toho by sa mali uprednostňovať také politické opatrenia, ktoré sú jasným prínosom pri vytváraní ekologického hospodárstva a ktoré môžu byť vypracované v krátkodobom/strednodobom horizonte.

2.5 Výzvy do budúcnosti

2.5.1 Hlavné aspekty environmentálnej politiky a príslušných právnych predpisov (s výnimkou pôdy) už boli stanovené, hoci sa pre nedostatky v implementácii ešte nemohol naplno rozvinúť ich potenciál z hľadiska zlepšení. Tradičná environmentálna politika stále zohráva veľmi dôležitú úlohu pri ochrane životného prostredia, avšak meniace sa okolnosti a čoraz väčšia vzájomná prepojenosť environmentálnych problémov si vyžadujú, aby táto politika bola dostatočne pružná a prispôsobivá.

2.5.2 V tomto kontexte je kľúčovou výzvou pre budúcu environmentálnu politiku požiadavka, aby sa v dlhodobom časovom horizonte vyvíjala od napravovania degradácie k jej predchádzaniu a aby pomáhala pri ďalšej integrácii aspektov životného prostredia do všetkých politik, ktoré sa ho týkajú.

2.5.3 Ak sa majú dosiahnuť ciele stratégie Európa 2020, ktorými je ekologické a konkurencieschopné hospodárstvo efektívne využívajúce zdroje a s nízkymi emisiami CO₂, je nevyhnutné začleniť environmentálne aspekty a snahy o zníženie emisií CO₂ do podnikateľskej modelov v iných odvetviach a zabezpečiť súlad procesu od tvorby politických opatrení až po ich realizáciu. Okrem toho je potrebné riešiť prekážky, ktoré bránia riadnemu uplatňovaniu existujúcich právnych predpisov, a to najmä otázky týkajúce sa riadenia na všetkých úrovniach v členských štátoch, s cieľom chrániť životné prostredie a obmedziť negatívne dôsledky na verejné zdravie.

2.5.4 Tlaky na životné prostredie v čoraz väčšej miere nadobúdajú globálny a systémový charakter. Vzhľadom na komplexnosť vzájomných väzieb je potrebná širšia vedomostná základňa a musí sa taktiež dôkladne preskúmať potenciál zmeny správania spotrebiteľov.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Šiesty akčný program pre životné prostredie je z formálneho hľadiska politickým záväzkom Európskeho parlamentu, Rady a Komisie a dôležitým ukazovateľom pre hodnotenie vývoja európskej environmentálnej politiky. EÚ po prijatí 6. EAP podnikla mnohé úspešné iniciatívy, dosiahla ambiciózne výsledky a rozvinula rôzne stratégie a viacodvetvové plány. Dá sa však ťažko určiť, nakoľko všeobecný rámec, ktorý bol vytvorený týmto programom, ovplyvnil rozvoj politických opatrení. Bolo by vhodné zamyslieť sa nad týmto aspektom

a vykonať analýzu implementácie opatrení obsiahnutých v programe a interakcií a vzájomného pôsobenia medzi nimi a európskou stratégiou trvalo udržateľného rozvoja a Lisabonskou stratégiou⁽¹⁰⁾.

3.2 V uplynulých rokoch sa v európskych inštitúciách a občianskej spoločnosti rozprúdila diskusia o hodnotení dosiahnutých výsledkov a možnostiach ďalšieho vývoja európskej environmentálnej politiky⁽¹¹⁾, ktorou sa upriamila pozornosť na dve kľúčové otázky: stanovenie nových priorit a posilnenie dostupných nástrojov, s cieľom zabezpečiť účinnosť navrhnutých opatrení.

3.3 Problém by sa predovšetkým nemal zredukovať na otázku, či je alebo nie je vhodné vypracovať nový program, ale na stanovenie jeho formy, účelu, obsahu a lehôt. V prvom rade sa treba zamyslieť nad spôsobom ako dosiahnuť, aby sa nasledujúce opatrenia v oblasti životného prostredia stali strategickým nástrojom s väčším ohlasom, významom a účinnosťou, pričom sa treba poučiť zo skúseností a vyhnúť nástrahám, ktoré oslabili efektívnosť šiesteho akčného programu pre životné prostredie.

3.4 Vzhľadom na doterajšie skúsenosti z iných kontextov (ako napr. EFRR, ESF a EPFRV) by bolo vhodné zvážiť možnosť skúsiť – aj v prípade programu v oblasti životného prostredia – vo väčšej miere posilniť nástroje monitorovania a hodnotenia v rôznych podobách: *ex ante*, *in itinere*, *ex post*.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 Tematické stratégie

4.1.1 Zavedenie tematických stratégií umožnilo strategickejší prístup a odstránenie niektorých nedostatkov 5. EAP, ako napr. chýbajúce právomoci programu v niektorých sektoroch. Avšak rozvoj tematických stratégií spomalil rozhodovací proces ako celok, ako aj prijatie príslušných opatrení.

4.1.2 Mnohé legislatívne nástroje, ktoré sprevádzajú tematické stratégie, sa nachádzajú ešte len v prvých štádiách implementácie. Prieťahy pri ich prijímaní, chýbajúce stanovenie konkrétnych cieľov, delegovanie zodpovednosti na členské štáty, a to nielen za ich uskutočňovanie, ale aj za poskytovanie ďalších špecifikácií o mnohých plánovaných opatreniach, ako aj nedostatočný mechanizmus kontroly a monitorovania v niektorých prípadoch vážne ohrozili možnosť splniť ciele programu pred vypršaním lehoty.

4.2 Súlad a integrácia

4.2.1 Je zrejmé, že v súčasnosti nemožno čeliť environmentálnym výzvam výlučne pomocou špecifických environmentálnych politických opatrení, ale že treba zapojiť celé hospodárstvo a celú spoločnosť. Preto je potrebné dosiahnuť väčší súlad jednak medzi priamo prepojenými aspektmi (zmena klímy,

⁽¹⁰⁾ „Strategic Orientations of EU Environmental Policy under the Sixth Environment Action Programme and Implications for the Future“, záverečná správa, IEEP, máj 2010.

⁽¹¹⁾ Všetky príspevky súvisiace s podujatiami a prípravnými štúdiami sú dostupné na www.eapdebate.org.

energia, ochrana zdravia), jednak medzi jednotlivými odvetvovými politikami (výživa, doprava, stavebníctvo, inovácie). Táto zásada v prebiehajúcom procese reformy SPP, ako zdôraznil aj EHSV⁽¹²⁾, nadobudla konkrétnu podobu v zavedenom nástroji „ekologizácia priamych platieb“.

4.2.2 Okrem toho je nevyhnutné podporovať a rozvíjať integráciu environmentálnej politiky v rámci metastratégií (Európa 2020), ako aj v rámci finančných nástrojov. Predovšetkým s odkazom na plán pre Európu efektívne využívajúcu zdroje⁽¹³⁾ bola počas nedávneho workshopu usporiadaného v Bruseli⁽¹⁴⁾ uznaná dôležitosť programu pre prechod na ekologické hospodárstvo (*green economy*) ako i význam komplementárnosti oboch iniciatív, s osobitným dôrazom na realizáciu opatrení, prírodné zdroje a riadenie ekosystémov.

4.3 Prioritné ciele

4.3.1 Prioritné ciele treba stanoviť s osobitným zreteľom na problémy životného prostredia, ako sú ubúdanie prírodných zdrojov, znečistenie ovzdušia, biodiverzita a mestské prostredie.

4.3.2 Treba predovšetkým nájsť a podnecovať nové modely spotreby, obchodu a výroby. Technologické zmeny by mala sprevádzať zmena návykov.

4.4 Lepšie nástroje

4.4.1 Mať lepšie nástroje v službách environmentálnej politiky znamená predovšetkým mať k dispozícii lepšie právne predpisy vďaka prijatým legislatívnym opatreniam a zvolenie

jednoznačných a záväzných pravidiel, a to aj pokiaľ ide o hospodárske aspekty. Na druhej strane, ako už EHSV potvrdil vo svojom stanovisku z roku 2001, je nevyhnutné zabezpečiť účinnú implementáciu existujúcej legislatívy, ak sa má zabrániť narušeniu trhu a zachovať konkurencieschopnosť európskych podnikov⁽¹⁵⁾. EHSV najmä s odkazom na program na pomoc malým a stredným podnikom pri dodržiavaní právnych predpisov v oblasti životného prostredia (*Environmental Compliance Assistance Programme – ECAP*) zdôraznil, že je dôležité, aby posudzovanie environmentálneho vplyvu bolo prierezovou súčasťou integrovaného riadenia podniku⁽¹⁶⁾.

4.4.2 Ďalej je potrebné zlepšiť nástroje hodnotenia, a to tak stavu životného prostredia, ako aj implementácie politik a ich účinnosti⁽¹⁷⁾, využitím nezávislých hodnotení vplyvu, ktoré by boli otvorené a „v určenom čase“ (*just in time*).

4.4.3 A napokon je nevyhnutné zlepšiť fázu realizácie pomocou medzinárodných mechanizmov pomoci, kontroly a sankcií. To inak povedané znamená koncipovať, transponovať do právnych predpisov, zaviesť do praxe, kontrolovať a udeľovať sankcie⁽¹⁸⁾.

4.5 Úloha hlavných aktérov

4.5.1 Územné samosprávy by mali byť zapojené už do prípravy politických opatrení. Výbor regiónov⁽¹⁹⁾ vo svojom nedávnom stanovisku poukázal na potrebu proaktívnej účasti územných samospráv a navrhol rozvinúť inovatívne spôsoby viacúrovňového riadenia, vrátane aktívneho zapojenia existujúcich platforiem a sietí.

V Bruseli 18. januára 2012

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

⁽¹²⁾ Ú. v. EÚ C 132, 3.5.2011, s. 63 – 70.

⁽¹³⁾ KOM(2011) 571 v konečnom znení.

⁽¹⁴⁾ Odborný seminár: „The future of European Environmental Policy: what role for the Resource Efficiency Roadmap and what role for the Environment Action Programme?“, (Budúcnosť európskej environmentálnej politiky: úloha plánu pre Európu efektívne využívajúcu zdroje a akčného programu pre životné prostredie), Brusel, 13. septembra 2011.

⁽¹⁵⁾ Ú. v. ES C 221, 7.8.2001, s. 80 – 85.

⁽¹⁶⁾ Ú. v. EÚ C 211, 19.8.2008, s. 37.

⁽¹⁷⁾ „The issue of Evaluation in the Framework of European Environmental Policy“, Brussels Environment, 11.6.2010.

⁽¹⁸⁾ „Better instruments for European Environmental Policy“. Workshop organizovaný španielskym ministerstvom životného prostredia v spolupráci s Bruxelles Environment, Madrid, 20.5.2010.

⁽¹⁹⁾ Stanovisko Výboru regiónov z 5.– 6. októbra 2010.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „GMO v EÚ“ (doplňujúce stanovisko)

(2012/C 68/11)

Spravodajca: **Martín SIECKER**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa rozhodol 16. marca 2011 podľa článku 29A vykonávacích predpisov k rokovaciemu poriadku vypracovať doplňujúce stanovisko na tému

„GMO v EÚ“

(doplňujúce stanovisko).

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie, poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko na tému 21. decembra 2011.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 477. plenárnom zasadnutí 18. a 19. januára 2012 (schôdza z 18. januára 2012) prijal 160 hlasmi za, pričom 52 členovia hlasovali proti a 25 sa hlasovania zdržali, toto stanovisko.

1. Geneticky modifikované organizmy v EÚ – usmernenie k budúcej diskusii

1.1 Geneticky modifikované organizmy (GMO) sú chýlostivou otázkou. Genetická modifikácia (GM) je predmetom veľkého záujmu a veľkých obáv. Diskusia je často emocionálna a polarizovaná: aj v prípade racionálnej diskusie majú zástancovia aj odporcovia tendenciu byť selektívni, pokiaľ ide o pravdu, a pri svojich polemikách zanedbávajú jemné rozdiely. Navyše, rovnako ako pri názorových rozdieloch o kladoch a záporoch GM, sa zdá, že existuje mnoho nejasností a predpokladov – dokonca aj v EHSV – o veciach, ako je druh a stupeň právnej regulácie GMO v EÚ. Toto je poľutovaniahodné, pretože tento dôležitý a politicky citlivý predmet si zaslúži kvalitnejšiu diskusiu.

1.2 Súčasný právny rámec EÚ pre GMO prechádza zmenou. V tejto súvislosti bude EHSV čoskoro častejšie predkladať svoje názory na politiku a právne predpisy týkajúce sa GM. Predkladané stanovisko, ktoré je usmernením a prípravou na túto budúcu diskusiu poskytuje základný náčrt súčasnej situácie a diskusie o GMO, ako aj ich regulácie v EÚ. Patria sem mnohé otázky vrátane etických, ekologických, technologických, (sociálno-)ekonomických, právnych a politických. Všetky tieto otázky vznesené na základe takmer neobmedzených možností GM a rýchleho rozvoja aplikácií GM je potrebné zohľadniť v širokom spoločenskom kontexte. Cieľom tohto stanoviska je poskytnúť plán postupu na vyváženú a relevantnú politickú diskusiu o týchto dôležitých otázkach.

1.3 Stanovisko len zdôrazňuje hlavné body diskusie a uvádza len niekoľko najvýznamnejších dilem, ktoré sa týkajú GMO a ich regulácie v EÚ. Budú potrebné podrobnejšie (prieskumné) stanoviská EHSV k mnohým z týchto otázok a výbor má v úmysle vykonať tieto štúdie počas nadchádzajúceho obdobia. Medzi prioritné oblasti patrí vyhodnotenie súčasných právnych predpisov EÚ o GMO, ich možnej revízie a vyplnenia medzier

v právnych úpravách, ktoré boli v rámci tohto stanoviska zistené. EHSV sa zaväzuje v blízkej budúcnosti vydať následné stanoviská k týmto dôležitým dokumentom.

2. Dejiny genetickej modifikácie

2.1 Dokonca aj názory na dejiny GM sa rozchádzajú. Zatiaľ čo kritici hovoria o zásadne novej technológii, ktorá predstavuje nepredvídateľné riziká a etické otázky, obhajcovia spájajú GM s pokračovaním stáročných tradícií šľachtenia rastlín a biologických procesov s použitím kvasiniek, baktérií a húb. Objektívne fakty však naznačujú, že GM je niečo zásadne nové, čo sa odlišuje od týchto historických postupov. Jednoznačný predel medzi „starou“ a „modernou“ biotechnológiou je poznačený zavedením genetiky. Objav Watsona a Cricka v roku 1953, ktorý sa týkal dvojšpirálovej štruktúry DNA, odhalil genetický kód ľudí a všetkej flóry a fauny okolo nás, čo poskytlo vedcom možnosť vykonať revolučnú genetickú manipuláciu, a to na základe v samotných základných stavebných prvkoch života.

2.2 Technika GM bola vytvorená v roku 1973, kedy americkí vedci uskutočnili na baktériách prvé úspešné rekombinantné experimenty s DNA (rDNA). Skutočnosť, že dokázali identifikovať, izolovať a reduplikovať špecifické gény a zaviesť ich do iného živého organizmu, umožnilo vedcom po prvýkrát vykonať konkrétne zmeny dedičných v genetických vlastnostiach organizmov spôsobom, ktorý nie je v prírode možné dosiahnuť reprodukciou a/alebo prirodzenou rekombináciou. Pri tradičnom krížení sa krížili celé genómy (druhov) s následnou snahou zachovať priaznivé vlastnosti reverznou selekciou. GM síce umožňuje presnejšiu manipuláciu, ale zavedenie génov do iného organizmu (alebo druhu) je nestabilný a neistý proces s vedľajšími účinkami a dôsledkami pre príjemcu genómu a s interakciami s prírodným prostredím, ktoré sa dajú len ťažko predvídať. Ešte stále nie sú známe hlavne dlhodobé účinky.

2.3 Po roku 1975 sa technológia GM začala rozvíjať rýchlym tempom. Už v roku 1982 boli dostupné prvé komerčné (zdravotnícke) produkty GM. Začiatkom 90-tych rokov 20. storočia nasledovali transgénne rastliny a zvieratá. V priebehu rokov došlo tiež k medzidruhovému kríženiu. Napríklad gén ošípanej bol zavedený do druhu paradajky, gén svetlušky do tabakovej rastliny a ľudský gén do býka. Medzidruhové kríženie, nepredvídateľnosť dlhodobých účinkov a nezvratnosť potenciálnych (environmentálnych) následkov robia z GM zásadne novú, potenciálne rizikovú technológiu. Týmto sa vytvára základ na reguláciu GMO v EÚ a jej členských štátoch, mnohých krajinách mimo EÚ a v rámci medzinárodných dohôd.

3. Relevantné odvetvia a spoločenské vnímanie GMO

3.1 Medzi hlavné odvetvia aplikácie GM patrí: poľnohospodárstvo a potravinárstvo (hlavne rezistencia voči pesticídom), zdravotníctvo a farmaceutické odvetvie (lieky, genetická diagnostika, génová terapia), (petro-)chemický a zbrojný priemysel. Tieto odvetvia sa často nazývajú aj „zelená“, „červená“ a „biela“ biotechnológia.

3.2 GM nie je vo všetkých týchto odvetviach rovnako kontroverzná. Zdá sa, že obavy a výhrady politických činiteľov a širokej verejnosti sa vo väčšej miere zakladajú na konkrétnych aplikáciách, než na technológii GM ako takej. Využitie v medicíne je v podstate vnímané pozitívne a kritika sa zameriava hlavne na poľnohospodárske a potravinárske aplikácie. Dôležitým aspektom diskusie je rovnováha medzi úžitkom a potrebou na jednej strane a možnými rizikami a výhradami na strane druhej. Preto veľa ľudí vníma GM ako dôležitý a sľubný prínos k liečbe vážnych ľudských ochorení, zatiaľ čo výhody (súčasnej generácie) poľnohospodárskych a potravinárskych GMO pre spotrebiteľov sú oveľa menej zrejme (k dnešnému dňu ide len o agronomické vlastnosti s výhodami pre výrobcov). Bezpečnostné požiadavky a klinické štúdie, ktoré predchádzajú schváleniu využívania v medicíne, boli vždy prísnejšie a vyčerpávajúcejšie než postupy pred zavedením GMO do životného prostredia alebo potravín.

3.3 Zo spoločenského aj z regulačného hľadiska je tiež dôležité rozlišovať medzi GM, ktorá sa uskutočňuje v uzavretých, izolovaných priestoroch, napríklad v laboratóriách, továrňach a skleníkoch, kde kontrolné a bezpečnostné opatrenia môžu zabrániť náhodnému uvoľneniu GMO, a aplikáciami, pri ktorých sú geneticky modifikované rastliny alebo zvieratá vypustené do okolitého prostredia bez možnosti obmedzenia, ako živé organizmy, ktoré sa môžu v biosfére replikovať, šíriť a rozmnožovať nekontrolovateľným a nezvratným spôsobom a s nepredvídateľnými účinkami na biodiverzitu a sú interakcií s ostatnými organizmami.

3.4 V prípade plodín sadených vo voľnej prírode však musíme rozlišovať dve situácie. Na jednej strane rastlinné druhy, ktorých kríženie s voľne rastúcimi druhmi je možné vďaka ich

blízkosti, a na druhej strane prípady, keď je kríženie nemožné kvôli tomu, že sa v prostredí nenachádzajú voľne žijúce druhy, ktoré sú blízke geneticky modifikovaným plodinám. Toto rozlíšenie je dôležité zohľadniť pri vypracovaní právneho rámca pre vysádzanie geneticky modifikovaných plodín na otvorenej poľnohospodárskej ploche.

3.5 Tu vo všeobecnosti nejde o rozdiel medzi „červenou“ a „zelenou“ biotechnológiou: základný vedecký výskum môže bezpečne a inovatívne prebiehať aj v izolovaných laboratórnych podmienkach v poľnohospodárstve a potravinárstve tým istým spôsobom, aký sa už dlho akceptuje v lekárskej biotechnológii. Enzýmy GM sa tiež vo veľkej miere používajú pri výrobe potravín v izolovanom prostredí bez toho, aby v konečnom výrobku zostali prítomné ako živé organizmy alebo bez toho, aby sa uvoľnili do životného prostredia. Rozdiel medzi kontrolovaným použitím a uvoľnením do životného prostredia a rozdiel medzi základným vedeckým výskumom a komerčným využitím sú kľúčovými aspektmi politickej diskusie a verejného vnímania GMO a reakcie spotrebiteľov na GMO.

3.6 Mnoho prieskumov verejnej mienky vrátane Eurobarometra⁽¹⁾ a akademická literatúra zhodne poukazujú na to, že čoraz viac obyvateľov je skeptických, ak nie nepriateľských voči používaniu GMO najmä v potravinárstve, odvetví výroby krmív a v poľnohospodárstve. Pokiaľ ide o GMO vlády členských štátov tiež zastávajú rozdielne názory a rozdielnu politiku. Na jednej strane stoja zarytí oponenti, napríklad Rakúsko, Maďarsko, Taliansko, Grécko, Poľsko a Lotyšsko, na druhej strane stoja otvorení zástancovia, napríklad Holandsko, Spojené kráľovstvo, Švédsko, Španielsko, Portugalsko a Česko. Mnoho členských štátov odmieta zaujať stanovisko.

3.7 Toto rozpoltenie vedie k diskutabilnému a zdĺhavému rozhodovaniu o GMO. Komisia vo všeobecnosti udeľuje povolenia jednostranne, vzhľadom na neschopnosť členských štátov rozhodnúť o schválení GMO kvalifikovanou väčšinou komitologickým postupom. Hoci v období od roku 1999 do roku 2004 bolo *de facto* na povolenia GM uvalené moratórium, ukázalo sa nemožné využiť toto obdobie na základnú diskusiu o posudzovaní GMO v EÚ, ktoré by vo väčšej miere zohľadňovalo konsenzus. Za posledné roky sa zvýšil počet členských štátov, ktoré na svojich územiach zakázali pestovanie GMO. Najnovší návrh Komisie o väčšej voľnosti rozhodovať na úrovni štátov a ich nižších úrovniach o zákaze geneticky modifikovaných plodín si vyslúžil veľkú kritiku členských štátov, Európskeho parlamentu (EP), rôznych organizácií občianskej spoločnosti a priemyslu a aj v nedávnom stanovisku EHSV⁽²⁾. Zo všetkých pohľadov je neuspokojivé, aby takú dôležitú otázku, akou sú GMO, ohrozovala politická slepá ulička.

⁽¹⁾ Najnovší je prieskum „Európania a biotechnológia v roku 2010“: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_341_winds_en.pdf.

⁽²⁾ CESE, Ú. v. EÚ C 54, 19.2.2011, s. 51.

3.8 Rôzne organizácie občianskej spoločnosti a zainteresované strany prejavujú obavy o GMO v súvislosti so životným prostredím, so životnými podmienkami zvierat, so spotrebiteľskými záujmami, s poľnohospodárstvom, včelárstvom, rozvojom vidieka a globálnym rozvojom, etikou, náboženstvom atď. Aj EP často vyjadruje kritické názory k GMO a ich regulácii, takisto ako EHSV, štátne, regionálne a miestne orgány a nezávislí vedci. Hlavnými obhajcami sú veľké spoločnosti s patentmi na GM a iné zainteresované subjekty, vrátane niektorých farmárov, vedcov a medzinárodných obchodných partnerov v oblasti GM so silným ekonomickým záujmom o pružnejšiu reguláciu GMO v EÚ. Niektorými hlavnými proklamovanými výhodami GMO sa zaoberá kapitola 5.

3.9 Mimo EÚ tiež existuje rozsiahly (politický a spoločenský) odpor voči GMO v potravinách a životnom prostredí, najmä v krajinách, ako sú Japonsko, Švajčiarsko, Kórea, Nový Zéland, Mexiko, Filipíny a rôzne africké krajiny. Napriek tomu sa v niektorých krajinách GMO pestujú vo veľkej miere: v roku 2010 pestovalo geneticky modifikované plodiny viac ako 15 miliónov poľnohospodárov na približne 150 miliónoch hektárov pôdy (hlavne sóju, kukuricu, bavlník). Treba však poznamenať, že 90 % z tejto celkovej pestovateľskej plochy sa obhospodarovalo len v 5 krajinách: v USA, Kanade, Argentíne, Brazílii a Indii. Napriek tomuto rozšíreniu zostávajú GMO v týchto krajinách aj naďalej kontroverznou otázkou. V skutočnosti došlo za posledné obdobie k nárastu verejnej kritiky, hlavne pre incidenty spojené s neúmyselným šírením plodín GMO, napríklad kukurice a ryže, a súdne rozhodnutia o koexistencii. Je dôležité si uvedomiť, že tieto krajiny nemajú povinnosť výrobky označovať, čo znamená, že spotrebiteľia nevedia o prítomnosti GMO, a preto sa nemôžu rozhodnúť na základe informácií.

4. Ekonomické záujmy, duševné vlastníctvo a koncentrácia trhu

4.1 Potenciálne finančné záujmy o GMO v odvetví šľachtenia rastlín sú značné. Ročný svetový predaj osiva predstavuje viac než 35 mld. EUR a tvorí základ pre ešte väčší trh s výrobkami s obratom stoviek miliárd eur.

4.2 Technológia a komercializácia GM sa vyvíjajú prevratnou rýchlosťou, so značnými dôsledkami na štruktúru tohto odvetvia. Už viac ako polstoročie sa duševné vlastníctvo pri šľachtení rastlín riadi „právmi k odrodám rastlín“, ktoré sú stanovené v medzinárodných dohodách. Jedinou výnimkou tohto dočasného výhradného práva pestovateľov nových odrôd je „šľachtiteľská výnimka“. Umožňuje iným subjektom používať chránené odrody s cieľom vypestovať nové, zdokonalené odrody bez povolenia pôvodného držiteľa práv. Táto výnimka je jedinečná v tomto odvetví a zakladá sa na poznatku, že nové odrody sa nedajú vypestovať z ničoho.

4.3 Vývoj v molekulárnej biológii, ktorá vznikla mimo poľnohospodárstva, viedol k tomu, že do odvetvia šľachtenia

rastlín sa zaviedli patentové práva. Patentové práva a práva k odrodám rastlín sú z viacerých dôvodov vo vzájomnom konflikte. Prvým dôvodom je to, že patentový zákon neuznáva šľachtiteľskú výnimku. To znamená, že držiteľ patentu môže uplatniť výhradný nárok na genetický materiál, čím ostatným zabráni tento materiál používať alebo bude od nich vyžadovať platby za drahé licencie. Na rozdiel od práv k odrodám rastlín patentové práva nevytvárajú otvorenú inováciu, ani nekombinujú ekonomické inovačné stimuly s ochranou iných verejných záujmov.

4.4 Ale boj za práva v tejto oblasti zachádza ešte ďalej. Smernica EÚ o biotechnických patentoch z roku 1998⁽³⁾ schvaľuje ochranu patentov na vynálezy, ktoré sa vzťahujú na rastliny. Je možné patentovať gény rastlín a reťazce génov, ale nie odrody rastlín. Táto interpretácia nie je nesporná. Popredné nadnárodné spoločnosti v oblasti šľachtenia rastlín tvrdia, že ak sa genetické vlastnosti dajú patentovať, potom sa na samotné príslušné odrody nepriamo vzťahuje patentový zákon⁽⁴⁾. Ak je tomu tak, potom odrody, ktoré sú chránené patentom, nemôžu používať ostatní na ďalšiu inováciu. Týmto trpí poľnohospodárska biodiverzita a znamená to, že rastliny so zaujímavými vlastnosťami nie sú dostupné pre ostatných pestovateľov na ďalšiu inováciu. Vývoj v oblasti lekárskej biotechnológie poukazuje na potenciálne negatívne následky: prísna obrana patentov a vysoké ceny majú za následok, že nové výrobky sa predávajú len ľuďom, ktorí si ich môžu dovoliť, a nie sú k dispozícii znevýhodneným ľuďom, ktorí ich potrebujú najviac. Rovnaké nežiaduce účinky sa môžu vyskytnúť aj v odvetví šľachtenia rastlín.

4.5 Za posledných niekoľko desaťročí došlo v odvetví šľachtenia rastlín k extrémnej koncentrácii na trhu, hlavne z dôvodu patentovej ochrany a regulačných požiadaviek. Hoci v minulosti prevádzkovalo svoju činnosť niekoľko stoviek podnikov, v súčasnosti globálnemu trhu vládne pár veľkých subjektov. V roku 2009 kontrolovalo skoro 80 % svetového trhu s osivami len desať spoločností, z ktorých tri najväčšie kontrolovali dokonca 50 % tohto trhu. Tie isté nadnárodné spoločnosti tiež kontrolovali približne 75 % svetového agrochemického odvetvia. Toto už nie sú spoločnosti, ktoré sa zaoberajú len šľachtením rastlín, ale sú to globálne pôsobiace spoločnosti aktívne aj v potravinárstve, energetike, v odvetví pesticídov, chemických prípravkov, a liečiv. Tiež často vyrábajú viazané produkty, napríklad geneticky modifikované rastliny, ktoré sú odolné proti konkrétnemu pesticídu, ktorý predáva tá istá spoločnosť. Táto konsolidácia znamená, že vybraná skupina nadnárodných spoločností má rozsiahlu kontrolu nad celým výrobným reťazcom potravín a príbuzných výrobkov, čím môže dôjsť k obmedzeniu voľby spotrebiteľov, dostupnosti, otvorenej inovácie a genetickej diverzity. Tento stupeň koncentrácie trhu a monopolu je v každom prípade nežiaduci, najmä v kľúčových odvetviach, akými sú poľnohospodárstvo a potravinárstvo a zaslúži si, aby mu EHSV a EÚ venovali prioritnú pozornosť.

⁽³⁾ Smernica 98/44/ES zo 6. júla 1998 o právnej ochrane biotechnologických vynálezov (Ú. v. ES L 213, s. 13).

⁽⁴⁾ Pozri prípad C-428/08, Monsanto Technology.

5. Iné otázky týkajúce sa GMO

5.1 Existuje mnoho rôznych otázok, ktoré sa týkajú GMO. Názory na klady a zápory sa veľmi líšia a diskusia je značne polarizovaná a emocionálna. Toto stanovisko je veľmi krátke na to, aby bolo možné podrobne preskúmať túto diskusiu, ale niekoľko kľúčových bodov si zaslúži pozornosť. Medzi argumenty, ktoré sú často v prospech GM, patrí boj proti hladu, dodávky potravín pre rýchlo rastúcu svetovú populáciu a tiež zmena podnebia. Existuje veľká potreba nezávislého vedeckého výskumu vo všetkých týchto oblastiach a EHSV zdôrazňuje význam (pokračujúceho) štrukturálneho financovania tohto výskumu Európskou úniou, a to nielen na podporu vedeckých a komerčných inovácií, ale aj na vypracovanie štúdií o sociálno-ekonomických, environmentálnych a iných vplyvoch technologického pokroku.

5.2 Geneticky modifikované rastliny nikdy nebudú schopné vyriešiť problémy súvisiace s hladom a chudobou. Jednoduché zvýšenie produktivity nemusí znamenať lepšiu distribúciu potravín. Žiaľ, na účinné riešenie závažného problému potravinovej bezpečnosti je potrebné predovšetkým zlepšiť dostupnosť pôdy, presadzovať spravodlivejšie rozdelenie bohatstva, zlepšiť udržateľnosť obchodných dohôd a znížiť kolísanie cien komodít. Hoci biotechnológia nie je všeličom, organizácia FAO vo svojich nedávnych správach uvádza, že biotechnológia má pre poľnohospodárov z treťích krajín, najmä pre maloroľníkov, zásadné agronomické a hospodárske výhody. Zástancovia technológie GM však od samého počiatku jej využívania tvrdili, že geneticky modifikované rastliny sú nevyhnutné na boj proti celosvetovým problémom hladu a chudoby. Predpovede naznačovali, že rastliny s vyššou produkciou vitamínov a iných výživných látok pomôžu zmierniť hlad a choroby v treťom svete a že potenciálne vlastnosti, ako je odolnosť voči suchu, soli, mrazu alebo inými stresovým faktorom, umožnia pestovať plodiny v oblastiach, kde sa predtým nemohli pestovať. Tiež sa predpokladali vyššie výnosy. Napriek desaťročiam sľubných náznakov však neboli z komerčného hľadiska dodnes vyvinuté žiadne z týchto výstupných vlastností plodín. Finančný stimul na vývoj takýchto plodín je tiež obmedzený, pretože ich výhody sú určené pre najznevýhodnenejšie a najzraniteľnejšie skupiny svetovej populácie. Aj keby budúce generácie GMO naplnili sľub vyšších výnosov a lepšej odolnosti voči stresu, svetový hlad sa tým nevyrieši, pretože väčšina poľnohospodárskej pôdy v rozvojových krajinách sa používa na výrobu luxusného tovaru, ktorý je určený na vývoz do bohatého sveta. Okrem toho sa prevažná väčšina geneticky modifikovaných plodín, ktoré sú teraz na trhu, používa na kŕmenie zvierat s cieľom podporiť našu západnú spotrebu mäsa a mliečnych výrobkov (90 % dovozu sóje do EÚ) alebo na výrobu biopalív a plastov. Výsledkom zvýšeného používania potravinárskych plodín na nepotravinárske účely je zvýšenie cien komodít a potravín, čím sa len zvyšuje svetová potravinová neistota a chudoba⁽⁵⁾.

5.3 Globálna potravinová kríza je teda problémom distribúcie, a nie výroby (celosvetová produkcia predstavuje viac ako

150 % celosvetovej spotreby), a preto si skôr vyžaduje politické a ekonomické riešenie, než poľnohospodársku inováciu. EHSV uznáva, že dôjde k ďalšiemu oslabeniu svetovej potravinovej bezpečnosti, a to z dôvodu rýchleho rastu počtu obyvateľov. Medzinárodné organizácie ako napríklad Organizácia OSN pre výživu a poľnohospodárstvo (FAO), hlavné mimovládne organizácie ako Oxfam a najnovšia správa autoritatívneho orgánu OSN pre poľnohospodárske vedy Medzinárodné hodnotenie poľnohospodárskej vedy a rozvojovej technológie (IAASTD) poukazujú na význam udržateľného poľnohospodárstva ako riešenia problému potravinovej bezpečnosti a suverenity. Tieto autoritatívne hodnotenia zdôrazňujú potrebu udržateľných a ekologických poľnohospodárskych praktík a techník a namiesto úlohy GMO sa zameriavajú na alternatívne techniky. Najvýraznejším príkladom takýchto alternatívnych techník, ktoré cituje IAASTD a iné organizácie, je markerový, pri ktorom sa používajú genetické markery s cieľom špecifikovať a účinne vyberať znaky, ale nezahŕňa žiadnu riskantnú ani nepredvídateľnú genetickú manipuláciu či prenos génov. Keďže je táto technika preukázateľne efektívna a lacnejšia než GM, mohla by byť nekontroverznou alternatívou GMO a vďaka nižšej cene by mohlo byť menej problémov s patentmi a koncentráciou trhu. Hoci by sa budúci potenciál GMO nemal vylúčiť, rozvážne rozhodnutie vyvinúť techniky bez genetickej modifikácie a postupy udržateľného poľnohospodárstva by mohlo dať EÚ značnú konkurenčnú výhodu v oblastiach, v ktorých ju v súvislosti s GM nemá. Intenzívne investovanie do udržateľného poľnohospodárstva môže dať EÚ jedinečné a inovačné vedúce postavenie vo svete, s pozitívnymi vplyvmi na hospodárstvo a zamestnanosť, inovácie a konkurenčné postavenie EÚ. Okrem toho by sa tým dosiahol lepší súlad s poľnohospodárskym modelom EÚ, ktorý je prínosom z hľadiska biodiverzity a ktorý má byť súčasťou budúcej spoločnej poľnohospodárskej politiky.

5.4 Zástancovia GM to tiež vidia ako potenciálny nástroj prispôsobenia sa účinkom zmeny podnebia a na ich zmiernenie. Súčasná generácia predávaných geneticky modifikovaných plodín však ani v tomto prípade nedisponuje žiadnymi užitočnými vlastnosťami. V skutočnosti jedna z najpoužívanejších aplikácií, výroba biopalív z geneticky modifikovaných plodín, už v súčasnosti negatívne ovplyvňuje svetové ceny a ponuku surovín a potravín a ešte stále je veľmi závislá od fosílnych palív.

5.5 Určite by sa nemala vylúčiť potenciálna pomoc GMO pri riešení globálnych hrozieb, ako sú hlad, chudoba, zmena podnebia a environmentálne problémy, ale realita je taká, že súčasná generácia GMO nie je vhodná na takýto účel alebo naň nie je určená. K dnešnému dňu sú ich vlastnosti obmedzené na „vstupné“ výhody pre producentov, ako napríklad rezistencia voči pesticídom. Je vecou (vedeckého) tvrdenia, či takéto plodiny vedú k menšiemu, a nie k väčšiemu používaniu pesticídov, ale prínos GMO sa nezdá nepochybne kladný. Hromadia sa štúdie, ktoré odhaľujú ich dlhodobé účinky, medzi ktoré patrí rozšírenie intenzívnych monokultúr, vývoj rezistencia voči pesticídom, kontaminácia podzemných vôd, vážne zníženie miestnej biodiverzity a riziká pre ľudské zdravie, spôsobené dlhodobým

⁽⁵⁾ Ako bolo uvedené počas verejnej diskusie na tému *Poľnohospodárske biotechnológie: geneticky modifikované potraviny a krmivá* v EÚ, EHSV, Brusel 20. októbra 2011.

vystavením sa účinkom určitých pesticídov používaným v súvislosti s GMO. Hoci niektoré z týchto účinkov možno pripísať zlým poľnohospodárskym postupom ako takým, pretože súčasná generácia GMO sa predáva ako balík výrobkov zviazaný s pesticídmi, od ktorých závisia, je potrebné, aby tieto výrobky a ich environmentálne a spoločenské vplyvy boli rovnako vyhodnocované⁽⁶⁾.

5.6 Možnosť voľby pre spotrebiteľov a poľnohospodárov je ďalšou závažnou otázkou v súvislosti s GM. Táto sa týka ako krajín EÚ, tak aj krajín mimo EÚ. Pokiaľ ide o rozvojový svet, vysoká cena patentovaného osiva spolu s povinnosťami výhradného nákupu a zákazom tradičného uchovávaného osiva z predchádzajúcich zberov vytvárajú hlavné sociálno-ekonomické a kultúrne dilemy pre poľnohospodárov, najmä pre chudobných, drobných poľnohospodárov. V krajinách, v ktorých prevláda pestovanie GMO, hlavne v USA, Kanade, Argentíne a Brazílii, drasticky poklesla diverzifikácia plodín. Celosvetovo skoro 80 % vyrobenej sóje predstavuje geneticky modifikovanú sóju. Pokiaľ ide o bavlnu, je to 50 %, pri kukurici je to okolo 25 % a pri repke je to okolo 20 %. V EÚ by mala byť možnosť voľby spotrebiteľov a poľnohospodárov chránená požiadavkami na označovanie výrobkov. Udržiavanie slobody voľby pre poľnohospodárov a spotrebiteľov si však vyžaduje úplnú a spoľahlivú segregáciu geneticky modifikovaných a geneticky nedomifikovaných výrobných reťazcov. Jedným z dôležitých aspektov tejto segregácie je zavedenie prísnych právnych predpisov koexistencie vrátane účinných pravidiel zodpovednosti a náhrady škôd na životnom prostredí a/alebo hospodárskej straty vyplývajúcej z neúmyselného znečistenia, certifikácie výrobného reťazca a segregácie systémov, ako aj čistoty a označovania prítomnosti geneticky modifikovaného materiálu v geneticky nedomifikovaných osivách a odvodených výrobkoch.

6. Preskúmanie právnych predpisov a politiky

6.1 EÚ od roku 1990 pracuje na podrobnom legislatívnom rámci pre GMO, ktorý sa rovnako ako samotná technológia neustále vyvíja, prechádzajúc mnohými zmenami. To viedlo k zložitému prepracovaniu smerníc a nariadení, z ktorých najdôležitejšie sú:

- Smernica 2001/18/ES o zámernom uvoľnení geneticky modifikovaných organizmov do životného prostredia⁽⁷⁾,
- Nariadenie (ES) č. 1829/2003 o geneticky modifikovaných potravinách a krmivách⁽⁸⁾,
- Nariadenie (ES) č. 1830/2003 o sledovateľnosti a označovaní geneticky modifikovaných organizmov a sledovateľnosti potravín a krmív vyrobených z geneticky modifikovaných organizmov⁽⁹⁾,

⁽⁶⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 5.

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ L 106, 17.4.2001, s. 1.

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ L 268, 18.10.2003, s. 1.

⁽⁹⁾ Ú. v. EÚ L 268, 18.10.2003, s. 24.

- Nariadenie (ES) č. 1946/2003 o cezhraničnom pohybe geneticky modifikovaných organizmov (vykonávanie medzinárodného Kartagenského protokolu o biologickej bezpečnosti k Dohovoru o biologickej diverzite)⁽¹⁰⁾,

- Smernica 2009/41/ES o používaní geneticky modifikovaných mikroorganizmov v uzavretých priestoroch⁽¹¹⁾.

6.2 Súčasné pravidlá schvaľovania a používania GMO sú založené na sústave (právnych) zásad, a to:

- nezávislé, vedecky podložené schválenie pred zavedením,
- vysoká úroveň ochrany zdravia ľudí, zvierat a životného prostredia a blahobytu v súlade s princípom prevencie a v súlade so zásadou znečisťovateľ platí,
- sloboda výberu a transparentnosť v celom potravinovom reťazci a ochrana iných záujmov spotrebiteľov, napríklad prostredníctvom verejných informácií a účasti,
- zváženie vnútorného trhu a medzinárodných záväzkov,
- právna istota,
- subsidiarita a proporcionalita.

6.3 Ešte stále však existujú medzery v konkrétnych právnych predpisoch alebo politike EÚ, v ktorej chýbajú dôležité aspekty súvisiace so zavedením GMO, najmä tieto:

- koexistencia GMO s ekologickým (organickým) a konvenčným poľnohospodárstvom,
- pravidlá zodpovednosti a náhrady environmentálnej a/alebo finančnej škody vyplývajúcej z uvoľnenia GMO alebo neúmyselnej kontaminácie organických alebo konvenčných produktov a systémy odškodnenia za náklady spojené s koexistenciou a certifikáciou reťazca na zabránenie vzájomného miešania,

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ L 287, 5.11.2003, s. 1.

⁽¹¹⁾ Ú. v. EÚ L 125, 21.5.2009, s. 75.

- požiadavky na čistotu a označovanie týkajúce sa prítomnosti GMO v osivách a množiteľských materiáloch bez GMO,
- požiadavky na označovanie, hlavne pri mäsových a mliečnych výrobkoch pochádzajúcich zo zvierat kŕmených krmivom s obsahom GMO, a harmonizované normy používania označení produktov bez GMO,
- všeobecné sprísnenie požiadaviek na označovanie GMO, aby bolo možné zabezpečiť možnosť výberu pre spotrebiteľa vrátane právneho objasnenia „náhodnej prítomnosti“, a možné sprísnenie prahových hodnôt,
- pravidlá pre transgénne alebo klonované zvieratá a (potravínové) produkty z nich odvodené, najmä s ohľadom na schvaľovanie a označovanie;
- priame zákonné právo členských štátov a/alebo autonómnych regiónov uplatniť čiastočný alebo úplný zákaz pestovania GMO z rôznych dôvodov, vrátane environmentálnych, sociálno-ekonomických, etických a iných obáv.

6.4 Hoci Komisia v júli 2010 predložila legislatívny návrh dovoliť obmedzenia a zákazy štátnej alebo nižšej úrovne týkajúce sa pestovania GMO, zdá sa, že tento návrh skôr viac otázok vyvolal, než zodpovedal, hlavne pre niekoľko právnych nejasností a rozporov v znení a preto, že vylúčil okrem iného možnosť odôvodniť obmedzenia environmentálnymi problémami. Zatiaľ čo základná myšlienka väčšej štátnej suverenity (suverenity na nižších úrovniach) týkajúca sa pestovania GMO získava širokú podporu, súčasné chybné znenie návrhu podnietilo kritické prvé čítanie s hlavnými zmenami a doplneniami zo strany EP, po kritickom stanovisku EHSV⁽¹²⁾. Rada v súčasnosti rokuje o návrhu, ale dodnes nebola schopná dosiahnuť spoločné stanovisko. EHSV ho považuje za veľmi dôležitý dokument, ktorý si zaslúži prioritu, a určite sa musí zohľadniť v budúcej revízii všeobecného právneho rámca pre GMO. EHSV vyzýva Komisiu, aby v konštruktívnom dialógu aktívne spolupracovala s EP a Radou s cieľom vypracovať pevný právny základ na štátne rozhodovanie (rozhodovanie na nižších úrovniach) o pestovaní GMO založenom na legitímnych zdôvodneniach, medzi ktoré patria široké environmentálne, sociálne a ekonomické, etické a kultúrne hľadiská. S týmto by mal byť spojený právny záväzok členských štátov a/alebo regiónov prijať záväzné pravidlá koexistencie s cieľom vyhnúť sa neúmyselnej kontaminácii medzi zónami geneticky modifikovaných a geneticky nemodifikovaných plodín.

6.5 EHSV počas predchádzajúcich rokov opakovane vyzýval na prijatie právnych predpisov EÚ o koexistencii, zodpovednosti a komplexnejšom označovaní geneticky modifikovaných produktov⁽¹³⁾. Súdny dvor EÚ vo svojom rozhodnutí zo

6. septembra 2011 o otázke koexistencie navyše opätovne pripomenul dôležitosť vyplnenia týchto zostávajúcich legislatívnych medzier zosúladenou politikou EÚ. V tomto prípade, keď bol med neúmyselne kontaminovaný peľom z geneticky modifikovanej kukurice, Súdny dvor potvrdil, že právny predpis EÚ absolútne netoleruje takúto neoprávnenú prítomnosť GMO⁽¹⁴⁾. Toto rozhodnutie zdôrazňuje význam účinnej, koherentnej a prísnej koexistencie a politiky segregácie výrobného reťazca, aby sa zamedzilo miešanie geneticky modifikovaných výrobkov s výrobkami, ktoré nie sú geneticky modifikované, spolu s primeranými pravidlami zodpovednosti a náhrady škody a nákladov spojených s opatreniami, ktoré sa týkajú koexistencie a certifikácie dodávateľského reťazca, ako aj možnosti zakázať pestovanie GMO na otvorených poliach zonáciou v určitých regiónoch (napr. na výrobu medu).

6.6 Hoci je odporúčanie Komisie o koexistencii z júla 2010 pružnejšie ako jeho predchádzajúce odporúčanie z roku 2003, EHSV výslovne zdôrazňuje, že ani jedno z odporúčaní nie je právne záväzné, a tieto odporúčania teda nemôžu ukladať žiadne vykonateľné obmedzenia vo vzťahu k širokej štátnej právomoci v politike koexistencie, ale ani nestanovujú potrebné právne záväzky vo vzťahu k normám koexistencie. Blížiace sa zavedenie nepotravinárskych geneticky modifikovaných plodín popri geneticky modifikovaných potravinových plodinách – napr. s farmaceutickou, biopalivovou alebo priemyselnou aplikáciou – ešte zvýši potrebu efektívnej koexistencie a právnych predpisov v oblasti zodpovednosti a EHSV verí, že je dôležité predvídať a riešiť tieto otázky teraz, v počiatočnom štádiu.

6.7 V decembri 2008 požadovala Rada pre životné prostredie upevnenie a lepšiu aplikáciu aktuálneho právneho rámca pre GMO. Zlepšenia boli považované za potrebné predovšetkým pokiaľ ide o hodnotenia EFSA týkajúce sa environmentálnych rizík, kontroly po zavedení a monitorovacích protokolov, s väčšou úlohou pre externých odborníkov z členských štátov a nezávislých vedcov; hodnotenie sociálno-ekonomických vplyvov zavedenia a pestovania GMO; prahových hodnôt pri označovaní, ktorým sa oznamujú stopy obsahu GMO v osivách; lepšiu ochranu citlivých a/alebo chránených oblastí vrátane možnosti vytvorenia zóny bez GM na miestnej, regionálnej alebo štátnej úrovni.

6.8 Hoci Komisia prijala opatrenia v niektorých z týchto oblastí, konkrétne výsledky nezodpovedali dostatočne požiadavkám Rady. EHSV zdôrazňuje, že je dôležité čo najskôr podniknúť konkrétne a podstatné kroky na zavedenie príslušných právnych predpisov a politiky v rámci každého z týchto bodov a uvedených legislatívnych medzier. Vo vzťahu k revízii hodnotenia rizika a postupov riadenia rizík a povolení pre GMO EHSV opakuje odporúčania Rady a EP v tom, že sa do tohto procesu majú zapojiť nielen prírodovedci, ale aj sociálni vedci, právnici, etici a zástupcovia záujmových skupín občianskej spoločnosti tak, aby rozhodujúci činitelia boli informovaní nielen z hľadiska vedeckého hodnotenia rizík pre človeka

⁽¹²⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 2.

⁽¹³⁾ Pozri napríklad CESE, Ú. v. EÚ C 54, 19.2.2011, s. 51; CESE, Ú. v. EÚ C 157, 28.6.2005, s. 155; CES, Ú. v. ES C 125, 27.5.2002, s. 69 a CES, Ú. v. ES C 221, 17.9.2002, s. 114.

⁽¹⁴⁾ Prípád C-442/2009, Bablok a i. /Bavorsko a Monsanto.

a životné prostredie, ale aj z hľadiska „iných legitímnych faktorov“, vrátane napr. sociálno-ekonomických, kultúrnych a etických aspektov a spoločenských hodnôt. Pomôže to aj pri riešení spoločenskej kontroverzie týkajúcej sa GMO a politickej slepej uličky v rozhodovacom procese.

6.9 Dôležitým projektom, ktorý sa oneskoril, je hodnotenie súčasného právneho rámca pre GMO a geneticky modifikované potraviny a krmivá iniciované Komisiou na žiadosť Rady v roku 2008, ktorého výsledky mali byť predložené na začiatku tohto roka. Komisia prisľúbila Rade, že do roku 2012 podnikne kroky na preskúmanie právnych predpisov, a EHSV zdôrazňuje dôležitosť dosiahnutia tohto cieľa. Toto preskúmanie sa v každom prípade musí zaoberať regulačnými medzerami. Ako prvý krok bude musieť Komisia zorganizovať komplexnú verejnú konzultáciu na základe práve zverejnenej hodnotiacej správy⁽¹⁵⁾, aby bolo možné zabezpečiť zapracovanie spoločenského postoja do preskúmania legislatívneho rámca. To určite pomôže pri riešení verejných obáv a môže sa tým zvýšiť dôvera verejnosti v regulačné orgány.

6.10 Definícia GMO bude jedným aspektom, ktorý bude v budúcnosti nevyhnutne na programe. Hoci sa veda a aplikácie v oblasti GM v posledných desaťročiach vyvíjajú veľmi rýchlo, právna definícia GMO zostala nezmenená od roku 1990, kedy boli prijaté prvé právne predpisy EÚ. Tieto právne predpisy definujú GMO ako „organizmus s výnimkou ľudských bytostí, ktorého genetický materiál bol pozmenený spôsobom, ktorý sa prirodzene počas pohlavného rozmnožovania a/alebo prirodzenej rekombinácie nevyskytuje“⁽¹⁶⁾. Niektoré techniky GM však boli výslovne vylúčené, čiže vyňaté z právneho rámca, ktorým sa GMO riadia.

6.11 V priebehu rokov sa však vyvinuli nové techniky šľachtienia rastlín, ktoré v čase vypracovania súčasného legislatívneho rámca neboli zohľadnené. Jedným z príkladov je cisgenéza, pri ktorej sa gény prenášajú medzi organizmami toho istého druhu pomocou rekombinantnej DNA. V súvislosti s takýmito novými technikami sa vynára otázka, do akej miery patria do aktuálnej definície GM, a tiež otázka, či pre organizmy, ktoré sa získavajú týmto spôsobom, platí aktuálny právny rámec pre GMO. Z hľadiska administratívnej záťaže, nehovoriac o politickej a verejnej stigme GMO, je vyňatie z týchto právnych predpisov veľmi dôležité pre odvetvie šľachtienia rastlín z finančného hľadiska. Umožní rýchlejšie uvedenie takýchto inovácií na trh bez možnosti označovania, čo môže viesť k negatívnym reakciám spotrebiteľov. V súvislosti s týmito technikami sa však vynárajú tie isté etické, ekologické, sociálno-ekonomické a politické obavy, takisto ako v prípade súčasnej generácie GMO, pretože využívajú v podstate rovnakú technológiu GM, zatiaľ čo skúsenosti sú stále obmedzené a neistota je veľká.

6.12 Aby bolo možné vo všetkých členských štátoch zaručiť jednotné regulačné posudzovanie týchto nových techník šľachtienia rastlín a výrobkov z nich, Komisia v roku 2008 zriadila vedeckú pracovnú skupinu, ktorá bude doplnená politickou skupinou a tieto budú predkladať odporúčania o právnom posudzovaní. Správy oboch pracovných skupín mali byť dokončené v lete 2011 a je ich potrebné zohľadniť v preskúmaní právneho rámca v roku 2012. EHSV považuje za dôležité zachovať súčasný regulačný prístup EÚ založený na procese, a teda tieto nové techniky šľachtienia rastlín by sa v zásade mali riadiť právnym rámcom EÚ pre GMO z dôvodu použitej techniky genetickej modifikácie (rDNA), a to aj vtedy, keď sa získané rastliny alebo odvodené konečné produkty ako také zreteľne nelíšia od konvenčných ekvivalentov.

V Bruseli 18. januára 2012

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

⁽¹⁵⁾ Pozri http://ec.europa.eu/food/food/biotechnology/index_en.htm.

⁽¹⁶⁾ Článok 2 ods. 2 smernice 2001/18/ES a článok 2 písm. b) smernice 2009/41/ES. Organizmus je definovaný ako „akákoľvek biologická jednotka schopná rozmnožovania alebo prenosu genetického materiálu“.

PRÍLOHA I

k stanovisku výboru

Tieto pozmeňovacie návrhy, ktoré získali viac ako štvrtinu odovzdaných hlasov, boli v priebehu diskusie zamietnuté:

Bod 3.8

Nahradiť bod:

„Rôzne organizácie občianskej spoločnosti a zainteresované strany prejavujú obavy o GMO v súvislosti so životným prostredím, so životnými podmienkami zvierat, so spotrebiteľskými záujmami, s poľnohospodárstvom, včelárstvom, rozvojom vidieka a globálnym rozvojom, etikou, náboženstvom atď. Aj EP často vyjadruje kritické názory k GMO a ich regulácii, takisto ako EHSV, štátne, regionálne a miestne orgány a nezávislí vedci. Hlavnými obhájcami sú veľké spoločnosti s patentmi na GM a iné zainteresované subjekty, vrátane niektorých farmárov, vedcov a medzinárodných obchodných partnerov v oblasti GM so silným ekonomickým záujmom o pružnejšiu reguláciu GMO v EÚ. Niektorými hlavnými proklamovanými výhodami GMO sa zaoberá kapitola 5. Emocionálne podfarbená a horlivá diskusia, v ktorej často chýbajú odborné príspevky vedeckého charakteru, zásadne rozdeľuje stúpcov a odporcov uplatňovania biotechnológie v poľnohospodárstve. Výrazná väčšina vedeckej obce dôrazne tvrdí, že používanie GMO v potravinárstve nijako neohrozuje ľudské zdravie; GMO sú v skutočnosti súčasťou nášho každodenného života a sú plne akceptované v oblastiach mimo poľnohospodárstva. Spoločné výskumné stredisko Európskej komisie pri rôznych príležitostiach poukázalo na to, že riziká, ktoré predstavujú geneticky modifikované potraviny, nie sú o nič väčšie, ako tie, ktoré súvisia s ekologickými či klasickými potravinami. Určité zložky občianskej spoločnosti, predovšetkým ekologické skupiny a zástupcovia spotrebiteľov, však odôvodnene poukazujú na environmentálne problémy súvisiace s koexistenciou rôznych plodín, na etické problémy a problémy spojené s monopolným postavením veľkých nadnárodných podnikov, čo nás núti, aby sme k tejto téme pristupovali objektívne. EHSV uznal, že biotechnológia je dôležitým nástrojom na riešenie problému s potravinami ⁽¹⁾, rozhodol sa však pokračovať v podrobnej diskusii o výhodách a nevýhodách biotechnológie v EÚ.“

Výsledok hlasovania

Za: 91

Proti: 122

Zdržalo sa: 19

Bod 5.3

Zmeniť:

„Globálna potravinová kríza je teda problémom distribúcie, a nie výroby (celosvetová produkcia predstavuje viac ako 150 % celosvetovej spotreby), a preto si skôr vyžaduje politické a ekonomické riešenie, než poľnohospodársku inováciu. EHSV uznáva, že dôjde k ďalšiemu oslabeniu svetovej potravinovej bezpečnosti, a to z dôvodu rýchleho rastu počtu obyvateľov. Medzinárodné organizácie ako napríklad Organizácia OSN pre výživu a poľnohospodárstvo (FAO), hlavné mimovládne organizácie ako Oxfam a najnovšia správa autoritatívneho orgánu OSN pre poľnohospodársku vedu Medzinárodné hodnotenie poľnohospodárskej vedy a rozvojovej technológie (IAASTD) poukazujú na význam udržateľného poľnohospodárstva ako riešenia problému potravinovej bezpečnosti a suverenity. Tieto autoritatívne hodnotenia zdôrazňujú potrebu udržateľných a ekologických poľnohospodárskych praktík a techník a namiesto úlohy GMO sa zameriavajú na alternatívne techniky. Najvýraznejším príkladom takéhoto alternatívnych techník, ktoré cituje IAASTD a iné organizácie, je markerový, pri ktorom sa používajú genetické markery s cieľom špecifikovať a účinne vyberať znaky, ale nezahŕňa žiadnu riskantnú ani nepredvídateľnú genetickú manipuláciu či prenos génov. Keďže je táto technika preukázateľne efektívna a lacnejšia než GM, mohla by byť nekontroverznou alternatívou GMO a vďaka nižšej cene by mohlo byť menej problémov s patentmi a koncentráciou trhu. Hoci by sa budúci potenciál GMO nemal vylúčiť, rozvážne rozhodnutie vyvinúť techniky bez genetickej modifikácie a postupy udržateľného poľnohospodárstva by mohlo dať EÚ značnú konkurenčnú výhodu v oblastiach, v ktorých ju v súvislosti s GM nemá. Intenzívne investovanie do udržateľného poľnohospodárstva môže dať EÚ jedinečné a inovačné vedecké postavenie vo svete, s pozitívnymi vplyvmi na hospodárstvo a zamestnanosť, inovácie a konkurenčné postavenie EÚ. Okrem toho by sa tým dosiahol lepší súlad s poľnohospodárskym modelom EÚ, ktorý je prínosom z hľadiska biodiverzity a ktorý má byť súčasťou budúcej spoločnej poľnohospodárskej politiky. V súlade so stanoviskami, ktoré vypracoval EHSV v oblasti poľnohospodárstva a výskumu, musia hlavnú úlohu pri rozvoji udržateľného poľnohospodárstva, ktoré by bolo produktívnejšie a udržateľnejším spôsobom by hospodárilu s prírodnými zdrojmi, ako je voda a pôda, zohrávať inovácie, modernizácia a nové technológie v poľnohospodárstve. Do boja s hladom môže svojim dielom prispieť v niektorých prípadoch aj biotechnológia, hoci je nevyhnutné, aby sa v rámci európskeho modelu

(1) Pozri závery predsedu EHSV Nilssona z konferencie EHSV na tému „Potraviny pre všetkých“, organizovanej spoločne s Európskou komisiou s cieľom prispieť k summitu G20 zameranému na riešenie problému potravinovej bezpečnosti.

poľnohospodárstva zaručila koexistencia ekologického, tradičného a geneticky modifikovaného poľnohospodárstva. FAO, G 20, Svetová banka a aj samotný EHSV uznali, že pred bojom proti potravinovej neistote je potrebné zamerať výskum na rozvoj druhov, ktoré sú odolnejšie voči suchu, majú vyššie výnosy, lepšie využívajú pôdu a majú nižšie energetické náklady. V tejto súvislosti sa zdá nepochybniteľné, že genetické modifikácie môžu byť cenným prínosom.“

Výsledok hlasovania

Za:	83
Proti:	139
Zdržalo sa:	13

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovuje mechanizmus výmeny informácií, pokiaľ ide o medzivládne dohody v oblasti energetiky medzi členskými a tretími krajinami“

COM(2011) 540 final – 2011/0238 (COD)

(2012/C 68/12)

Spravodajca: **Jonathan PEEL**

Rada Európskej únie sa 27. septembra 2011 rozhodla podľa článku 194 ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovuje mechanizmus výmeny informácií, pokiaľ ide o medzivládne dohody v oblasti energetiky medzi členskými a tretími krajinami“

KOM(2011) 540 v konečnom znení – 2011/0238 (COD).

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 20. decembra 2011.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 477. plenárnom zasadnutí 18. a 19. januára 2012 (schôdza z 18. januára 2012) prijal 177 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 10 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Odporúčania a závery

1.1 Energia je nevyhnutná pre našu životnú úroveň a kvalitu života⁽¹⁾. EHSV víta návrh rozhodnutia zverejnený Komisiou, ktorým sa stanovuje mechanizmus výmeny informácií, pokiaľ ide o medzivládne dohody v oblasti energetiky medzi členskými štátmi a tretími krajinami. Podľa výboru ide o primeraný krok k účinnej implementácii spoločnej vonkajšej energetickej politiky EÚ, čo je v súlade tak s Lisabonskou zmluvou (článok 194 ZFEÚ⁽²⁾), ako aj so stratégiou EÚ Energia 2020⁽³⁾ a so závermi Európskej rady týkajúcimi sa energie zo 4. februára 2011. Na účinný povinný systém na výmenu informácií v navrhovanom znení, kde má Komisia aktívnu úlohu pri tom, keď členské štáty rokujú o medzivládnych dohodách v oblasti energetiky s partnerskými krajinami, sa čaká už dlho.

1.2 V tejto súvislosti výbor tiež víta začlenenie výmeny informácií o všetkých existujúcich dvojstranných dohodách v oblasti energetiky do navrhovaného rozhodnutia, v ktorom Komisia odhaduje, že existuje asi 30 medzivládnych dohôd medzi členskými štátmi a tretími krajinami vzťahujúcich sa na ropu a približne 60 dohôd vzťahujúcich sa na zemný plyn, ale len málo dohôd v oblasti elektrickej energie.

1.2.1 Výbor prekvapuje, že takýto nástroj ešte neexistuje, či už medzi Komisiou a členskými štátmi, alebo medzi samotnými členskými štátmi, pri plnom zohľadnení potreby dôveryhodnosti

⁽¹⁾ Giles Chichester, poslanec EP, bývalý predseda výboru EP, október 2011.

⁽²⁾ Zmluva o fungovaní Európskej únie

⁽³⁾ KOM(2010) 639 v konečnom znení.

informácií. Konštatuje, že zatiaľ čo ani Komisia, ani jednotlivé členské štáty nemôžu mať celkový prehľad o situácii ktoréhokoľvek konkrétneho obchodného partnera, hlavní partneri takýto prehľad určite mať budú. Je veľmi dôležité, aby Európa vystupovala jednotne pri zabezpečovaní primeraných, stálych a bezpečných dodávok energie v blízkej budúcnosti a zároveň pokračovala v budovaní účinného jednotného trhu s energiou. Podľa odhadov by celosvetový dopyt po energii, ktorej zásoby sú obmedzené, mohol vzrásť asi o 40 % v priebehu 20 rokov, najmä z dôvodu zvýšenej konkurencie rozvíjajúcich sa ekonomík, a situáciu by pravdepodobne zhoršili zatiaľ nepredvídané opatrenia proti vplyvom zmeny klímy.

1.3 Výbor taktiež víta, že sa do článku 5 návrhu začlenila možnosť oficiálneho vyhlásenia Komisie, ktoré potvrdí, že dohody, ktoré sú v procese rokovania, neporušujú pravidlá vnútorného trhu, pod podmienkou, že toto vyhlásenie je vydané načas a v stanovenom termíne. Právna istota investorov je zásadná, ako už výbor zdôraznil vo svojom stanovisku o komplexnej európskej medzinárodnej investičnej politike⁽⁴⁾, v ktorom sa zaoberá mnohými otázkami obsiahnutými v tomto stanovisku.

1.3.1 Je však znepokojený návrhom, že ak sa Komisia nevyjadrí do štyroch mesiacov, bude sa to považovať za jej súhlas. Výbor chápe, že z procesných dôvodov by nebolo pre Komisiu praktické alebo jednoduché udeliť oficiálny súhlas v každom prípade, ale jednak preto, že sa bude obzvlášť žiadať posúdenie zlučiteľnosti a jednak v záujme jasnosti naliehavo žiadame, aby

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 318, 29.10.2011, s. 150 – 154.

sa vždy, keď to bude možné, poskytlo pozitívne, i keď neformálne oznámenie, alebo dostatočne včasné upozornenie, ak sa zistí potenciálny problém, ktorý si vyžaduje ďalšie preskúmanie.

1.4 Dohody v oblasti energetiky sa musia zväziť tak zo strategického, ako aj z obchodného hľadiska. Vzhľadom na potrebu zachovať zásadu proporcionality i zásadu transparentnosti však výbor vyjadruje poľutovanie nad tým, že pracovné dohody týkajúce sa obchodných subjektov nie sú súčasťou návrhu, najmä vzhľadom na silné poslanstvo v jeho dôvodovej správe (kapitola 1) o konkrétnych prepravcoch, ktorí by mohli získať monopol alebo takmer monopol, čo by bolo v rozpore so zákonmi EÚ. Naliehavo žiada Komisiu, aby podnikla aspoň aktívne opatrenia s cieľom ľahko získať plný prístup k tým častiam obchodných zmlúv, ktoré by mohli mať vplyv na právne predpisy EÚ, najmä v prípade, ak by sa mohli objaviť ako prílohy k medzivládny m zmlúvam. S osobitným znepokojením poukazuje na možné hrozby, ktoré by mohli vzniknúť tam, kde by strategické partnerstvá mohli viesť k nútenému prijatiu postupov, ktoré nie sú v záujme EÚ, čo by sa mohlo ukázať ako škodlivé.

1.4.1 Okrem toho treba zdôrazniť, že európski spotrebiteľia sotva budú vedieť rozlíšiť externé medzivládne dohody a súkromné dohody v oblasti energetiky, pretože v každom prípade budú mať vplyv na ceny, výber poskytovateľov, energetický mix a ďalšie relevantné otázky.

1.4.2 Výbor žiada spravodlivé, ale prísne opatrenie tam, kde niektorí poskytovatelia z tretej krajiny nevyhnutne budú mať strategické alebo obchodné záujmy iné ako záujmy EÚ. Pochybuje, že sa Komisii podarí presadiť, aby títo poskytovatelia väčšmi dodržiavali pravidlá vnútorného trhu EÚ. Napriek tomu sa výbor domnieva, že rokovania by mali, pokiaľ je to možné, prebiehať v duchu partnerstva, úprimnosti a vzájomnej dôvery.

1.5 Výbor však vyjadruje osobitné poľutovanie nad tým, že neexistuje úplne hodnotenie vplyvu, keďže by umožnilo lepšie a priamo predvídať a pochopiť pravdepodobné reakcie členských štátov. Oblasť energetiky je samozrejme v právomoci Komisie i členských štátov a v prípade mnohých z nich je úzko spojená s ich chápaním zvrchovanosti. To bude pôsobiť v oboch smeroch: niektoré členské štáty budú očakávať osobitnú podporu tam, kde iné ju môžu vnímať ako neodôvodnený zásah, najmä pokiaľ ide o stratu kontroly nad mandátom na rokovania a autonómie, a nový mechanizmus by sa chápal ako skrytý pokus o presun kompetencií v oblasti energetickej politiky na EÚ. Komisia nemá v tejto oblasti tie isté právomoci ako v oblasti investícií, kde sa navrhuje podobné opatrenie týkajúce sa bilaterálnych investičných dohôd (tých je oveľa viac), ale kde by opatrnosť bola tiež v záujme všetkých.

1.5.1 Komisia musí ukázať, že si je vedomá takýchto výhrad členských štátov, ktoré sa tak môžu cítiť ohrozené, a musí zaobchádzať s každým presunom opatrne, aby zabezpečila priaznivé prijatie hlavného účelu navrhovanej výmeny informácií, ktorým je posilniť pozíciu členských štátov v rokovaniach s tretími krajinami. Veľmi dôležitá tu bude plná spolupráca s regulačnými orgánmi členských štátov. Víta dôraz, ktorý sa kladie na podporu členským štátom pri rokovaniach, bude však veľmi dôležitá, aby prvé prípady aktívnej účasti Komisie na rokovaniach boli preukázateľne účinné a priniesli dostatočné výsledky, ktoré by pomohli prekonať nevyhnutné obavy.

1.5.2 Výbor žiada ďalšie vysvetlenie spôsobu, akým sa bude v praxi uplatňovať článok 7, ktorý sa týka dôverného charakteru, keďže všetky podstatné prvky obchodných zmlúv (vrátane cien a podmienok) sú ako obchodné tajomstvo dôverné. To bude mať kľúčový význam pri získavaní priaznivého prijatia rozhodnutia. Keďže neexistuje úplne zavedená spoločná energetická politika EÚ, členské štáty a Komisia sa musia naďalej usilovať budovať vzájomnú dôveru, ktorá sa požaduje medzi všetkými zúčastnenými stranami: tento návrh môže slúžiť len ako východiskový bod.

1.6 Výbor spochybňuje tvrdenie, že návrh nebude mať vplyv na rozpočet. Vzhľadom na rastúce požiadavky nastolené európskou energetickou politikou výbor neverí, že by bolo možné poskytovať plánované časté monitorovacie a poradné činnosti bez dodatočných prostriedkov.

1.7 Výbor bude naliehať, aby sa prvé priebežné hodnotenie vypracovalo po dvoch rokoch, a nie po štyroch, keďže dovtedy bude k dispozícii dostatočné množstvo skúseností a údajov na hodnotenie účinnosti mechanizmu.

1.8 Vzhľadom na širší dosah návrhu, ktorým sa zaoberá najmä rozsiahlejšie sprievodné oznámenie, výbor víta všeobecný cieľ Komisie, a to posilniť vonkajší rozmer celkovej energetickej politiky EÚ. Energetická účinnosť, bezpečnosť a stabilita jasne spolu súvisia, ale výbor vyjadruje poľutovanie nad tým, že naopak nebolo úplne jasne uvedené prepojenie medzi tromi tradičnejšími cieľmi udržateľnej, konkurencieschopnej a bezpečnej energie, najmä keď konkurencieschopná energia nie je vždy zlučiteľná s udržateľnou energiou.

1.8.1 Výbor tiež vyjadruje poľutovanie nad tým, že zatiaľ čo návrh sa zaoberá najmä technickými formalitami a postupmi, úzko súvisiace aspekty vrátane diplomatických a sociálno-ekonomických vzťahov s dodávateľmi a tranzitnými krajinami neboli doň osobitne začlenené (a do oznámenia len v obmedzenej miere).

1.8.2 Taktiež nie je jasné, či je tento návrh úplne prepojený so širšími obchodnými aspektmi v oblasti energetiky a či ich zohľadňuje. Obchodné rokovania sú samozrejme po desaťročia v právomoci EÚ. Energetika v tejto súvislosti zohráva dôležitú úlohu pri rokovaniach o prvej a priekopníckej Dohode o rozsiahlej a komplexnej oblasti voľného obchodu (DCFTA), ktoré sa čoskoro ukončia s Ukrajinou ako kľúčovou tranzitnou krajinou pre EÚ z hľadiska energie. Rovnako sa aktívne uvažuje o rokovaniach o DCFTA s ostatnými susednými krajinami EÚ vo Východnom partnerstve, ako aj partnerstve Eur-Med, v ktorých by energetika mala mať tiež zásadnú úlohu.

1.8.3 Výbor osobitne nalieha na Komisiu, aby pri rokovaniach o kľúčových komplexných energetických aspektoch navrhovanej novej dohody medzi EÚ a Ruskom venovala osobitnú pozornosť jedinečnému postaveniu troch pobaltských štátov, keďže ich energetické siete sú synchronizované skôr s ruským systémom, než so systémom EÚ.

1.9 Výbor vyjadruje hlboké poľutovanie nad tým, že ani v návrhu, ani v oznámení sa nehovorí o žiadnom mechanizme zapojenia občianskej spoločnosti. To sa musí napraviť. Formálne mechanizmy na monitorovanie implementácie nedávno uzatvorených dohôd EÚ o voľnom obchode sa zavádzajú alebo budú čoskoro zavedené najmä v prípade Južnej Kórei a v prípade Východného partnerstva je tiež aktívne fórum občianskej spoločnosti.

1.9.1 Výbor však vrelo víta, že bol napokon zapojený do práce tematickej platformy Východného partnerstva v oblasti energetiky, najmä preto, že účasť občianskej spoločnosti na schôdzach ostatných troch platforiem je už dobre zavedená.

2. Kontext

2.1 Európska rada 4. februára súhlasila, že EÚ a členské štáty musia zlepšiť koordináciu svojich vonkajších činností v oblasti energetiky a požiadala členské štáty, aby od januára 2012 informovali Komisiu o všetkých svojich nových a existujúcich dvostranných dohodách v oblasti energetiky s tretími krajinami.

2.2 V septembri preto Európska komisia uverejnila dva dokumenty o vytvorení vonkajšej energetickej politiky EÚ: „Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa vytvára mechanizmus na výmenu informácií so zreteľom na medzivládne dohody medzi členskými a tretími krajinami v oblasti energetiky“⁽⁵⁾ spolu s oznámením na tému „Energetická politika: budovanie vzťahov s partnermi za hranicami EÚ“⁽⁶⁾.

2.3 Ide o jediný legislatívny dokument, v ktorom sa opisuje mechanizmus implementácie záverov Európskej rady z februára 2011 a v súvislosti s ktorým bol výbor požiadaný o vypracovanie stanoviska. Oznámenie má väčší rozsah a iba v krátkosti

sa venuje uvedenému návrhu. Vyjadrujeme poľutovanie nad týmto obmedzením, pretože oznámenie pokrýva mnohé kľúčové aspekty, ku ktorým by sme sa radi vyjadrili, ako sú energia z obnoviteľných zdrojov, energetická účinnosť a iné otázky týkajúce sa udržateľného rozvoja až po vzťahy EÚ s Ruskom, Čínou, ďalšími rýchlo rastúcimi ekonomikami a rozvojovými krajinami všeobecne.

2.3.1 Komisia sa jasne vyjadrila, že oznámenie bude viesť k viacerým návrhom, z ktorých toto navrhované rozhodnutie je prvým takým návrhom a jedným z najdôležitejších.

2.4 Celosvetový dopyt po energii a závislosť EÚ od dovážaných fosílnych palív narastá. V oznámení sa poukazuje na to, že EÚ ako celok dováža 60 % plynu a viac ako 80 % ropy a zároveň čelí rastúcemu konkurenčnému dopytu z iných strán, najmä z nových ekonomík. Celosvetový dopyt po energii by mohol vzrásť o 40 % v priebehu 20 rokov, pričom nepredvídané opatrenia týkajúce sa klimatických zmien môžu situáciu ešte viac skomplikovať. Mnohé členské štáty sa môžu spoliehať iba na obmedzený počet dodávateľov energie a preto sú zraniteľní voči ťažkostiam a nestabilite cien, najmä cien plynu a ropy. Existuje preto naliehavá potreba poskytnúť vonkajšej energetickej politike EÚ silnejší základ. Je rozhodujúce, aby Európa vystupovala jednotne pri zabezpečovaní primeraných, stálych a bezpečných dodávok energie v blízkej budúcnosti a zároveň pokračovala v budovaní účinného jednotného trhu s energiou.

2.5 V tejto súvislosti je k dispozícii len málo účinných nástrojov. Predpokladá sa, že energetika bude tvoriť kľúčovú kapitolu v rokovaniach o prehĺbenej a komplexnej dohode o voľnom obchode medzi EÚ a Ukrajinou. Okrem toho Energetické spoločenstvo reguluje energetické vzťahy EÚ s deviatimi partnerskými krajinami⁽⁷⁾ vo východnej a juhovýchodnej Európe. Dlhodobý medzinárodný strategický prístup si bude vyžadovať oveľa štruktúrovanejšie a zosúladenejšie inštitucionálne ustanovenia. Energetická stratégia EÚ 2020 správne stanovila prehĺbenie vonkajšieho rozmeru energetickej politiky EÚ za kľúčovú prioritu, ktorou sa chce návrh rozhodnutia zaoberať.

2.6 Podľa návrhu rozhodnutia si musia členské štáty vymieňať s Európskou komisiou informácie o svojich plánoch týkajúcich sa uzatvorenia medzivládnych dohôd v oblasti energetiky s tretími krajinami. Komisia chce prostredníctvom kontrolného mechanizmu zlučiteľnosti s právom EÚ (článok 5) zabezpečiť, aby boli takéto dohody v súlade s pravidlami o vnútornom trhu. Jedným z najväčších výhod by bolo vytvorenie právnej istoty pre investorov⁽⁸⁾. Komisia zdôrazňuje,

⁽⁵⁾ KOM(2011) 540 v konečnom znení.

⁽⁶⁾ KOM(2011) 539 v konečnom znení.

⁽⁷⁾ Albánsko, Bosna a Hercegovina, Chorvátsko, Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko, Moldavsko, Čierna Hora, Srbsko, Ukrajina a Kosovo.

⁽⁸⁾ Toto musí byť samozrejme spojené s novými rozšírenými právomocami a oblasťami činnosti vyplývajúcimi z Lisabonskej zmluvy – pozri stanovisko výboru Ú. v. EÚ C 318, 29.10.2011, s. 150 – 154.

že tento nový mechanizmus je koordinačným opatrením, ktorého cieľom je skôr podporiť členské štáty a posilniť ich pozíciu pri vyjednávaní, než nahradiť alebo obmedziť ich možnosť uzatvárať takéto dohody. V článku 7 sa zdôrazňuje, že existujú ustanovenia na zaručenie dôveryhodnosti informácií, čo je mimoriadne citlivá otázka.

2.7 Výbor však vyjadruje poľutovanie nad tým, že z jeho rozsahu sú vylúčené dohody medzi obchodnými subjektmi, najmä vzhľadom na jasné upozornenie Komisie týkajúce sa konkrétnych prepravcov a získavania monopolného alebo takmer monopolného postavenia, čo by bolo v rozpore s právom EÚ⁽⁹⁾. Výbor naliehavo žiada Komisiu, aby podnikla aspoň aktívne opatrenia s cieľom ľahko získať plný prístup k tým častiam obchodných zmlúv, ktoré by mohli mať vplyv na právne predpisy EÚ, najmä v prípade, ak by sa mohli objaviť ako prílohy k medzivládnyh zmlúvam.

3. EHSV: pevná podpora silnej vonkajšej energetickej politiky EÚ založenej na bezpečnosti dodávok

3.1 V marci 2011 výbor uverejnil⁽¹⁰⁾ jasnú výzvu na rýchle a postupné zintenzívnenie spoločnej zahraničnej politiky EÚ v oblasti energetiky. V odpovedi na žiadosť vtedajšieho maďarského predsedníctva Rady EÚ sa zasadzoval za konkrétne opatrenia na zosúladienie vnútorných a vonkajších politik a za integrovaný a koherentný prístup. Vyzval tiež na nový inštitucionálny základ pre energetiku, strategické viacstranné politické smerovanie a účinnú implementáciu privilegovaných energetických partnerstiev so susednými krajinami EÚ.

3.2 V roku 2009 výbor⁽¹¹⁾ požadoval komplexnú vonkajšiu energetickú stratégiu pre EÚ spolu s nástrojmi na jej účinné zavedenie. Z dlhodobého hľadiska označil energetickú bezpečnosť a politiku v oblasti klimatických zmien za dva kľúčové piliere medzinárodných vzťahov EÚ v oblasti energetiky. Výbor poukázal na význam tretieho energetického balíka, ktorým sa má dosiahnuť zníženie závislosti EÚ od vonkajších dodávateľov, ale tiež zdôraznil, že sa musí podporovať udržateľná výroba a využívanie energie v tretích krajinách. Zdôraznil sa silný vzťah medzi energetikou a príslušnou obchodnou politikou, ako i povinnosť partnerských krajín uplatňovať trhové pravidlá, ako sú reciprocita, rovnaké zaobchádzanie, transparentnosť, ochrana investícií a dodržiavanie právneho štátu a ľudských práv. Vzhľadom na to, že energia bude v medzinárodných sporoch zohrávať stále rozhodujúcejšiu úlohu, výbor opätovne poukazuje na naliehavú potrebu vyvážiť národné záujmy členských štátov s jednotným hlasom Európy.

3.3 Výbor⁽¹²⁾ ďalej podčiarkol, že podpora obnoviteľných zdrojov energie a diverzifikácia zdrojov musí byť súčasťou

vonkajšej činnosti EÚ, najmä v európsko-stredomorskom regióne. Ak chceme zabezpečiť súlad s politikou EÚ v oblasti klimatických zmien, musíme postupne odstrániť škodlivé dotácie do fosílnych palív v partnerských krajinách, zvýšiť financovanie výskumu a vývoja projektov v oblasti obnoviteľných zdrojov energie a presadzovať obchod s tovarmi a so službami podporujúcimi obnoviteľné zdroje energie.

4. Úloha občianskej spoločnosti

4.1 Nedostatky, ktoré viedli k rozsiahlym povstaniam v arabskom svete v roku 2011, opäť poukázali na rozhodujúca úlohu, ktorú plní občianska spoločnosť pri prechode k demokracii, ústavných reformách a budovaní inštitúcií. Príspevok občianskej spoločnosti a najmä sociálnych partnerov v tejto oblasti a v krajinách Východného partnerstva⁽¹³⁾ sa musí v plnej miere zohľadniť, aby sa zabezpečilo, že rozhodovacie procesy budú transparentné a inkluzívne a že ich verejnosť bude akceptovať. Výbor vyjadruje hlboké poľutovanie nad tým, že návrh ani oznámenie sa nezmieňujú o žiadnom mechanizme, ktorý by pokrýval zapojenie občianskej spoločnosti, a to napriek tomu, že účasť sociálnych partnerov bude výrazná a že v prípade problémov bude ich spätná väzba rozhodujúca, a že oznámenie sa konkrétne nezmieňuje o spoločných projektoch vedených priemyselným odvetvím⁽¹⁴⁾. Výbor však vrelo víta, že bol napokon zapojený do práce tematickej platformy Východného partnerstva v oblasti energetiky, najmä preto, že účasť občianskej spoločnosti na schôdzach ostatných troch platforiem je už dobre zavedená.

4.2 Okrem toho formálne mechanizmy na monitorovanie implementácie nedávno uzatvorených dohôd EÚ o voľnom obchode sa zavádzajú alebo budú čoskoro zavedené najmä v prípade Južnej Kórei a v rámci Východného partnerstva pôsobí tiež fórum občianskej spoločnosti. V energetických otázkach je hlas občianskej spoločnosti rovnako dôležitý. Sem musia byť zahrnutí aj samotní spotrebiteľia, ktorí často znášajú neúmerný dosah zlyhania trhu, aby sa zabezpečila väčšia transparentnosť, väčší vplyv a osвета verejnosti.

5. Širšie strategické úvahy

5.1 Výbor plne podporuje Komisiu v jej úmysle zohrávať vedúcu úlohu vo vytvorení komplexnej a koordinovanej vonkajšej energetickej stratégie EÚ a vyzýva členské štáty, aby jej úsilie podporili v duchu solidarity a vzájomnej dôvery.

5.2 EHSV považuje solidaritu za základný kameň spoločnej energetickej politiky EÚ najmä preto, že pomáha tým členským štátom, ktoré nemajú dostatočne silnú pozíciu, aby si pri vyjednávaní zabezpečili energiu za spravodlivé a udržateľné ceny.

⁽⁹⁾ Dôvodová správa (KOM(2011) 540 v konečnom znení, kapitola 1).

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ C 132, 3.5.2011, s. 15 – 21.

⁽¹¹⁾ Ú. v. EÚ C 182, 4.8.2009, s. 8 – 12.

⁽¹²⁾ Ú. v. EÚ C 376, 22.12.2011, s. 1.

⁽¹³⁾ Ukrajina, Moldavsko, Gruzínsko, Arménsko, Azerbajdžan a Bielorusko.

⁽¹⁴⁾ Kapitola 1.3, s. 7.

5.3 EÚ je významným spotrebiteľom energie a zároveň významným poskytovateľom technológií, ako sa uznáva v oznámení, a z celosvetového hľadiska má tiež najprísnejšie normy v oblasti trhovej transparentnosti a regulácie, vrátane jadrovej bezpečnosti a inej energetickej bezpečnosti.

5.4 Výbor berie na vedomie číselné údaje uvedené v oznámení⁽¹⁵⁾, podľa ktorých dovoz zemného plynu z Ruska, Nórska a Alžírsko predstavuje 85 % z celkového dovozu EÚ a takmer 50 % jej dovozu surovej ropy (krajinu OPEC zabezpečujú 36 % tohto dovozu). Rusko zohráva vedúcu úlohu v dodávkach uhlia a uránu do EÚ.

5.5 Prístup k energii, ako i prístup k surovinám je základnou strategickou problematikou EÚ vzhľadom na prudký nárast celosvetového dopytu po energii v priebehu budúcich 20 rokov. Výbor sa zasadzuje za vytváranie strategických partnerstiev s hlavnými globálnymi aktérmi v odvetví energetiky (dodávatelia, subjekty zabezpečujúce tranzit alebo spotrebiteľia). Tieto partnerstvá by mali zahŕňať spoluprácu na zvyšovaní ziskovosti a lepšom šírení technológií s nízkymi emisiami CO₂, ako i podporu energetickej účinnosti a obnovu energie a mali by klásť⁽¹⁶⁾ väčší dôraz na bezpečnosť dodávok. Výbor víta dohodu s Ukrajinou, ktorá sa má čoskoro uzavrieť a ktorá by mala pokrývať bezpečné a neprerušované dodávky, ceny a iné kľúčové otázky.

5.6 Tento bod bude zvlášť dôležitý pre budúcnosť obchodnej politiky EÚ, ale výbor víta tiež skutočnosť, že v oznámení sa hovorí o čoraz užších vzťahoch medzi energetickou politikou a politikou EÚ v oblastiach týkajúcich sa rozvoja, rozširovania, investícií a medzinárodných vzťahoch v širšom zmysle. Jedným z primárnych cieľov Lisabonskej zmluvy bolo vo väčšej miere spojiť riadenie týchto rozličných oblastí politiky EÚ. Je rozhodujúce, aby energetická politika EÚ bola odteraz plne zosúladená s uvedenými oblasťami politiky, najmä pokiaľ ide o udržateľný hospodársky a sociálny rozvoj rozvojových krajín.

5.7 Výbor očakáva, že naši partneri z Energetického spoločenstva sa budú usilovať o dodržiavanie predpisov v oblasti vnútorného trhu EÚ s energiou. Výbor je znepokojený kritickým hodnotením výsledkov tohto spoločenstva⁽¹⁷⁾, ktoré Komisia uverejnila v marci 2011. V členských štátoch spoločenstva pretrvávajú výrazné rozdiely medzi politickými záväzkami

a skutočnou implementáciou *acquis* v oblasti energetiky. Komisia kritizovala tieto krajiny tiež v súvislosti s udržiavaním zastaraných trhových štruktúr, existenciou prekážok v investovaní a narušovaním hospodárskej súťaže tým, že verejní dodávatelia sú naďalej zvyhodňovaní prostredníctvom regulovaných cien. Výbor sa preto zamýšľa nad tým, aké nástroje sú pre EÚ najvhodnejšie pre riadenie vzťahov s jej vzdialenejšími partnermi a či by nemala zanechať model vzťahov dodávateľ-kupujúci a orientovať sa skôr na konvergenciu energetických trhov.

5.8 Vzhľadom na to, že Rusko stojí v súčasnosti na čele krajín dodávajúcich energiu do EÚ, výbor vyzýva Komisiu, aby naďalej vyvíjala veľké úsilie o dosiahnutie novej dohody medzi EÚ a Ruskom, ktorá musí zahŕňať komplexnú energetickú dohodu. Rusko je tiež závislé od veľkosti trhu, ktorý ponúka EÚ. Takáto dohoda by bola významným pokrokom a míľnikom na ceste k spoločnému európskemu postupu v oblasti vonkajších energetických vzťahov.

5.8.1 Pri rokovaniach o takejto dohode by sa mala venovať mimoriadna pozornosť zvláštnemu postaveniu troch pobaltských krajín, v ktorých sú energetické siete synchronizované s ruskými sieťami, avšak nie sú synchronizované so žiadnym systémom EÚ. Tieto tri krajiny sú preto závislé výlučne od Ruska, pokiaľ ide o stabilitu a reguláciu frekvencie v ich energetických systémoch.

5.9 Alžírsko, Líbya a európsko-stredomorský región ako celok sú pre vonkajšiu spoluprácu v oblasti energetiky naďalej mimoriadne dôležité.

5.10 Napokon výbor uznal, že krajiny Strednej Ázie⁽¹⁸⁾ disponujú „rozsiahlymi energetickými zásobami, ktoré ponúkajú Európe dodatočné a doplnkové zdroje energie“ (v protiklade s alternatívnymi dodávkami) a vyzval, aby životaschopnosť týchto vzťahov vychádzala z praktických a ekonomických dôvodov. Výbor zároveň zdôraznil, aby „boli o rozvíjaní vzťahov medzi EÚ a Strednou Áziou poskytované podrobné a vzájomné informácie v rámci EÚ, so zapojením Ruska, Číny a Turecka“. Čína ako ďalší veľký spotrebiteľ energie je mimoriadne dôležitá, a preto by sa mal klásť osobitný dôraz na úzku spoluprácu s ňou v otázkach týkajúcich sa energetiky, technológií a klimatických zmien.

V Bruseli 18. januára 2012

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

⁽¹⁵⁾ KOM(2011) 539 v konečnom znení, s. 9 (poznámka pod čiarou č. 20).

⁽¹⁶⁾ Ú. v. EÚ C 318, 29.10.2011, s. 150 – 154.

⁽¹⁷⁾ KOM(2011) 105 v konečnom znení.

⁽¹⁸⁾ Ú. v. EÚ C 248, 25.8.2011, s. 49 – 54.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 1999/32/ES, pokiaľ ide o obsah síry v lodných palivách“

COM(2011) 439 final – 2011/0190 (COD)

(2012/C 68/13)

Spravodajca: **Jan SIMONS**

Rada 1. septembra 2011 a Európsky parlament 13. septembra 2010 rozhodli podľa článku 192 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 1999/32/ES, pokiaľ ide o obsah síry v lodných palivách

COM(2011) 439 final – 2011/0190 (COD).

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 21. decembra 2011.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 477. plenárnom zasadnutí 18. a 19. januára 2012 (schôdzi z 18. januára 2012) prijal 110 hlasmi za, pričom 46 členovia hlasovali proti a 31 členov sa hlasovania zdržalo, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery

1.1 EHSV s vyhlídkou konečného cieľa používať v námornej doprave palivá, ktoré takmer neobsahujú síru, opakuje svoj súhlas s rozhodnutím Medzinárodnej námornej organizácie OSN (IMO) z roku 2008 drasticky znížiť do roku 2020 obsah síry v lodných palivách. EHSV nalieha, aby všetky členské štáty IMO čo najrýchlejšie ratifikovali príslušný dohovor IMO, aby ho bolo možné celosvetovo začať uplatňovať.

1.2 EHSV podporuje aj návrh Komisie upraviť smernicu 1999/32/ES podľa prílohy VI dohovoru MARPOL 73/78 týkajúcej sa predchádzania znečisťovaniu ovzdušia námornými loďami, ktorý je súčasťou jestvujúceho medzinárodného dohovoru IMO o predchádzaní znečisťovaniu námornými loďami. Niektoré návrhy a ich dôsledky však treba bližšie preskúmať.

1.3 EHSV sa prihovára za to, aby sa do smernice zapracovali ustanovenia, ktoré budú plne zodpovedať pravidlu 18 IMO o kvalite lodného paliva s jeho doložkou o dostupnosti (žiadosť o uvedenie na trh), a ustanovenia o povinnosti podať správu, ak nejaká loď využije pravidlo 18 a jeho „doložku o nedostupnosti“.

1.4 EHSV považuje za otázný návrh, aby sa od roku 2020 na palivá osobných lodí mimo oblastí kontroly emisií síry (SECA) vzťahovala medzná hodnota obsahu síry 0,1 %. Tento návrh ešte nebol úplne preskúmaný, avšak v záujme zdravia cestujúcich a posádok osobných lodí je výbor naklonený ho podporiť. V starostlivosti o zdravie obyvateľstva nesmú byť v rámci EÚ žiadne rozdiely.

1.5 EHSV zastáva názor, že zákaz predaja lodných palív s obsahom síry vyšším ako 3,5 % hmotnosti obmedzí prítťaživosť a používanie metód znižovania emisií na samotných lodiach (čističe výfukových plynov). Tu je potrebné objasnenie.

1.6 EHSV sa obáva prípadných problémov, ktoré môžu vzniknúť, keď bude od roku 2015 v oblastiach SECA platíť medzná hodnota obsahu síry 0,1 %. O možných účinkoch tejto hodnoty nevypracovala IMO žiadnu zodpovedajúcu správu. Výbor odporúča, aby sa v budúcnosti v IMO vopred vypracovalo aj takéto posúdenie vplyvu.

1.7 EHSV zastáva názor, že sa musia ďalej skúmať a zlepšovať alternatívne metódy znižovania emisií alebo možnosti používania alternatívnych palív. Berúc do úvahy rozličné neistoty, napríklad dostupnosť paliva s nízkym obsahom síry v roku 2015 alebo riziko „obráteneho“ presunu medzi jednotlivými druhmi dopravy, Komisia vo svojom sprievodnom oznámení navrhuje, že ak hrozí, že sa tieto neistoty stanú skutočnosťou, mal by sa zmeniť dátum zavedenia. EHSV odporúča urobiť tak v prípade potreby včas, aby sa naďalej zabezpečila podpora nevyhnutných investícií. Hlavne vzhľadom na krátke časové obdobie do roku 2015 by sa malo zavedenie medznej hodnoty obsahu síry 0,1 % odložiť na rok 2020.

2. Úvod

2.1 Lodné palivá pre námorné lode sú najlacnejšie a najmenej rafinované palivá. Predovšetkým ide o vedľajšie produkty vznikajúce pri rafinovaní ropy. V súčasnosti sa výraznou mierou podieľajú na znečisťovaní ovzdušia, predovšetkým oxidom uhličitým (4 % z celosvetového celkového objemu zo zdrojov vyrobených človekom) a oxidov síry (9 %).

2.2 Pred nadobudnutím účinnosti dohovorov a protokolov IMO a najmä Medzinárodného dohovoru o predchádzaní znečisťovaniu námornými loďami (MARPOL) z roku 1973 resp. 1978 a neskôr protokolu z roku 2008 boli dovolené palivá s obsahom síry 4,5 %.

2.3 V prílohe VI protokolu MARPOL z roku 2008 sa stanovuje drastické postupné znižovanie až na 0,5 % vo všeobecnosti pred rokom 2020 a pri prípadných ťažkostiach najneskôr do roku 2025.

2.4 Je známe, že častice síry, ktoré boli z pozemných zdrojov v podstate eliminované (emisie z energetiky a cestnej dopravy), spôsobujú dýchacie a srdcové problémy a existuje všeobecná zhoda v tom, že obsah síry v lodných palivách sa musí znížiť.

3. Návrh Európskej komisie

3.1 Smernica 1999/32/ES v znení zmien a doplnení smernice 2005/33/ES upravuje obsah síry v palivách využívaných v námornej doprave a do právnych predpisov EÚ preberá určité medzinárodné predpisy schválené v IMO.

3.2 Smernica v súčasnej podobe konkrétne obsahuje prísnejšie ustanovenia o obsahu síry v lodných palivách, ktoré sa používajú v oblastiach s osobitnou ochranou životného prostredia, t. j. v oblastiach kontroly emisií síry (SECA).

3.3 EHSV už 14. mája 2003 vydal svoje stanovisko k návrhu smernice 1999/32/ES ⁽¹⁾.

3.4 S podporou členských štátov EÚ sa medzinárodné pravidlá IMO preskúmali a sprísnilo v októbri 2008 úpravou prílohy VI dohovoru MARPOL ⁽²⁾.

3.5 Najvýznamnejšie zmeny prílohy VI dohovoru MARPOL, ktoré sa týkajú znečistenia emisiami SO₂ možno zhrnúť nasledovne:

- zníženie obsahu síry z 1,50 % hmotnosti pri všetkých lodných palivách, ktoré sa používajú v oblastiach SECA, konkrétne na 1,00 % od júla 2010 a na 0,10 % k januáru 2015;
- zníženie obsahu síry zo 4,50 % hmotnosti pri všetkých lodných palivách, ktoré sa vo všeobecnosti používajú (mimo oblastí SECA), na 3,50 % k januáru 2012 a na 0,50 % k januáru 2020 s výhradou preskúmania v roku 2018 a prípadného posunutia termínu na rok 2025;

⁽¹⁾ CESE 580/2003, Ú. v. ES C 208, 3.9.2003, s. 27 – 29.

⁽²⁾ Uznesenie MEPC.176(58) prijaté 10. októbra 2008 (revidovaná príloha VI k dohovoru MARPOL).

- povolenie používať širokú škálu metód znižovania emisií (ekvivalenty), ako sú prístroje, metódy, procesy alebo alternatívne palivá.

3.6 Na zabezpečenie súladu s medzinárodnými právnymi predpismi a uplatňovania nových celosvetovo stanovených noriem obsahu síry v EÚ Komisia navrhuje zosúladiť ustanovenia smernice 1999/32/ES s revidovanou prílohou VI dohovoru MARPOL ⁽³⁾. Konkrétne:

- prebrať do smernice zmenu prílohy VI dohovoru MARPOL z roku 2008 týkajúcu sa obsahu síry v lodných palivách;
- zosúladiť smernicu s ustanoveniami IMO, ktoré dovoľujú širokú škálu ekvivalentných metód znižovania emisií, a doplniť tieto ustanovenia osobitnými ochrannými pravidlami, ktorými sa predíde tomu, aby ekvivalentné metódy znižovania emisií mali neprijateľné negatívne vplyvy na životné prostredie;
- stanoviť používanie kontrolných postupov IMO pri kontrole palív.

3.7 V tejto súvislosti Komisia navrhuje nasledujúce doplnkové opatrenia:

- zaviesť od roku 2020 novú medznú hodnotu 0,1 % pri osobných lodiach mimo oblastí SECA;
- vypracovať nezáväznú usmernenie pre inšpekcie a zostavovanie výkazov. Ak to neprinesie výsledky, musia sa zväziť záväzné predpisy.

4. Všeobecné pripomienky

4.1 Rovnako ako Európska komisia a iné zainteresované subjekty zastáva aj EHSV názor, že okrem iného zo zdravotných dôvodov je konečným cieľom to, aby sa v námornej doprave používali palivá takmer bez obsahu síry. Pritom sú pre obyvateľstvo aj pre tento celosvetovo prevádzkovaný druh dopravy najvhodnejšie predpisy platné na celom svete.

4.2 EHSV preto víta rozhodnutie IMO drasticky znížiť emisie síry v námornej doprave. Podľa EHSV by preto nemal byť rozdiel medzi celosvetovými pravidlami a pravidlami Európskej únie.

⁽³⁾ COM(2011) 439 final.

4.3 EHSV nalieha, aby všetky členské štáty IMO ratifikovali prílohu VI dohovoru MARPOL 73/78, aby sa mohlo zaistiť jej celosvetové uplatňovanie.

4.4 Pravidlo 18 prílohy VI stanovuje, že každý zmluvný štát musí podporovať dostupnosť zodpovedajúcich palív a túto dostupnosť v prístavoch a termináloch hlásiť IMO. Napriek tomu bola IMO dostatočne realistická a predsa ešte zaviedla „doložku o nedostupnosti“.

4.5 EHSV konštatuje, že táto „doložka o nedostupnosti“ príslušného paliva v zmysle prílohy VI dohovoru MARPOL nie je prebratá do návrhu zmeny smernice. EHSV sa prihovára za to, aby sa do smernice zapracovali ustanovenia, ktoré budú plne zodpovedať pravidlu 18 IMO o kvalite lodného paliva s jeho doložkou o dostupnosti (žiadosť o uvedenie na trh), a ustanovenia o povinnosti podať správu, ak nejaká loď využije pravidlo 18 a jeho „doložku o nedostupnosti“.

4.6 EHSV má pochybnosti, pokiaľ ide návrh Komisie, aby sa od roku 2020 pri palivách do osobných lodí mimo oblastí SECA zaviedla medzná hodnota 0,1 % obsahu síry. Tento návrh ešte nebol úplne preskúmaný, avšak v záujme zdravia cestujúcich a posádok osobných lodí je výbor naklonený ho podporiť. V starostlivosti o zdravie obyvateľstva nesmú byť v rámci EÚ žiadne rozdiely.

4.7 Nové oblasti SECA sa musia určovať podľa postupu IMO, pričom sa berú do úvahy vedecké, ekologické a ekonomické normy. V tejto súvislosti nie je článok 4a, ods. 2 jednoznačný. Budú sa nové oblasti SECA, ktoré IMO schváli, automaticky preberať do smernice, alebo umožní prísny postup EÚ, aby Komisia vyčlenila nové oblasti SECA, ktoré budú potom priamo predložené IMO? To je potrebné objasniť.

4.8 V článku 1.4 (nový článok 3a) Komisia navrhuje, že členské štáty sa musia postarať o to, aby sa na ich území nepoužívali a neuvádzali na trh lodné palivá s obsahom síry viac ako 3,5 % hmotnosti, aby sa znížilo riziko ich používania, čo by mohlo spôsobiť aj vysokú koncentráciu v odpadových vodách. Mali by sa však brať do úvahy tie metódy znižovania emisií (čističe výfukových plynov), ktoré umožňujú používanie paliva s vyšším obsahom síry bez prekročenia noriem IMO.

4.9 Aj keď to pravidlá IMO neobsahujú, Komisia navrhuje, aby sa pri používaní metód znižovania emisií muselo nepretržite dosahovať zníženie emisií aspoň porovnateľné so znížením, ktoré by sa dosiahlo pri používaní lodných palív spĺňajúcich požiadavky článkov 4a a 4b. To sa dá ťažko dosiahnuť vzhľadom na to, že môže dôjsť k dočasnému prerušeniu fungovania prvkov znižujúcich emisie a/alebo že účinnosť týchto

zariadení sa môže znížiť pre vysoké zaťaženie motorov, čo môže dočasne spôsobiť vyššie emisie síry. Táto požiadavka by sa preto mala zrušiť.

4.10 V súlade s komentárom v bode 4.8 EHSV poukazuje na to, že loď v praxi nemôže splniť požiadavku prílohy 2 k navrhovanému článku 4c ods. 3: „podrobne zdokumentovať, či tok odpadů vypusteného do mora vrátane uzavretých prístavov, prístavov a ústí riek nemá nijaký výrazný negatívny vplyv a či nepredstavuje riziko pre ľudské zdravie a životné prostredie“. Podľa EHSV aj tu treba poukázať na požiadavky rezolúcie IMO MEPC184(59), ktorou sa práve zakazuje vypúšťanie v námorných prístavoch, vrátane uzavretých, a v ústiach riek.

4.11 Tam, kde sa vo všeobecnosti víta drastické zníženie obsahu síry v lodných palivách podľa ustanovení prílohy VI dohovoru MARPOL IMO z roku 2008, ktoré sa má prebrať do smernice 1999/32/ES, rozhodnutie uplatňovať od roku 2015 medznú hodnotu 0,1 % v oblastiach kontroly emisií síry (SECA) ⁽⁴⁾ spôsobilo obavy.

4.12 V reakcii na rozhodnutie IMO týkajúce sa tohto špecifického bodu a pri príležitosti verejnej konzultácie vykonanej Komisiou k zmenám a doplneniu smernice 1999/32/ES rôzne zainteresované subjekty poukázali na to, že sa značne zvýšia náklady, ak bude najvyšší obsah síry v lodnom palive obmedzený na 0,1 %. Hoci sa v niektorých štúdiách, aspoň podľa parametrov, odhaduje, že používanie tohto paliva (destilátov) spôsobí obrovské zvýšenie nákladov a povedie k strate konkurencieschopnosti, mnoho štúdií nepotvrzuje vznik takého rozsiahleho rizika.

4.13 Nech je výsledok aký chce, skutočnosťou je, že IMO pred prijatím svojho rozhodnutia riadne neposúdila možné dôsledky. EHSV odporúča, aby členské štáty, ktoré sú členmi IMO a Európska komisia žiadali od IMO vopred vykonávať zodpovedajúce posúdenia dôsledkov.

4.14 Presun na cestnú dopravu je v rozpore so stratégiou vyplývajúcou z bielej knihy „Plán jednotného európskeho dopravného priestoru – vytvorenie konkurencieschopného dopravného systému efektívne využívajúceho zdroje“ z marca 2011 (stratégia dopravy do roku 2050) ⁽⁵⁾. Presun na iné druhy dopravy takisto spôsobí prudký nárast externých nákladov, konkrétne pokiaľ ide o životné prostredie, a hlavne nárast emisií CO₂, dopravné preťaženie, hlučnosť, nehody, atď. EHSV preto odporúča, aby sa nepodstupovalo riziko „obráteneho“ presunu dopravy na iné druhy.

4.15 Zainteresované subjekty so sídlom pri troch oblastiach SECA sa obávajú, že stúpnutím nákladov na prepravu drasticky zníži ich konkurencieschopnosť a bude hroziť presun výroby a zodpovedajúcich pracovných príležitostí do iných oblastí mimo SECA, tak v Európe, ako aj na celom svete.

⁽⁴⁾ Oblasti SECA v EÚ sú Baltské a Severné more a Lamanšský prieliv.
⁽⁵⁾ COM(2011) 144 final.

5. Konkrétne pripomienky

5.1 Proaktívne sa pracuje na súbore nástrojov, aby sa rozhodnutie IMO, podľa ktorého smie byť obsah síry v lodných palivách od roku 2015 v oblastiach SECA najviac 0,1 %, dalo vykonávať. V tejto súvislosti sa v spolupráci s rozličnými odborníkmi vykonal dôkladný rozbor dostupnosti lodného paliva s obsahom síry 0,1 %, používania iných metód znižovania emisií (čističe výfukových plynov) a používania skvapalneného zemného plynu (LNG) ako lodného paliva. Na otázku dostupnosti paliva nebolo možné dať konečnú odpoveď.

5.2 Používanie iných metód znižovania emisií (čističe výfukových plynov) sa testujú v rozličných skúšobných projektoch. Dosiahol sa značný pokrok, pokiaľ ide o čističe na palube, ktoré sú už v prevádzke. Pri súčasnom odstraňovaní NO₂ a CO₂ môže takéto zariadenie v blízkej budúcnosti dokázať svoju nákladovú efektívnosť a treba ho brať do úvahy. Hlavné vzhľadom na krátke časové obdobie do roku 2015 by sa malo zavedenie medznej hodnoty obsahu síry 0,1 % odložiť na rok 2020.

5.3 Odvetvie lodnej dopravy sa kladne stavia k používaniu LNG ako alternatívneho lodného paliva, či už ako jediného paliva alebo v kombinácii s ropnými olejmi (duálny systém), hlavne pokiaľ ide o jeho používanie v pobrežnej námornej plavbe. Boli spustené rozličné skúšobné projekty, predovšetkým v severnej Európe. So zainteresovanými stranami sa rokujú o zostávajúcich problémoch, ako je únik metánových plynov, ktorými sa zvyšujú emisie skleníkových plynov, možnosti čerpania paliva v rozličných európskych prístavoch alebo bezpečnostné predpisy pri čerpaní paliva. Niektorými problémami sa zaoberá Združenie vlastníkov lodí Európskeho spoločenstva (ECSCA) v spolupráci s Európskou námornou bezpečnostnou agentúrou (EMSA). Tu je takisto zrejmé, že vyriešenie zostávajúcich problémov zaberie ešte veľa času.

5.4 Odvetvie lodnej dopravy pracuje ďalej na troch prvkoch súboru nástrojov. Keďže tieto nemôžu byť pripravené v roku 2015, ozýva sa veľa hlasov odložiť zavedenie nových pravidiel ustanoveniami o výnimke v rámci IMO.

5.5 Komisia vo svojom sprievodnom oznámení navrhuje, že ak hrozí, že sa tieto neistoty stanú skutočnosťou, mal by sa

zmeniť dátum zavedenia. EHSV odporúča urobiť tak v prípade potreby včas, aby sa naďalej podporovali nevyhnutné investície.

5.6 Komisia si je vedomá toho, že výsledkom vykonávania rozhodnutia IMO uplatňovať pri lodných palivách od roku 2015 medznú hodnotu 0,1 % v oblastiach SECA uvedeného v prílohe VI dohovoru MARPOL bude značný nárast nákladov. V oznámení Komisie o posúdení vykonávania smernice 1999/32/ES sa o tom podrobne hovorí⁽⁶⁾.

5.7 Komisia tvrdí, že využívanie dodatočných technologických metód umožnených prílohou VI dohovoru MARPOL a následne aj návrhom revidovanej smernice, ako sú rôzne metódy znižovania emisií (čističe), alternatívne palivá (LNG) a elektrické napájanie zo súše, by vyžadovali kapitálové investície súkromného aj verejného sektora.

5.7.1 Uvádza pritom niekoľko krátkodobých sprievodných opatrení na pomoc odvetviu prostredníctvom nástrojov financovania Európskou úniou, ako je program transeurópskych dopravných sietí (TEN-T) a program Marco Polo II, úverový program európskej ekologickej dopravy (ECTF) a Európska investičná banka (EIB), a možnosť využívať finančné prostriedky členských štátov na podporu opatrení na palubách lodí alebo na vybudovanie pobrežnej infraštruktúry.

5.7.2 Pokiaľ ide o strednodobé riešenia, Európska komisia vypracúva prístup viacrozmerých opatrení, ako je napríklad „súprava nástrojov pre udržateľnú vodnú dopravu“.

5.7.3 EHSV víta všetky tieto zámery Komisie, upozorňuje však na to, že náklady na uplatňovanie alternatívnych metód budú značne vysoké. Technológie na znižovanie emisií, osobitne keď sa využívajú na obmedzovanie emisií NO₂ a CO₂, by mohli byť nákladovo najefektívnejšie. Podporné programy, ktoré uvádza Komisia, sú samé o osebe pozitívne, ale s prostriedkami, ktoré sú v súčasnosti dostupné, a pri aktuálnych lehotách však sotva prispievajú k zníženiu vykonávacích nákladov do roku 2015.

5.8 Pokiaľ ide o stanovenie kontrolného postupu IMO pri palivách, EHSV poukazuje na to, že je rozdiel medzi kontrolným postupom IMO a normou ISO. Tu je potrebné objasnenie.

V Bruseli 18. januára 2012

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

⁽⁶⁾ COM (2011) 441 final zo 17.7.2011.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie Rady (ES) č. 1300/2008 z 18. decembra 2008, ktorým sa ustanovuje viacročný plán pre zásobu sleďa na západe Škótska a na ňu zameraný rybolov“

COM(2011) 760 *final* – 2011/0345 (COD)

(2012/C 68/14)

Európsky parlament (30. novembra 2011) a Rada (13. decembra 2011) sa rozhodli podľa článku 43 ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie Rady (ES) č. 1300/2008 z 18. decembra 2008, ktorým sa ustanovuje viacročný plán pre zásobu sleďa na západe Škótska a na ňu zameraný rybolov“

KOM(2011) 760 v konečnom znení – 2011/0345 (COD).

Keďže výbor súhlasí s obsahom návrhu, na svojom 477. plenárnom zasadnutí 18. a 19. januára 2012 (schôdza z 18. januára 2012) rozhodol 171 hlasmi za, pričom 14 členovia hlasovali sa hlasovania zdržali, zaujať k predloženému zneniu kladné stanovisko.

V Bruseli 18. januára 2012

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

2012/C 68/13	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 1999/32/ES, pokiaľ ide o obsah síry v lodných palivách“ COM(2011) 439 <i>final</i> – 2011/0190 (COD)	70
2012/C 68/14	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie Rady (ES) č. 1300/2008 z 18. decembra 2008, ktorým sa ustanovuje viacročný plán pre zásobu sleďa na západe Škótska a na ňu zameraný rybolov“ COM(2011) 760 <i>final</i> – 2011/0345 (COD)	74

Predplatné na rok 2012 (bez DPH, vrátane poštovného)

Úradný vestník EÚ, séria L + C, len tlačené vydanie	22 úradných jazykov EÚ	1 200 EUR ročne
Úradný vestník EÚ, séria L + C, tlačené vydanie + ročné DVD	22 úradných jazykov EÚ	1 310 EUR ročne
Úradný vestník EÚ, séria L, len tlačené vydanie	22 úradných jazykov EÚ	840 EUR ročne
Úradný vestník EÚ, séria L + C, mesačné (súhrnné) DVD	22 úradných jazykov EÚ	100 EUR ročne
Dodatok k úradnému vestníku (séria S), Verejné obstarávanie a výberové konania, DVD, jedno vydanie za týždeň	viacjazyčné: 23 úradných jazykov EÚ	200 EUR ročne
Úradný vestník EÚ, séria C – konkurzy	jazyk(-y), v ktorom(-ých) sa konajú konkurzy	50 EUR ročne

Úradný vestník Európskej únie, ktorý vychádza vo všetkých úradných jazykoch Európskej únie, si možno predplatiť v ktoromkoľvek z 22 jazykových znení. Zahŕňa sériu L (Právne predpisy) a C (Informácie a oznámenia).

Každé jazykové znenie má samostatné predplatné.

V súlade s nariadením Rady (ES) č. 920/2005 uverejneným v úradnom vestníku L 156 z 18. júna 2005 a ustanovujúcim, že inštitúcie Európskej únie nie sú viazané povinnosťou vyhotovovať všetky právne akty v írskom jazyku a uverejňovať ich v tomto jazyku, sa úradné vestníky uverejnené v írskom jazyku predávajú osobitne.

Predplatné na dodatok k úradnému vestníku (séria S – Verejné obstarávanie a výberové konania) zahŕňa všetkých 23 úradných jazykových znení na jednom viacjazyčnom DVD.

Predplatitelia Úradného vestníka Európskej únie môžu získať na základe žiadosti rôzne prílohy k úradnému vestníku. O vydaní týchto príloh budú informovaní prostredníctvom oznamov pre čitateľov, ktoré sa vkladajú do Úradného vestníka Európskej únie.

Predaj a predplatné

Rozličné platené publikácie, rovnako ako aj Úradný vestník Európskej únie, si možno predplatiť a získať u obchodných distribútorov. Zoznam obchodných distribútorov možno nájsť na tejto internetovej adrese:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_sk.htm.

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) poskytuje priamy a bezplatný prístup k právu Európskej únie. Na stránke možno prehliadať Úradný vestník Európskej únie, ako aj zmluvy, právne predpisy, judikatúru a návrhy právnych aktov.

Viac sa dozviete na stránke: <http://europa.eu>.

Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie
2985 Luxemburg
LUXEMBURSKO

SK